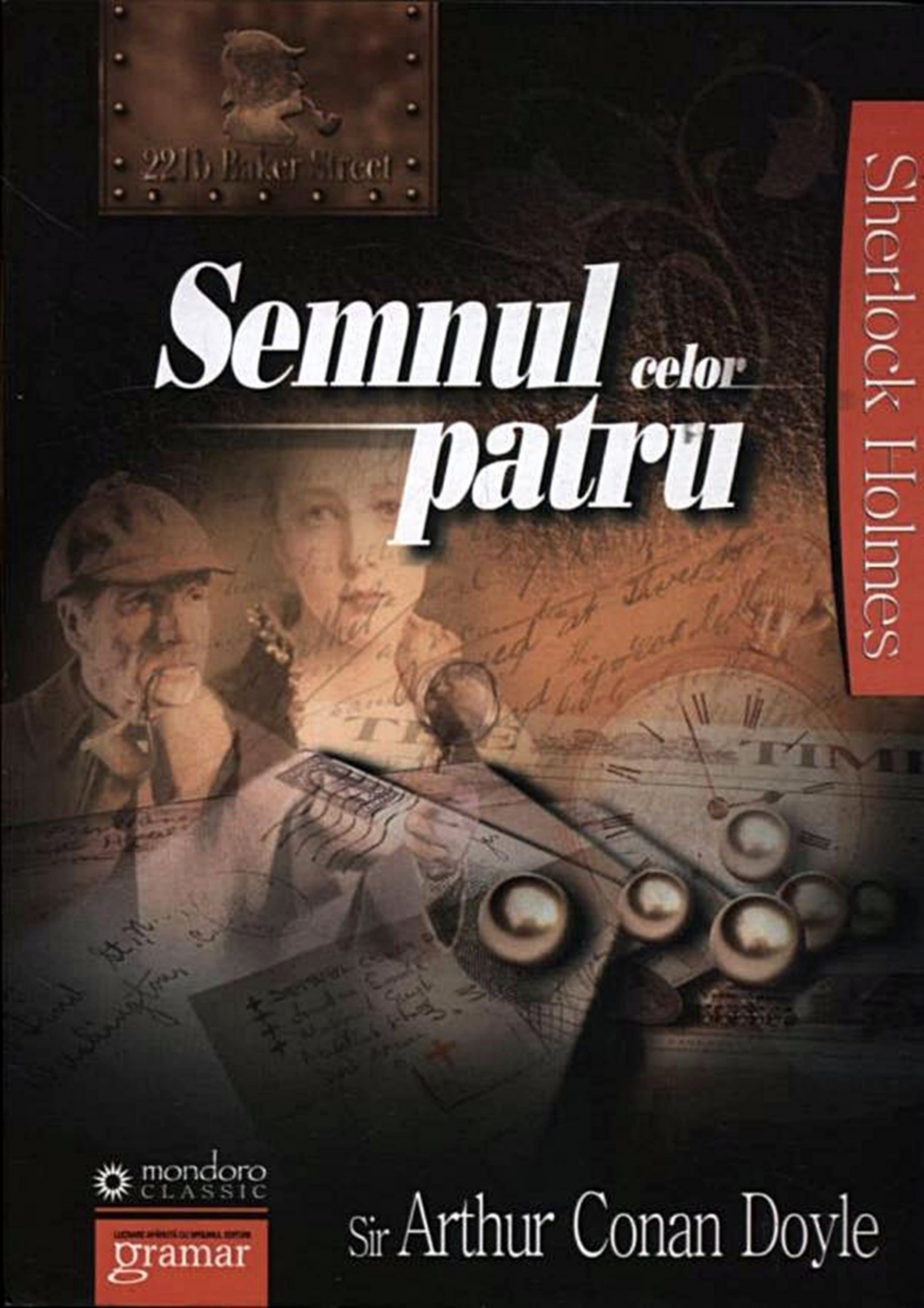

Semnul celor patru

Sherlock Holmes

mondoro CLASSIC

gramar

Sir Arthur Conan Doyle

ARTHUR CONAN DOYLE

SEMNUL CELOR PATRU

(Arthur Conan Doyle, The Sign of Four)

Traducere de Lazăr Cassvan şi Rodica Lackner

CUPRINS

I. Știința deducției
II. Prezentarea cazului
III. În căutarea unei soluții
IV. Povestea omulețului chel
V. Tragedia de la Pondicherry Lodge
VI. Sherlock Holmes face o demonstrație
VII. Întâmplarea cu butoiul
VIII. Detectivii Amatori din Baker Street
IX. Lanțul se rupe
X. Sfârșitul sălbaticului
XI. Fabuloasa comoară le la Agra
XII. Ciudata poveste a lui Jonathan Small

I.
ŞTIINŢA DEDUCŢIEI

Sherlock Holmes luă sticluţa de pe colţul şemineului şi scoase din eleganta cutiuţă de marochin seringa pentru injecţii subcutanate. Cu degetele sale lungi, albe, nervoase, pregăti acul fin şi-şi suflecă manşeta de la mâneca stângă a cămăşii.

Câteva clipe rămase pe gânduri, privindu-şi antebraţul viguros şi încheietura mâinii pe care se vedeau urmele a nenumărate înţepături. Apoi introduse vârful ascuţit, apăsă pe piston şi, oftând lung şi mulţumit, se lăsă pe spate, în fotoliul îmbrăcat în catifea.

De luni de zile eram de câte trei ori pe zi martor la această scenă cu care, totuşi, nu puteam să mă împac. Ba dimpotrivă, din zi în zi mă scotea şi mai rău din fire, iar noaptea conştiinţa mă dojenea că nu aveam curajul să protestez. Jurasem de nenumărate ori, în sinea mea, că-mi voi descărca odată şi-odată sufletul; dar aerul rece şi nepăsător al tovarăşului meu făcea din el ultimul om faţă de care ţi-ai fi putut permite cea mai mică îndrăzneală. Forţa lui de pătrundere, atitudinea impunătoare, însuşirile lui neobişnuite, de care avusesem prilejul să mă conving, toate acestea mă împiedicau să-l înfrunt. Totuşi, în după-amiaza aceea, fie datorită sticlei de Beaune pe care o băusem la dejun, fie din cauza atitudinii sale trufaşe care mă exasperase la culme, am simţit deodată că nu mai pot să tac.

— Astăzi ce mai e? am întrebat. Morfină sau cocaină?

Şi-a ridicat încet ochii din cartea veche pe care o deschisese.

— Cocaină, a spus. Soluţie concentrată şapte la sută. Vrei să încerci?

— În nici un caz, am răspuns imediat. Încă nu mi-am revenit după campania din Afganistan. Nu-mi permit să-mi pun şi mai mult constituţia la încercare.

A râs de vehemenţa mea.

— Probabil ai dreptate, Watson, a zis el. Presupun că are o influenţă proastă asupra fizicului. Totuşi, mi se pare că stimulează şi clarifică gândurile într-atât, încât efectele secundare sunt neglijabile.

— Dar bine, omule, gândeşte-te! am izbucnit sincer. Fă socoteala! S-ar putea, aşa cum afirmi, ca în creierul dumitale să se producă o excitaţie, o efervescenţă; ea reprezintă însă un proces patologic şi morbid, care implică o modificare accelerată a ţesuturilor şi care poate, în cele din urmă, să ducă la o slăbire permanentă a lor. Şi apoi, ştii doar că depresia care urmează te doboară. Merită oare? De ce rişti să-ţi pierzi harurile nepreţuite cu care te-a înzestrat natura, doar de dragul unei plăceri ucigătoare? Nu uita că-ţi vorbesc nu numai ca un prieten, ci şi ca un medic care se adresează pacientului de a cărui sănătate este într-o oarecare măsură răspunzător.

Nu părea deloc jignit. Dimpotrivă, îşi împreună vârfurile degetelor şi-şi lipi coatele pe braţele fotoliului, ca un om care are chef de vorbă.

— Spiritul meu, spuse el, se răzvrăteşte împotriva stagnării. Dă-mi probleme, dă-mi să muncesc, dă-mi cea mai dificilă criptogramă sau cea mai complicată analiză, şi atunci mă voi simţi în elementul meu. Atunci voi putea să renunţ la stimulentele artificiale. Dar rutina plicticoasă mă îngrozeşte. Tânjesc după exaltări mintale. De altfel, acesta este şi motivul pentru care mi-am ales

o profesiune atât de bizară, sau mai bine zis mi-am creat-o, căci sunt singurul din lume.

— Singurul detectiv neoficial? am întrebat mirat.

— Singurul detectiv consultant neoficial, mi-a răspuns. Eu sunt ultimul şi cel mai înalt for judecătoresc în materie. Când Gregson sau Lestrade, sau Athelney Jones ajung la un punct mort – ceea ce, în treacăt fie spus, este un lucru normal pentru ei – îmi supun mie problema. Examinez datele ca expert şi-mi dau părerea, ca specialist. În asemenea cazuri nu pretind nici o recunoaştere oficială a meritelor mele. Numele meu nu apare în nici un ziar, dar munca şi plăcerea de a găsi un teren care să-mi îngăduie să-mi desfăşor posibilităţile neobişnuite constituie pentru mine cea mai mare răsplată. De altfel, dumneata te-ai putut convinge singur, în cazul lui Jefferson Hope, de metodele mele de lucru.

— Da, într-adevăr, i-am spus pe un ton cordial, în viaţa mea n-am fost atât de impresionat. De altminteri, am scris despre asta şi o cărticică, cu titlul *Un studiu în roşu.*

Dădu trist din cap.

— M-am uitat prin ea, spuse el. Ca să fiu sincer, nu pot să te felicit. Detectivistica este, sau s-ar cuveni să fie, o ştiinţă exactă, şi ca atare trebuie tratată în aceeaşi manieră rece, lipsită de emoţie. Or dumneata ai încercat să-i dai o tentă de romantism, ceea ce produce acelaşi efect pe care l-am obţine dacă am introduce o poveste de dragoste sau o răpire în cea de-a cincea teoremă a lui Euclid.

— Dar elementul romantic există în însăşi povestea aceea, am protestat. Nu puteam să mistific faptele.

— Trebuia ca unele fapte să fie suprimate sau, în orice caz, era necesar să se fi păstrat un just simţ al proporţiilor în ceea ce priveşte tratarea lor. Singurul lucru ce merita să fie menţionat, din toată

această afacere, era raţionamentul analitic neobişnuit, de la efect la cauză, prin care am izbutit să lămuresc misterul.

Mărturisesc că mă cam plictisea această critică la adresa unei lucrări pe care mă străduisem s-o fac cât mai măgulitoare pentru el. Mărturisesc de asemenea că mă cam irita egocentrismul lui Holmes, care, pare-se, ar fi vrut ca fiecare rând al cărţii să fie consacrat acţiunilor şi realizărilor sale extraordinare. În anii petrecuţi împreună în Baker Street, observasem de multe ori că atitudinea liniştită şi didactică a tovarăşului meu izvora dintr-o oarecare vanitate. Totuşi, nu i-am răspuns nimic şi m-am apucat să-mi oblojesc piciorul suferind. Un glonte jezail trecuse prin el cu câtva timp în urmă şi, deşi nu mă împiedica să umblu, îmi provoca dureri ori de câte ori se schimba vremea.

— Clientela mea a sporit de curând pe continent, spuse Holmes după un timp, umplându-şi vechea pipă din rădăcină de măceş. Săptămâna trecută am fost consultat de Francois le Villard care, după cum probabil ştii, se numără de câtva timp printre detectivii francezi de frunte. Este înzestrat cu intuiţia fină a celticului, dar mai are lacune la vastul capitol al cunoştinţelor exacte, care sunt esenţiale pentru a atinge culmile în arta sa. Era vorba despre un testament şi cazul prezenta unele aspecte interesante. Am fost în măsură să-i indic două cazuri similare,unul petrecut la Riga, în 1857, celălalt la St. Louis, în 1871 şi, datorită lor, a descoperit soluţia potrivită. Iată scrisoarea lui, în care-şi exprimă recunoştinţa pentru ajutorul dat; am primit-o azi dimineaţă.

Îmi azvârli o scrisoare mototolită. În timp ce-mi aruncam ochii peste ea, am fost izbit de mulţimea superlativelor, ca „magnific”, „coup de maitre”[1] şi „tour de force”[2], care mărturiseau admiraţia entuziastă a francezului.

— Parcă ar fi un elev care se adresează profesorului său, spusei.

— O, îmi cam supraestimează ajutorul pe care i l-am dat, spuse Sherlock Holmes, amuzat. El însuşi este un tip foarte înzestrat. Posedă două din cele trei calităţi necesare detectivului ideal. Are spirit de observaţie şi spirit de deducţie. Îi lipsesc doar cunoştinţele, dar acestea pot veni cu timpul. Acum lucrează la tălmăcirea în limba franceză a modestelor mele lucrări.

— Lucrările dumitale?

— A, nu ştiai? exclamă el râzând. Da, am pe conştiinţă câteva monografii. Toate tratează subiecte tehnice. Iată, de pildă, *Despre deosebirea dintre scrumurile de tutun.* Înşir aici o sută patruzeci de sorturi de ţigări, trabucuri şi tutunuri de pipă, cu planşe colorate care ilustrează deosebirile dintre scrumuri. Este o problemă care revine, întruna, în procesele criminale şi care uneori are o importanţă covârşitoare pentru descoperirea adevărului. De pildă, dacă poţi spune cu certitudine că o crimă a fost săvârşită de un om care fuma o ţigară din India, detaliul acesta îţi limitează câmpul de cercetare. Pentru un ochi experimentat, între scrumul negai al unei Trichinopoly şi praful alb al unei Bird's Eye este o deosebire tot atât de mare ca între o varză şi un cartof.

— Într-adevăr, ai o înclinaţie extraordinară pentru particularităţi.

— Ştiu să le preţuiesc însemnătatea. Iată monografia mea despre detectarea urmelor de paşi, cu câteva observaţii privind folosirea ghipsului pentru păstrarea amprentelor. Iată, aici, o interesantă lucrare despre influenţa profesiunii asupra formei mâinilor; gravurile înfăţişează mâinile unor lucrători care se ocupă cu fabricarea plăcilor de ardezie, mâini de marinari, tăietori de dopuri, tipografi, ţesători şi şlefuitori de diamante. Este de un mare interes practic pentru detectivul care foloseşte metode ştiinţifice – îndeosebi în cazul când are de-a face cu cadavre neidentificate

sau când trebuie să descopere antecedentele criminalilor. Dar am impresia că te plictisesc cu hobby-ul meu...

— Nu, deloc, i-am răspuns convins. Mă interesează în cel mai înalt grad, mai ales de când am avut prilejul să văd cum aplici toate acestea în practică. Vorbeai adineauri despre observaţie şi despre deducţie. Desigur că, într-o anumită măsură, una o implică pe cealaltă.

— Nu, nu prea, răspunse el şi se întinse cu voluptate în fotoliu, scoţând din pipă rotocoale albastre şi groase. De pildă, spiritul de observaţie îmi arată că azi-dimineaţă ai fost la oficiul poştal de pe strada Wigmore, în vreme ce spiritul de deducţie mă informează că, o dată ajuns acolo, ai expediat o telegramă.

— Exact! am răspuns. Corect, în ambele privinţe. Dar mărturisesc că nu pricep cum ai ajuns la această constatare. A fost o acţiune spontană şi n-am vorbit cu nimeni despre ea.

— Este simplitatea însăşi! remarcă el, râzând de uimirea mea. E atât de absurd de simplu, încât o explicaţie mi se pare de prisos; şi totuşi, ea ar putea sluji la definirea limitelor observaţiei şi ale deducţiei. Observaţia mi-a spus că ai urme de pământ roşiatic pe pantofi. Or, exact în faţa oficiului poştal de pe strada Wigmore, a fost scos pavajul şi s-a răscolit şi împrăştiat pământul, încât nu poţi să intri în oficiu fără să calci pe el. Pământul are nuanţa aceea roşiatică pe care, după câte ştiu eu, prin preajma locului n-o afli nicăieri într-altă parte. Asta ţine de observaţie. Restul este deducţie.

— Dar telegrama? Cum ai dedus că am expediat o telegramă?

— O, desigur, am ştiut că n-ai scris nici o scrisoare, de vreme ce am fost toată dimineaţa împreună. De asemenea, am văzut pe biroul dumitale o coală de mărci şi un pachet gros de cărţi poştale. De ce te-ai fi dus la oficiul poştal,

dacă nu ca să expediezi o telegramă? Elimină toţi ceilalţi factori, şi cel care rămâne trebuie să fie cel adevărat.

— În cazul meu, e adevărat, i-am replicat după o clipă de gândire. Da, aşa cum spui, problema era extrem de simplă. M-ai socoti impertinent dacă aş îndrăzni să-ţi supun teoriile la un test mai dificil?

— Dimpotrivă, răspunse el. M-ar împiedica să iau o a doua doză de cocaină. Aş fi încântat să studiez orice problemă pe care mi-ai da-o.

— Te-am auzit cândva spunând că este greu ca o persoană să folosească zilnic un obiect fără să lase asupra lui amprenta propriei sale individualităţi, uşor de descifrat pentru un observator încercat. Ei bine, am aici un ceas care a intrat de curând în posesia mea. Vrei să ai amabilitatea de a-mi împărtăşi părerea dumitale în legătură cu caracterul sau cu obiceiurile fostului proprietar?

I-am întins ceasul, şi-n sinea mea mă bucuram puţin, căci examenul era, gândeam eu, de netrecut, şi prin el urmăream să-i dau o lecţie pentru tonul oarecum dogmatic pe care-l folosea uneori. Cântări ceasul în mână, se uită atent la cadran, deschise capacul şi examină mecanismul, mai întâi cu ochiul liber, apoi cu o lupă convexă puternică. Abia mă stăpâneam să nu pufnesc în râs, atât era de dezamăgit, când, în cele din urmă, îl închise la loc şi mi-l înapoie.

— Cam puţine indicii, observă el. Ceasul a fost curăţat de curând şi acest fapt m-a privat de detaliile cele mai sugestive.

— Într-adevăr, am răspuns. A fost curăţat înainte de a-mi fi trimis. În gândul meu îmi învinuiam tovarăşul pentru că încerca să-şi ascundă neputinţa folosindu-se de un argument care cam şchiopăta şi nu putea convinge. Ce indiciu ar fi putut să-i ofere un ceas necurăţat?

— Deşi nesatisfăcătoare, investigaţiile mele n-au fost cu totul zadarnice, observă el holbându-se în tavan cu o privire visătoare, ştearsă. Dacă nu mă-nşel, acest ceas a aparţinut fratelui dumitale mai mare, care l-a moştenit de la tatăl lui.

— Fără îndoială, asta ai aflat-o prin iniţialele H. W. de pe spate?

— Întocmai. W. indică numele dumitale. Ceasul este datat cu cincizeci de ani în urmă, iar iniţialele au aceeaşi vechime; deci, a fost fabricat pentru ultima generaţie. În general, bijuteriile sunt moştenite de fiul cel mai mare, care, de obicei, poartă aceeaşi nume ca şi tatăl său. Dacă-mi aduc bine aminte, tatăl dumitale a murit cu mulţi ani în urmă. De aceea, ceasul s-a aflat în mâinile fratelui dumitale mai mare.

— Până aici, e-n regulă, i-am spus. Altceva?

— Era un om neglijent, foarte neglijent şi nepăsător. La început a avut perspective frumoase, dar şi-a bătut joc de ele; a trăit un timp în sărăcie, cu scurte perioade de prosperitate şi, în cele din urmă, a căzut în patima băuturii şi a murit. Asta e tot ce am putut să aflu.

Am sărit de pe scaun şi am început să mă agit prin cameră, copleşit de amărăciune.

— E nedemn de dumneata, Holmes, i-am spus. Nu te-aş fi crezut în stare să te cobori într-atât. Ai iscodit în viaţa nefericitului meu frate şi acum vrei să susţii că ai dedus toate acestea prin nu ştiu ce mijloace fanteziste. Să nu te aştepţi de la mine să cred că tot ce mi-ai spus ai citit în ceasul lui! Este un procedeu josnic şi, ca să vorbesc deschis, ţine oarecum de şarlatanism.

— Dragă doctore, spuse el pe un ton blând, te rog să primeşti scuzele mele. Privind lucrurile ca pe-o problemă abstractă, am uitat că pentru dumneata ele reprezintă o chestiune personală şi dureroasă. Totuşi, te asigur că, înainte de a-mi fi dat ceasul, habar n-am avut de existenţa acestui frate al dumitale.

— Atunci, pentru numele lui Dumnezeu, cum de-ai descoperit toate aceste fapte? Sunt absolut corecte, până în cele mai mici amănunte.

— O, înseamnă că am avut noroc. Aş putea să-ţi spun numai care a fost calculul probabilităţilor. Nu mă aşteptam să fie atât de precis.

— Dar nu cumva a fost mai mult un joc al întâmplării, un joc de-a ghicitul?

— Nu, categoric nu; eu nu ghicesc niciodată. Este un procedeu dăunător; distruge facultatea de a raţiona logic. Ţi se pare ciudat fiindcă nu urmăreşti şirul gândurilor mele şi nici nu observi detaliile neînsemnate de care depind uneori concluziile hotărâtoare. De pildă, am început prin a trage concluzia că fratele dumitale era neglijent. Dacă te uiţi la partea de jos a capacului, ai să observi nu numai că e lovit în două locuri, dar şi că e tăiat şi zgâriat peste tot, datorită obiceiului de a ţine în acelaşi buzunar alte obiecte tari, ca de pildă monede sau chei. Desigur, nu e mare scofală să deduci că un om care procedează astfel cu un ceas de cincizeci de guinee trebuie să fie un om neglijent. De asemenea, nu e cine ştie ce să afirmi că un om care moştenește un obiect de o asemenea valoare trebuie să fi avut alte lucruri de preţ.

Am dat din cap, în semn că-i urmăream raţionamentul.

— Este un lucru foarte obişnuit pentru cămătarii din Anglia, când iau în gaj un ceas, să scrijelească numărul tichetului, cu un vârf de ac, în interiorul ceasului. Este mai la îndemână decât o etichetă şi nu există nici un risc ca numărul să se piardă sau să fie mutat pe un alt obiect. Când m-am uitat cu lupa, am văzut nu mai puţin de patru asemenea numere în interior. O primă deducţie: fratele dumitale era adesea la ananghie. A doua deducţie: avea, din când în când, perioade de prosperitate, căci altminteri n-ar fi putut să-şi răscumpere amanetul. În sfârşit, te rog să priveşti

capacul dinăuntru, care conţine orificiul unde se introduce cheiţa. Un om cumpătat nu l-ar fi zgâriat astfel. Dar n-ai să vezi niciodată un ceas aparţinând unui alcoolic care să nu aibă astfel de zgârieturi. Ei îl învârtesc, de obicei, noaptea, şi mâna lor nesigură lasă aceste urme. Ce găseşti misterios în tot ce ţi-am spus?

— E clar ca lumina zilei, i-am răspuns. Îmi pare rău că am fost nedrept cu dumneata. Ar fi trebuit să am mai multă încredere în facultăţile minunate pe care le posezi. Pot să te întreb dacă, în momentul de faţă, ai vreo anchetă profesională în curs?

— Nici una. Vino aici, la fereastră. A mai existat vreodată o lume atât de tristă, de nenorocită şi de inutilă? Priveşte ceaţa gălbuie care se învolburează de-a lungul străzilor şi se năpusteşte asupra acestor case mohorâte. Poate exista ceva mai deznădăjduit, mai prozaic, mai puţin înălţător? La ce bun să ai forţe, doctore, dacă nu ţi se oferă prilejul să le foloseşti? Crima este banală, viaţa este banală şi numai calităţile banale îşi găsesc o utilizare în această lume.

Tocmai deschisesem gura ca să răspund acestei tirade, când proprietăreasa noastră, după ce bătu tare în uşă, intră aducând o carte de vizită pe o tavă de aramă.

— Vă caută o tânără, domnule, spuse ea adresându-se tovarăşului meu.

— Domnişoara Mary Morstan, citi el. Hm! Nu-mi amintesc de acest nume. Spuneţi-i, vă rog, să poftească, doamnă Hudson. Nu pleca, doctore. Aş prefera să fii de faţă.

II.
PREZENTAREA CAZULUI

Domnişoara Morstan intră în cameră cu paşi hotărâţi şi cu un aer care ar fi vrut să pară calm. Era o tânără blondă, scundă, delicată, cu mănuşi şi îmbrăcată cu un gust desăvârşit. Înfăţişarea ei avea însă o simplitate care sugera mijloace modeste. Rochia era de un gri-bej închis, fără garnituri sau zorzoane, iar pe cap purta un turban mic în aceeaşi nuanţă sobră, înviorată doar de o minusculă pană albă, aşezată într-o parte. Trăsăturile feţei nu erau regulate, nici de o frumuseţe desăvârşită, dar expresia figurii era blândă şi plăcută, iar ochii mari, albaştri, aveau o strălucire deosebit de simpatică şi de spirituală. Experienţa mea în materie de femei, care se extinde asupra mai multor ţări de pe trei continente diferite, nu-mi oferise până atunci prilejul să întâlnesc o figură în stare să arate atât de limpede o fire distinsă şi de o mare sensibilitate. Când se aşezase pe scaunul pe care i-l oferise Sherlock Holmes, am observat un tremur al buzelor, o crispare a mâinii şi toate celelalte semne ale unei intense frământări lăuntrice.

— Am venit la dumneavoastră, domnule Holmes, spuse ea, pentru că într-o vreme aţi ajutat-o pe doamna Cecil Forrester, a cărei angajată sunt, să se descurce într-o mică problemă cu caracter intim. A fost foarte impresionată de iscusinţa şi de amabilitatea dumneavoastră.

— Doamna Cecil Forrester, repetă el, reflectând. Cred că n-am făcut mare lucru pentru ea. Da, după câte îmi amintesc, cazul era foarte simplu.

— Dar nu şi pentru ea. Şi, oricum, nu se poate spune acelaşi lucru despre cazul meu. Nu-mi pot imagina ceva mai straniu, mai inexplicabil ca situaţia în care mă găsesc acum.

Holmes îşi frecă mâinile; ochii săi străluceau de satisfacţie. Se aplecă înainte în fotoliu, şi pe chipul lui pătrunzător, cu trăsături acviline, se ivi o expresie de extraordinară concentrare.

— Expuneţi-vă cazul, spuse el pe un ton vioi, de om de afaceri.

Simţeam că prezenţa mea începe să stinghereasc㠖

— Pe mine vă rog să mă iertaţi, am spus, ridicându-mă de pe scaun.

Spre surprinderea mea, tânăra mă reţinu printr-un gest cu mâna ei înmănuşată.

— Dacă prietenul dumneavoastră, spuse ea, ar avea amabilitatea de a rămâne, mi-ar putea face un serviciu nepreţuit.

M-am aşezat la loc pe scaun.

— Pe scurt, continuă ea, iată faptele: tatăl meu a fost ofiţer într-un regiment din India şi, pe vremea când eram abia un copil, m-a trimis acasă. Mama murise şi nu aveam nici o rudă în Anglia. Am fost dată la un pension din Edinburgh, unde am rămas până la vârsta de şaptesprezece ani. În anul 1878, tatăl meu, care era pe atunci căpitan, a obţinut un concediu de douăsprezece luni şi a venit în ţară. Mi-a telegrafiat de la Londra că a ajuns cu bine şi mi-a cerut să vin numaidecât la el, dându-mi adresa hotelului Langham. După câte îmi aduc aminte, mesajul lui era plin de căldură şi de afecţiune. De îndată ce am ajuns la Londra, m-am dus la Langham, unde am fost informată că într-adevăr căpitanul Morstan locuia acolo, dar că părăsise hotelul în seara precedentă şi încă nu se înapoiase. Am aşteptat zadarnic toată ziua vreo veste din partea lui. Noaptea, sfătuită de directorul hotelului, am luat legătura cu poliţia şi, a doua zi dimineaţa, toate ziarele anunţau dispariţia tatălui

meu. Cercetările noastre au rămas fără nici un rezultat; şi, din ziua aceea şi până azi, nu s-a mai auzit niciodată nimic despre nefericitul meu tată. Se întorsese acasă cu inima plină de speranţa că se va bucura de puţină linişte, de puţin confort şi, în loc de toate acestea...

Îşi duse mâna la gât şi un hohot de plâns îi întrerupse fraza.

— Ce dată era? întrebă Holmes, deschizându-şi carnetul de însemnări.

— A dispărut la 3 decembrie 1878, acum aproape zece ani.

— Bagajele lui?

— Au rămas la hotel. Nu s-a găsit în ele nimic care să ofere vreun indiciu – câteva costume, câteva cărţi şi numeroase obiecte rare din insulele Andaman. Fusese unul dintre ofiţerii însărcinaţi cu paza condamnaţilor deţinuţi acolo.

— Avea vreun prieten în oraş?

— Unul singur de care se ştie – maiorul Sholto, din regimentul său, al 34-lea de infanterie din Bombay. Maiorul se retrăsese cu puţin timp înainte şi locuia la Upper Norwood. Fireşte, am luat legătura cu el, dar nu ştia nici măcar că prietenul său se aflase în Anglia.

— Ciudată poveste! remarcă Holmes.

— Încă nu v-am descris partea cea mai stranie. Acum vreo şase ani – mai precis, la 4 mai 1882 – în ziarul *Times* a apărut un anunţ prin care domnişoara Mary Morstan era rugată să-şi dea adresa, menţionându-se că interesul ei îi cerea să răspundă acestei solicitări. Nu se dădea nici un nume, nici o adresă. În vremea aceea, tocmai mă angajasem ca guvernantă la familia doamnei Cecil Forrester. Sfătuită de ea, mi-am publicat adresa la rubrica de anunţuri. În aceeaşi zi, am primit prin poştă o cutiuţă de carton care conţinea o perlă foarte mare şi strălucitoare. Nimic altceva. De atunci, în fiecare an, la aceeaşi dată, apărea o cutie asemănătoare, conţinând o perlă similară, fără nici

un semn din partea expeditorului. Un expert a stabilit că este vorba de o perlă foarte rară şi de mare valoare. Puteţi să vă convingeţi singuri că sunt foarte frumoase.

Spunând acestea, deschise o cutiuţă plată şi ne arătă şase perle, dintre cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată.

— Povestea dumneavoastră este extrem de interesantă. Vi s-a mai întâmplat şi altceva?

— Da, chiar astăzi. De aceea am şi venit la dumneavoastră. Azi dimineaţă, am primit această scrisoare pe care poate vreţi s-o citiţi singur.

— Mulţumesc, spuse Holmes. Vă rog, şi plicul. Ştampila poştei: Londra, S. PW. Data: 7 iulie. Hm! În colţ, o amprentă a degetului gros. Probabil a poştaşului. Hârtie de cea mai bună calitate. Plic de şase penny pachetul. Papetărie de lux. Nici o adresă. „Astă-seară, la orele 19, să fiţi în dreptul celui de-al treilea stâlp din stânga, la ieşirea din teatrul Lyceum. Dacă n-aveţi încredere, puteţi veni cu doi prieteni. Aţi fost nedreptăţită şi vi se va face dreptate. Nu aduceţi poliţia. Dacă o anunţaţi, totul va fi zădărnicit. Prietenul dumneavoastră necunoscut.” Într-adevăr, iată un mister foarte nostim! Ce aveţi de gând să faceţi, domnişoară Morstan?

— Tocmai asta voiam eu să vă întreb.

— În cazul acesta, fireşte că vom merge – dumneavoastră, eu şi... da, sigur, doctorul Watson este omul cel mai potrivit. Corespondentul dumneavoastră a spus doi prieteni. Noi doi am mai lucrat împreună.

— Dar dumnealui este de acord să meargă? întrebă ea, iar ochii şi glasul ei implorau.

— Aş fi mândru şi fericit, am spus cu căldură, să pot da o mână de ajutor.

— Sunteţi amândoi foarte amabili, răspunse ea. Am dus o viaţă foarte retrasă şi nu am nici un prieten la care să pot apela. Dacă voi fi aici la şase, cred că e bine, nu?

— Da, dar nu mai târziu, spuse Holmes. Încă ceva. Scrisul acesta este identic cu cel de pe adresele care însoţeau cutiile cu perle?

— Le am la mine, răspunse ea, scoţând şase bucăţi de hârtie.

— Sunteţi, fără doar şi poate, o clientă model. Aveţi o intuiţie excelentă. Şi acum, să ne uităm puţin la ele. Risipi hârtiile pe masă şi trecu repede cu privirea de la una la alta. În afară de scrisoare, toate celelalte scrieri sunt simulate, spuse el fără să stea pe gânduri, dar nu există nici un dubiu asupra autorului. Uitaţi-vă cum iese în evidenţă e-ul grec şi cum e răsucit s-ul final. Neîndoielnic, sunt opera aceleiaşi persoane. N-aş vrea să vă dau speranţe deşarte, domnişoară Morstan, dar ce părere aveţi, există vreo asemănare între acest scris şi cel al tatălui dumneavoastră?

— Absolut nici una.

— Mă aşteptam să aud asta. Atunci, rămâne pe diseară, la şase. Vă rog să-mi daţi voie să păstrez hârtiile. Poate până atunci mai arunc o privire peste ele. E abia trei şi jumătate. Au revoir.

— Au revoir, spuse vizitatoarea; şi, aruncându-ne câte o privire luminoasă, binevoitoare, îşi puse la loc în sân cutia cu perle şi plecă grăbită.

Am urmărit-o cu privirea de la fereastră; mergea cu un pas sprinten pe stradă, până ce turbanul gri cu pană albă deveni un simplu punct în mulţimea cenuşie.

— Foarte atrăgătoare femeie! am exclamat, întorcându-mă spre prietenul meu. Îşi aprinsese din nou pipa şi şedea tolănit pe spate, cu pleoapele lăsate.

— Oare? spuse el pe un ton leneş; n-am observat.

— Eşti într-adevăr un robot – o maşină de calculat, am strigat. Uneori, ai în dumneata ceva de-a dreptul inuman.

Zâmbi amabil.

— Este un lucru de primă importanţă, spuse el, să nu permiţi raţiunii să se lase influenţată de calităţi personale. Un client este pentru mine mai degrabă un element, un factor într-o problemă, însuşirile emoţionale sunt potrivnice judecăţii limpezi. Te asigur că cea mai atrăgătoare femeie pe care am cunoscut-o a fost spânzurată fiindcă a otrăvit trei copii mici cu scopul de a pune mâna pe asigurare, iar cel mai respingător om din câţi am văzut în viaţa mea era un filantrop care a cheltuit aproape un sfert de milion pentru sărăcimea londoneză.

— Totuşi, în cazul acesta...

— Nu fac niciodată excepţii. Excepţia contrazice regula. Ai avut vreodată prilejul să analizezi caracterul cuiva prin scrisul său? Ce părere ai despre mâzgăliturile acestui individ?

— E un scris lizibil şi ordonat, am răspuns. E al unui om de afaceri obişnuit şi cu tărie de caracter.

Holmes clătină din cap.

— Priveşte literele lungi, spuse el. Abia se deosebesc de celelalte din rând. Acest d ar putea fi un a, iar acest l, un e. Oamenii de caracter îşi diferenţiază întotdeauna literele lungi, oricât de ilizibil ar fi scrisul lor. A-urile sale exprimă şovăială, iar majusculele – o oarecare vanitate. Acum mă duc. Trebuie să mai culeg nişte informaţii. Dă-mi voie să-ţi recomand această carte – una dintre cele mai interesante care s-au scris vreodată: *Martiriul omului de Winwood Reade.* Mă întorc peste o oră.

M-am instalat lângă fereastră, cu volumul în mână, dar gândurile mele erau departe de îndrăzneţele speculaţii ale autorului. Ele se învârteau în jurul ultimei noastre musafire – surâsul ei, tonul profund, amplu, al vocii, straniul mister care-i învăluia viaţa. Dacă avusese şaptesprezece ani atunci când dispăruse tatăl ei, acum trebuia să aibă douăzeci şi şapte – o vârstă

superbă, când tinereţea şi-a pierdut timiditatea şi a fost potolită de experienţă. Am stat aşa şi-am meditat, până ce mi-au venit în minte nişte gânduri atât de primejdioase, încât m-am repezit spre biroul meu şi am cercetat cu înfrigurare ultimul tratat de patologie. Cum îmi permiteam eu, un amărât de chirurg militar, cu un picior şubred şi cu un cont în bancă şi mai şubred, să mă gândesc la asemenea lucruri? Era un element, un factor – atât şi nimic mai mult. Dacă viitorul meu se contura în linii sumbre, era desigur de preferat să-l privesc drept în faţă, ca un bărbat, şi să nu încerc să-l înseninez cu fantasme ale imaginaţiei.

III.
ÎN CĂUTAREA UNEI SOLUŢII

Holmes se întoarse abia după ora cinci şi jumătate. Era radios, agitat, într-o stare de spirit grozavă, bună dispoziţie care, în cazul lui, era adesea urmată de clipe de neagră deznădejde.

— Nu e prea mult mister în povestea asta, spuse el luând ceaşca de ceai pe care i-o umplusem; faptele nu permit, pare-se, decât o singură interpretare.

— Cum? Ai şi găsit soluţia?

— O, asta ar fi prea mult spus. Am descoperit un fapt semnificativ, atâta tot. Da, chiar foarte semnificativ. Lipsesc doar amănuntele. Cercetând colecţia ziarului *Times,* am descoperit că maiorul Sholto, din Upper Norwood, fost ofiţer al regimentului 34 de infanterie din Bombay, a murit la 28 aprilie 1882.

— S-ar putea ca eu să fiu foarte tare de cap, Holmes, dar nu văd ce semnificaţie are acest amănunt!

— Nu? Mă uimeşti. Atunci priveşte lucrurile din alt unghi. Căpitanul Morstan dispare. Singura persoană din Londra pe care ar fi putut s-o viziteze este maiorul Sholto. Maiorul Sholto neagă că ar fi aflat că Morstan era la Londra. Patru ani mai târziu, Sholto moare. La o săptămână după moartea lui, fata căpitanului Morstan primeşte un dar de preţ, fapt care se repetă an de an şi acum culminează cu o scrisoare care o descrie ca pe o femeie nedreptăţită. Despre ce altă nedreptate poate fi vorba, în afară de pierderea tatălui ei? Şi de ce au început să sosească darurile imediat după moartea lui Sholto, dacă nu datorită faptului că

moştenitorul lui ştie ceva în legătură cu misterul şi doreşte să o despăgubească pentru ce a suferit? Ai vreo altă teorie care să se potrivească cu aceste fapte?

— Ciudată despăgubire! Şi ce mod ciudat de a o oferi! Dar de ce să-i fi scris o scrisoare acum, şi nu în urmă cu şase ani? Apoi, scrisoarea vorbeşte despre „repararea unei nedreptăţi”. Cum? În ce mod? E greu de presupus că tatăl ei mai este în viaţă. Or, cel puţin după câte ştiu eu, nu există altă nedreptate în cazul ei.

— Sunt încă neclarităţi, fără îndoială că mai sunt unele neclarităţi, spuse Sherlock Holmes cu un aer gânditor; dar expediţia noastră de astă-seară le va risipi pe toate. A, iată o trăsură şi pe domnişoara Morstan înăuntru. Eşti gata? Atunci, hai să coborâm, căci e trecut de şase.

Mi-am luat pălăria şi bastonul cel mai gros, în vreme ce pe Holmes l-am văzut cum îşi scoate revolverul din sertar şi-l strecoară în buzunar. Era limpede că prevedea posibilitatea ca în cursul acţiunii noastre nocturne să se ivească unele împrejurări grave.

Domnişoara Morstan era înfăşurată într-un mantou negru; faţa ei delicată era liniştită, dar palidă. Ar fi trebuit să fie mai mult decât o simplă femeie, ca să nu simtă fiori de nelinişte la gândul că porneam într-o aventură ciudată, dar, cu toate acestea, stăpânirea ei de sine era desăvârşită; răspunse foarte clar la cele câteva întrebări suplimentare pe care i le puse Sherlock Holmes.

— Maiorul Sholto era un prieten foarte intim al lui papa, spuse ea. În toate scrisorile vorbea despre el. El şi tata comandau trapele de pe insulele Andaman, astfel încât petreceau foarte mult timp împreună. Apropo, în biroul lui papa s-a găsit o hârtie foarte curioasă, pe care nimeni n-a putut s-o înţeleagă. Cred că nu are nici cea mai mică importanţă, dar m-am gândit că poate, totuşi,

aţi vrea s-o vedeţi, aşa că am adus-o cu mine. Iat-o.

Holmes despături cu grijă hârtia şi o netezi pe genunchi. Apoi o examină foarte metodic cu lupa.

— Este o hârtie fabricată în India, exclamă el. Cândva, a fost prinsă cu o pioneză de metal. Diagrama pe care o înfăţişează pare să fie planul unei secţiuni dintr-o clădire mare, cu numeroase holuri, coridoare şi culoare. Într-un loc se vede o cruce mică făcută cu cerneală roşie şi deasupra e scris cu creionul ceva care de-abia se distinge: „3-37, de la stânga". În colţul din stânga, există o hieroglifă curioasă care seamănă cu patru cruci pe acelaşi rând, înghesuite una în alta. Alături e scris cu litere foarte stângace şi grosolane „semnul celor patru".

— Jonathan Small, Mahomet Singh, Abdullah Khan, Dost Akbar. Nu, mărturisesc că nu înţeleg ce legătură are cu cazul nostru. Totuşi, este evident un document important. A fost păstrat cu grijă într-un portofel, căci este curat pe ambele feţe.

— L-am găsit în portofelul lui.

— Atunci păstraţi-l bine, domnişoară Morstan, fiindcă s-ar putea să ne fie de folos; încep să cred că această povestire are un caracter mult mai profund şi mai subtil decât am presupus. Trebuie să-mi reconsider ideile.

Se lăsă pe spate şi, după aerul lui preocupat şi privirea absentă, am înţeles că medita intens. Domnişoara Morstan şi cu mine discutam aproape în şoaptă despre aventura noastră şi despre evenimentele ce ar fi putut să survină, în timp ce tovarăşul nostru rămase până la sfârşitul drumului aceeaşi persoană rezervată, cu gândurile de nepătruns.

Era o seară de septembrie, către orele şapte.

Ziua fusese mohorâtă şi o ceaţă deasă, cu burniţă, se lăsase peste metropolă. Nori de culoarea noroiului se târau deasupra străzilor

mocirloase. De-a lungul Ştrandului, felinarele nu mai erau decât puncte de lumină difuză care aruncau o palidă reflexie circulară pe pavajul cleios. Luminile gălbui din vitrinele magazinelor licăreau în atmosfera aburită, vaporoasă, aruncând raze tremurătoare pe strada aglomerată. Era ceva ciudat şi fantomatic în această procesiune nesfârşită de chipuri care apăreau şi dispăreau prin fâşiile înguste de lumină – feţe triste sau vesele, obosite sau strălucitoare.

Aidoma întregii omeniri, ele alergau din întuneric spre lumină, pierzându-se apoi din nou în întuneric. În general, nu sunt o fire impresionabilă, dar seara aceea posacă, apăsătoare, împletită cu ciudata aventură în care ne angajasem, mă irita şi mă făcea să mă simt abătut. Din comportarea domnişoarei Morstan am înţeles că ea era tulburată de aceleaşi simţăminte. Singur Holmes se putea ridica deasupra unor influenţe meschine. Ţinea pe genunchi carnetul cu însemnări şi, din când în când, nota câte o cifră sau o frază, la lumina lanternei de buzunar.

La Lyceum Theatre, mulţimea se îmbulzea în faţa intrărilor laterale. Un şir nesfârşit de birje şi cupeuri se perinda prin faţa intrării principale, golindu-şi încărcătura de bărbaţi în frac şi femei în ţinută de seară împodobite cu diamante.

Abia ne strecuraserăm până în dreptul celui de-al treilea stâlp, care era locul nostru de întâlnire, când un bărbat scund, brunet, ager, în straie de vizitiu, se apropie de noi.

— Dumneavoastră sunteţi persoanele care o însoţesc pe domnişoara Morstan? întrebă el.

— Eu sunt domnişoara Morstan, iar aceşti doi domni sunt prietenii mei, spuse ea.

Omul ne aruncă o privire nespus de pătrunzătoare, plină de neîncredere.

— Iertaţi-mă, domnişoară, spuse el pe un ton oarecum tăios, stăruitor, dar v-aş ruga să-mi daţi

cuvântul dumneavoastră de onoare că nici unul dintre ei nu este agent de poliţie.

— Îţi dau cuvântul meu de onoare, spuse ea.

Tipul scoase un şuierat ascuţit, iar un băiat aduse o trăsură şi deschise portiera. Omul care ni se adresase se urcă pe capră, în timp ce noi ne ocuparăm locurile înăuntru. N-am apucat să ne instalăm bine, că vizitiul a şi dat bici calului şi ne-am trezit azvârliţi într-o cursă nebunească pe străzile învăluite în ceaţă.

Situaţia noastră era destul de curioasă. Mergeam spre o destinaţie necunoscută, într-o misiune necunoscută. Totuşi, această invitaţie era fie o mistificare absolută – ipoteză de neconceput –, fie o dovadă a faptului că din expediţia noastră aveau să decurgă evenimente importante. Atitudinea domnişoarei Morstan era mai hotărâtă şi mai liniştită ca oricând. Am încercat să leg o conversaţie şi s-o amuz cu amintirile aventurilor mele din Afganistan; sincer vorbind, eram eu însumi atât de absorbit de situaţia noastră şi atât de curios să aflu încotro mergeam, încât am cam încurcat poveştile.

Nici azi domnişoara Morstan nu mă cruţă, amintindu-mi că i-am istorisit o poveste palpitantă în care o puşcă pătrunsese în cortul meu în plină noapte iar eu am tras în ea cu un pui de tigru cu două ţevi.

La început, mi-am dat seama încotro ne îndreptam; dar puţin după aceea, din cauza vitezei, a ceţii şi a cunoştinţelor mele limitate despre Londra, mi-am pierdut punctele de reper şi n-am mai ştiut nimic, în afară de faptul că aveam de parcurs un drum foarte lung. Dar Sherlock Holmes ştia perfect pe unde trecem şi, pe măsură ce trăsura alerga prin pieţe şi pe străzi întortocheate, el mormăia numele lor:

— Rochester Row, spuse el. Acum, Vincent Square. Acum, mergem pe drumul care duce spre podul Vauxhall. Se pare că ne îndreptăm spre

Surrey. Da, e cum am bănuit. Acum suntem pe pod. Se poate vedea fluviul.

Într-adevăr, am putut zări în treacăt o porţiune din Tamisa, în al cărei luciu larg se reflectau luminile felinarelor, dar trăsura noastră îşi văzu de drum şi, curând, intră într-un labirint de străzi, pe celălalt mal.

— Wordsworth Road, spuse prietenul meu. Priory Road. Lark Hall Lane. Stockwell Place. Robert Street. Cold Harbour Lane.

Ancheta noastră nu pare să ne conducă spre cartiere prea elegante. Ajunsesem într-un cartier dubios şi nu prea curat, de la periferia oraşului. Şiruri lungi de case monotone din cărămidă erau întrerupte doar de cârciumile de la răspântii, a căror lumină puternică avea o strălucire orbitoare. Apoi îşi făcură apariţia vile cu două etaje, fiecare având în faţă câte o grădină în miniatură, apoi din nou nesfârşite şiruri de clădiri noi şi stridente din cărămidă – tentaculele monstrului, pe care oraşul gigantic le arunca până departe, la periferie. În sfârşit, trăsura noastră opri în faţa celei de-a treia case de pe o stradă nouă. Nici una din celelalte case nu era locuită, iar aceea în faţa căreia ne oprisem avea acelaşi aspect sumbru ca şi cele învecinate; o singură rază de lumină venea de la fereastra bucătăriei. De îndată ce am bătut, uşa a fost deschisă larg de un servitor hindus, care purta pe cap un turban galben şi era înveşmântat în haine albe, largi, strânse la mijloc cu un cordon galben. Această siluetă orientală era o apariţie stranie, bizară, încadrată în uşa unei banale case de mâna a treia dintr-o suburbie.

— Sahib[3] vă aşteaptă, spuse el.

Şi, în aceeaşi clipă, din interior se auzi o voce şuierătoare şi ascuţită:

— Să intre, khitmutgar. Condu-i repede la mine.

IV.
POVESTEA OMULEŢULUI CHEL

L-am urmat pe indian de-a lungul unui coridor murdar, prost luminat şi încă şi mai prost mobilat, până ce ajunse în faţa unei uşi, în dreapta, pe care o deschise larg. O fâşie de lumină gălbuie ne ieşi în întâmpinare, iar în centrul acestei lumini se afla un omuleţ cu un cap foarte mare, cu o cunună de păr roşu, ţepos, şi în mijlocul ei o piele lucioasă, care semăna cu un vârf de munte într-o pădure de brazi. Îşi frământa nervos mâinile şi faţa îi era într-o continuă agitaţie; ba zâmbea, ba se încrunta, fără să-şi îngăduie vreo clipă de odihnă. Natura îl înzestrase cu o buză diformă şi un prea vizibil şirag de dinţi galbeni şi neregulaţi, pe care se străduia să-i ascundă, trecându-şi mereu mâna peste partea inferioară a feţei. În ciuda cheliei respectabile, avea un aer tineresc. De fapt, abia depăşise vârsta de treizeci de ani.

— Sluga dumneavoastră, domnişoară Morstan, repeta el întruna cu o voce subţire, ascuţită. Sluga dumneavoastră, domnilor! Vă rog, poftiţi în micul meu sanctuar. Cam mic spaţiul, domnişoară, dar totul este aranjat după gustul meu. O oază de artă în deşertul zgomotos al sudului Londrei.

Am rămas cu toţii uluiţi de aspectul camerei în care ne invitase. Odaia nu se potrivea nicidecum cu casa aceasta, de parc-ar fi fost un diamant de preţ montat în aramă. Pereţii, împodobiţi cu tapiserii şi cu perdele luxoase şi strălucitoare, erau dezveliţi din loc în loc, pentru a pune mai bine în valoare vreo pictură cu ramă răcoroasă sau vreun vas oriental. Covorul colorat în nuanţa

chihlimbarului combinată cu negru era atât de moale şi de gros, încât călcai pe el cu plăcere, ca pe un pat de muşchi. Două piei mari de tigru, aşezate oblic, sporeau impresia de lux oriental, sugerată şi de o narghilea imensă, aflată într-un colţ, pe un covoraş. În mijlocul camerei atârna de un fir de aur aproape invizibil o lampă sub forma unui porumbel de argint. Pe măsură ce ardea, împrospăta aerul cu un miros subtil şi aromat.

— Domnul Thaddeus Sholto, spuse omuleţul tot frământându-se şi zâmbind întruna. Acesta este numele meu. Dumneavoastră sunteţi, desigur, domnişoara Morstan. Iar aceşti domni...

— Dumnealui este domnul Sherlock Holmes, iar dumnealui, doctorul Watson.

— A, doctor? strigă el foarte agitat. Aveţi stetoscopul la dumneavoastră? Aş putea să vă întreb... aţi avea amabilitatea...? Dacă sunteţi atât de bun, am îndoieli serioase în ceea ce priveşte valva mitrală. Pe aortă mă pot bizui, dar aş vrea să cunosc părerea dumneavoastră despre valva mitrală.

I-am ascultat inima aşa cum mi-a cerut, dar n-am găsit nimic suspect, în afară de faptul că era stăpânit de o teamă cumplită şi tremura din cap până-n picioare.

— Totul pare să fie normal, i-am spus. N-aveţi nici un motiv să vă neliniştiţi.

— Iertaţi-mi agitaţia, domnişoară Morstan, exclamă el cu un aer firesc. Am o sănătate şubredă şi de mult mă chinuiau bănuielile cu privire la valvă. Sunt fericit să aud că m-am înşelat. Dacă tatăl dumneavoastră, domnişoară Morstan, şi-ar fi cruţat inima de eforturi, poate că era şi azi în viaţă.

Îmi venea să-i trag o palmă; mă scotea din fire nesimţirea cu care vorbea despre o problemă atât de delicată. Domnişoara Morstan se aşeză, şi pe chipul ei se aşternu o paloare lividă.

— Ştiam, în adâncul sufletului meu, că e mort, spuse ea.

— Vă pot da orice informaţii, replică el; şi, ceea ce este mai important, sunt în măsură să repar nedreptatea pe care aţi suferit-o; şi o voi face, orice ar spune fratele meu, Bartholomew. Sunt bucuros că aţi venit cu prietenii dumneavoastră, nu numai pentru că v-au însoţit, dar şi pentru că vor fi martori la tot ceea ce am de gând să fac şi să spun. Noi trei îl vom putea înfrunta pe Bartholomew. Dar să nu amestecăm şi pe alţii din afară – nici poliţia, nici alte persoane oficiale. Putem să rezolvăm lucrurile între noi, fără nici o intervenţie străină. Nimic nu l-ar supăra mai mult pe fratele meu, Bartholomew, decât publicitatea.

Se aşeză pe o canapea joasă şi ne privi cercetător cu ochii săi de un albastru spălăcit.

— În ceea ce mă priveşte, replică Holmes, orice veţi spune va rămâne aici, nu va trece dincolo de aceste ziduri.

Am dat din cap în semn că sunt de acord.

— Foarte bine! Foarte bine! spuse el. Pot să vă ofer un pahar de Chianti, domnişoară Morstan? Sau de Tokay? Nu ţin alte vinuri. Să deschid o sticlă? Nu? Bine, atunci sper că nu aveţi nimic împotriva fumului de tutun, a mirosului balsamic al tutunului oriental. Sunt cam nervos şi narghileaua reprezintă pentru mine un sedativ nepreţuit.

Apropie o lumânare de narghilea şi în scurt timp băşici zglobii de fum se ridicară prin apa de trandafiri. Şedeam toţi trei în semicerc, cu capetele aplecate înainte şi cu bărbiile sprijinite în mâini, în timp ce, în mijloc, ciudatul şi neastâmpăratul omuleţ, cu capul lui mare, lucios, pufăia tulburat.

— Când m-am hotărât să vă contactez, spuse el, trebuia poate să vă dau şi adresa mea; dar m-am temut că nu cumva să-mi nesocotiţi cererea şi să veniţi însoţită de oameni indezirabili. De aceea, mi-am luat permisiunea de a organiza o întâlnire în aşa fel încât omul meu, William, să vă poată vedea mai întâi. Am o încredere deplină în discreţia lui.

În caz că nu era mulţumit, avea ordin să înceteze acţiunea. Îmi veţi ierta aceste precauţiuni, dar sunt un om cu gusturi oarecum sobre, aş putea spune chiar rafinate, şi nimic nu mi se pare mai inestetic ca un poliţist. Am o tendinţă naturală de a evita orice formă de materialism grosolan. Vin foarte rar în contact cu vulgul. După cum vedeţi, trăiesc într-o ambianţă destul de elegantă. Aş putea să mă consider un protector al artelor. E slăbiciunea mea. Peisajul acela este un Corot[4] veritabil, şi dacă un cunoscător ar putea avea unele îndoieli asupra acestui Salvatore Rosa[5], în schimb nu există nici un fel de dubiu în legătură cu acest Bouguereau[6]. Am o înclinaţie vădită spre şcoala franceză modernă.

— Iertaţi-mă, domnule Sholto, spuse domnişoara Morstan, dar eu mă aflu aici, la invitaţia dumneavoastră, pentru a asculta ceea ce aveţi să-mi spuneţi. Este foarte târziu şi aş dori ca întrevederea noastră să fie cât mai scurtă cu putinţă.

— În cel mai fericit caz va dura un timp cam lung, răspunse el; căci, cu siguranţă, va trebui să plecăm la Norwood ca să-l vedem pe fratele meu, Bartholomew. Vom merge cu toţii şi vom încerca să-l convingem. Este foarte supărat că am luat această iniţiativă, care mie mi s-a părut cea mai potrivită. Am avut un schimb de cuvinte tari noaptea trecută. Nu vă puteţi imagina ce tip neplăcut este când se înfurie.

— Dacă trebuie să plecăm la Norwood, poate că ar fi bine s-o pornim numaidecât, m-am hazardat să intervin.

Râse în hohote, până ce i se înroşiră urechile.

— Nu e chiar atât de simplu, exclamă el. Nu ştiu ce-o să spună dacă vă voi aduce pe nepusă masă. Nu, mai întâi trebuie să vă pregătesc, să vă arăt în ce situaţie ne aflăm unul faţă de celălalt. În primul rând, trebuie să vă mărturisesc că există în această poveste câteva puncte pe care nu le ştiu

nici eu. Nu pot să vă prezint decât lucrurile pe care le cunosc eu însumi. După cum probabil aţi ghicit, tatăl meu a fost maiorul John Sholto şi a făcut parte, pe vremuri, din armata indiană. A ieşit la pensie, acum vreo unsprezece ani, şi s-a stabilit la Pondicherry Lodge, în Upper Norwood. Îi mersese foarte bine în India şi s-a întors cu o mare sumă de bani, cu o vastă colecţie de amintiri de valoare şi cu câţiva servitori băştinaşi. Dispunând de aceste resurse, şi-a cumpărat o casă şi a trăit în mare lux. Eu şi fratele meu geamăn, Bartholomew, eram singurii lui copii, îmi amintesc foarte bine ce senzaţie a stârnit dispariţia căpitanului Morstan. Am citit amănuntele în ziare şi, ştiind că fusese prieten cu tatăl nostru, discutam cazul deschis, în faţa lui. De altfel, lua şi el parte la discuţii când ne dedam la speculaţii cu privire la ceea ce ar fi putut să se întâmple. Niciodată, nici măcar pentru o clipă, n-am bănuit că el păstra secretul ascuns în inima lui, că, dintre toţi, el singur cunoştea soarta lui Arthur Morstan. Totuşi, noi ştiam ceva, ştiam că o primejdie misterioasă, dar reală, îl ameninţa pe tatăl nostru. Îi era frică să iasă singur în oraş şi avea în permanenţă doi boxeri profesionişti angajaţi ca paznici la Pondicherry Lodge. Williams, care v-a condus în seara aceasta, era unul dintre ei. Pe vremuri, a fost campionul Angliei la categoria uşoară. Tatăl nostru nu ne-a spus niciodată de ce se temea, dar avea o aversiune făţişă faţă de oamenii cu un picior de lemn. Odată, a tras cu revolverul într-un om cu un picior de lemn, care nu era decât un biet comis voiajor venit să solicite comenzi. A trebuit să plătim o mare sumă de bani ca să muşamalizăm cazul. Eu şi fratele meu credeam că este vorba de o toană a tatălui nostru, dar evenimentele care au urmat ne-au determinat să ne schimbăm părerea...

Pe la începutul anului 1882, tata a primit o scrisoare din India, care l-a zguduit profund. Era aproape să leşine la micul dejun, când a deschis-o,

şi, din ziua aceea, a căzut la pat şi nu şi-a mai revenit până ce a închis ochii pentru totdeauna. N-am putut să aflăm niciodată ce conţinea scrisoarea, dar, în timp ce o citea, am văzut că era scurtă şi scrisă de o mână neîndemânatică. Ani de zile a suferit din cauza splinei sale mărite, dar acum starea i se înrăutăţise brusc şi, către sfârşitul lunii aprilie, am fost informaţi că nu mai era nici o speranţă şi că dorea să ne vorbească pentru ultima oară.

Când am intrat în camera lui, l-am găsit în pat, cu capul sprijinit de numeroase perne şi respirând cu dificultate. Ne-a rugat să încuiem uşa şi să venim lângă el, fiecare de câte o parte a patului. Apoi, strângându-ne mâinile, ne-a istorisit cu o voce gâtuită atât de emoţie, cât şi de durere, o poveste fantastică. Am să încerc să v-o redau chiar cu cuvintele lui.

— Un singur lucru, ne spuse el, îmi frământă gândurile în această clipă supremă. Felul cum m-am purtat cu biata orfană a lui Morstan. Lăcomia mea blestemată, care m-a chinuit toată viaţa, i-a răpit comoara, din care cel puţin jumătate trebuia să fie a ei. Zgârcenia este o patimă atât de oarbă şi de stupidă, încât nici eu n-am profitat de această comoară. Ţineam atât de mult să ştiu că-i a mea, încât nu mă puteam hotărî s-o împart cu cineva. Vedeţi aceste mătănii de perle, de lângă sticla cu chinină? Nici de ele nu m-am îndurat să mă despart, deşi le-am scos cu gândul să i le trimit. Voi, fiii mei, îi veţi da partea ce i se cuvine din comoara de la Agra. Dar să nu-i trimiteţi nimic – nici măcar perlele – înainte de a muri eu. În definitiv, au mai fost oameni grav bolnavi ca mine care au scăpat cu viaţă.

— Am să vă povestesc cum a murit Morstan, continuă el. De ani de zile suferea de inimă, dar ascundea acest lucru. Numai eu ştiam. Pe când ne aflam împreună în India, datorită unor împrejurări neobişnuite, am intrat în posesia unei comori

imense. Am adus-o în Anglia şi, în noaptea sosirii sale, Morstan a venit direct la mine pentru a-şi revendica partea. Făcuse drumul până acasă la mine pe jos, şi credinciosul meu Lai Chowdar, care acum e mort, i-a deschis uşa. Morstan şi cu mine am avut un schimb de cuvinte cu privire la împărţirea comorii şi am ajuns să ne certăm. Într-un acces de furie, Morstan a sărit de pe scaun şi, deodată, şi-a dus mâna la inimă, s-a schimbat la faţă şi a căzut pe spate, lovindu-se cu capul de colţul cufărului în care se afla comoara. Când m-am aplecat asupra lui, am constatat îngrozit că era mort. Multă vreme am rămas năuc, întrebându-mă ce trebuia să fac.

Primul imbold a fost, firește, să cer ajutor; dar dacă aş fi făcut-o, aveam toate şansele să fiu acuzat de uciderea lui. Moartea, survenită în timpul certei, şi rana pe care o avea la cap, ar fi fost capete de acuzare împotriva mea. În afară de asta, o anchetă oficială ar fi scos la iveală unele fapte în legătură cu comoara, fapte pe care ţineam mai presus de orice să le tăinuiesc. Îmi spusese că nici un suflet de pe acest pământ nu ştia încotro plecase. Nu mi se părea necesar ca vreun suflet să afle vreodată. Mă frământam fără să ştiu încă ce să fac când, ridicând privirea, l-am văzut în prag pe servitorul meu, Lai Chowdar. Se furişă înăuntru şi zăvorî uşa în urma lui.

— Nu vă fie teamă, sahib, spuse el; nimeni nu trebuie să ştie că l-aţi ucis. Să-l ascundem undeva, departe. Cine ar putea să-l descopere?

— Dar nu l-am ucis eu, i-am spus.

Lai Chowdar clătină din cap şi zâmbi.

— Am auzit cum v-aţi certat şi am auzit lovitura. Dar buzele mele sunt pecetluite. Toţi din casă dorm. Haideţi să-l luăm împreună.

Asta a fost de-ajuns ca să mă hotărăsc. Dacă nici servitorul meu nu putea să creadă că sunt nevinovat, ce şansă aveam să mă dezvinovăţesc în faţa a doisprezece neguţători neghiobi dintr-un

juriu? Lai Chowdar şi cu mine am ascuns cadavrul în noaptea aceea şi, câteva zile mai târziu, ziarele din Londra erau pline de reportaje despre misterioasa dispariţie a căpitanului Morstan. Vă daţi seama, din cele ce v-am spus, că nu eram răspunzător de moartea lui. Vina mea era că am ascuns nu numai cadavrul, ci şi comoara, şi că i-am luat partea lui Morstan. De aceea, doresc ca voi s-o restituiţi. Veniţi mai aproape. Comoara este ascunsă în...

În clipa aceea, o schimbare oribilă se produse pe chipul său; avea ochii holbaţi, înnebuniţi de spaimă, şi falca lăsată în jos; urlă cu o voce pe care n-am s-o pot uita niciodată:

— Goniţi-l, pentru Dumnezeu, goniţi-l!

Amândoi ne-am aţintit privirea spre fereastra din spatele nostru, unde era fixată privirea lui. Cineva ne privea din întuneric. Am putut zări doar albul nasului lipit de geam. Era o figură cu barbă, cu ochi sălbatici, fioroşi, şi cu o expresie de ură neîmpăcată.

Fratele meu şi cu mine am alergat la fereastră, dar omul dispăruse. Când ne-am întors la tata, capul îi era căzut, iar inima îi încetase să bată. Am cercetat în noaptea aceea grădina, dar n-am găsit nici o urmă a intrusului, în afară de o singură urmă de picior, chiar sub fereastră, în stratul de flori. Fără această urmă, am fi putut crede că imaginaţia noastră zămislise figura aceea sălbatică, fioroasă. Curând, am avut o dovadă şi mai izbitoare că în jurul nostru roiau duşmani necunoscuţi. În zori, fereastra camerei tatălui meu a fost găsită deschisă; dulapurile şi geamantanele fuseseră răscolite, iar pe pieptul său se afla prins un petec de hârtie pe care erau mâzgălite cuvintele: „Semnul celor patru”. Ce semnificaţie aveau aceste cuvinte, cine putea fi vizitatorul nostru misterios? N-am aflat niciodată. După câte ne-am putut da seama, nu se furase nimic din bunurile tatălui nostru, deşi se cotrobăise peste tot. Desigur,

fratele meu şi cu mine am făcut o legătură între acest incident ciudat şi teama care-l urmărea pe tata; totuşi, pentru noi a rămas până azi un mister de nepătruns.

Omuleţul se opri pentru a-şi aprinde din nou narghileaua, şi câteva clipe fuma gânditor, în tăcere. Toţi eram absorbiţi de extraordinara sa povestire. În timpul cât ni se redase pe scurt felul în care murise tatăl ei, domnişoara Morstan se făcuse albă ca varul şi, o clipă, m-am temut că va leşina.

Dar îşi reveni puţin, după ce bău un pahar cu apă, pe care i l-am turnat calm dintr-o carafă veneţiană aflată pe masa de alături. Sherlock Holmes şedea tolănit pe scaun, cu o expresie absentă şi pleoapele lăsate peste ochii săi strălucitori. Uitându-mă la el, m-am gândit că, în aceeaşi zi, se plânsese de neajunsurile şi de banalitatea vieţii. Acum avea o problemă deosebit de dificilă, menită să-i pună inteligenţa la încercare.

Domnul Thaddeus Sholto se uită pe rând la fiecare dintre noi, mândru de efectul pe care povestirea lui îl produsese asupra noastră. Trăgând din când în când din pipa umplută până la refuz, continuă.

— Fratele meu şi cu mine, spuse el, eram – după cum vă puteţi închipui – foarte neliniştiţi din pricina comorii despre care ne vorbise tata. Timp de săptămâni şi luni întregi am făcut săpături şi am cercetat peste tot în grădină, fără să dăm de urma ei. Eram înnebuniţi de ciudă la gândul că murise având pe buze locul unde aceasta era ascunsă. În ceea ce priveşte valoarea bogăţiilor pierdute, nu ne era greu să ne dăm seama de ea, după mătăniile de perle pe care le scosese la lumină. În legătură cu aceste perle am avut o mică discuţie cu fratele meu, Bartholomew. Perlele reprezentau, fără îndoială, o mare valoare, şi el voia să le păstreze căci, între noi fie vorba, fratele meu cam seamănă

cu tata în ceea ce priveşte zgârcenia. În afară de asta, se gândea că dacă vom preda perlele, s-ar putea ca lumea să clevetească şi, până la urmă, să avem neplăceri. Tot ce-am izbutit a fost să-l conving să mă lase pe mine să caut adresa domnişoarei Morstan, căreia să-i trimit câte o perlă la intervale stabilite, astfel încât cel puţin ea să nu se afle niciodată la ananghie.

— Frumos gest din partea dumneavoastră, spuse însoţitoarea noastră pe un ton convins. Dovedeşte cât sunteţi de generos.

Omuleţul tăgădui, printr-un gest cu mâna.

— Eram tutorii dumneavoastră, spuse el. Cel puţin, aşa vedeam eu problema, deşi Bartholomew nu prea era de acord cu acest punct de vedere. Noi aveam bani din belşug. Eu nu mai doream alţii. În afară de asta, ar fi fost o lipsă de bun simţ să tratăm o fată tânără într-un mod atât de odios. Le mauvais gout mene au crime[7]. Francezii procedează cu multă eleganţă în asemenea situaţii. Deosebirea noastră de păreri asupra acestei chestiuni mersese atât de departe, încât am considerat necesar să ne despărţim; aşa că eu am părăsit Pondicherry Lodge, luându-i cu mine pe Williams şi pe bătrânul khitmutgar. Dar ieri am auzit că s-a petrecut un eveniment de o mare importanţă. Comoara a fost descoperită. Imediat, i-am trimis o convocare domnişoarei Morstan şi acum nu ne mai rămâne decât să plecăm la Norwood şi să cerem partea noastră. Noaptea trecută i-am vorbit despre aceasta fratelui meu, aşa încât vom fi aşteptaţi, dacă nu bineveniţi.

Domnul Thaddeus Sholto tăcu, dar nu conteni să se agite pe canapeaua sa luxoasă. Noi tăceam, preocupaţi de noul curs pe care-l luase această misterioasă afacere. Holmes sări cel dintâi în picioare.

— Aţi procedat excelent, domnule, de la început până la sfârşit, spuse el. S-ar putea să vă oferim o mică compensaţie, elucidând unele

lucruri care vă sunt încă neclare. Dar, cum spunea adineauri domnişoara Morstan, este târziu şi cel mai bine ar fi să nu mai pierdem vremea.

Noua noastră cunoştinţă încolăci cu grijă tubul narghilelei, apoi scoase dindărătul unei perdele o manta foarte lungă şi înzorzonată, cu guler şi mâneci din blană de astrahan. În ciuda căldurii sufocante a nopţii, îşi încheie bine nasturii şi îşi puse pe cap o şapcă din piele de iepure, cu acoperitori pentru urechi, astfel încât nu i se mai vedea decât faţa agitată şi ofilită.

— Sănătatea mea e cam şubredă, explică el în timp ce ne conducea pe coridor. Sunt silit să mă comport ca un om bolnăvicios.

Afară ne aştepta trăsura şi era clar că programul nostru fusese dinainte stabilit, deoarece vizitiul o porni de îndată cu toată viteza. Thaddeus Sholto vorbea tot timpul, iar vocea sa acoperea zgomotul roţilor.

— Bartholomew e un tip isteţ, spuse el. Cum credeţi c-a găsit locul unde se afla comoara? Ajunsese la concluzia că era undeva în interiorul casei; s-a apucat deci să calculeze dimensiunile exacte ale clădirii, a făcut măsurători peste tot, astfel încât nici un centimetru n-a rămas neexplicat. Printre altele, a descoperit că înălţimea clădirii era de 25 de metri, dar adunând înălţimea tuturor camerelor suprapuse şi calculând spaţiile dintre ele, nu rezultau decât 23,7 metri. Lipseau deci 1,3 metri. Această diferenţă nu putea fi decât în vârful casei. A făcut o gaură în tavanul ultimei camere şi a descoperit o mansardă zidită, de care nu ştia nimeni. În mijlocul camerei, susţinut de două bârne, se afla cufărul cu comoara. L-a coborât prin spărtura din zid şi a luat cunoştinţă de conţinut, calculând valoarea bijuteriilor la nu mai puţin de jumătate de milion de lire sterline.

Când am auzit de această sumă uriaşă, ne-am uitat unul la altul cu ochii holbaţi. Dacă izbuteam să-i asigurăm drepturile, domnişoara Morstan avea

să devină, dintr-o guvernantă nevoiaşă, cea mai bogată moştenitoare din Anglia. Era deci cazul ca, în calitate de prieten loial, să mă bucur la aflarea acestei veşti; totuşi, trebuie să mărturisesc, spre ruşinea mea, că egoismul a pus stăpânire pe mine şi-mi simţeam inima grea ca plumbul. Am mormăit câteva cuvinte de felicitare, apoi, abătut, m-am ghemuit pe bancă, cu capul plecat, pradă dezamăgirii, fără să mai ascult trăncăneala noii noastre cunoştinţe.

Era, în mod cert, un ipohondru autentic şi-l auzeam ca prin vis cum înşira cu nemiluita tot felul de simptome, cerând mereu numeroase amănunte despre compoziţia şi acţiunea a nenumărate leacuri băbeşti, din care avea în buzunar câteva mostre, într-o cutie de piele. Sper să nu-şi fi amintit de nici unul dintre răspunsurile pe care i le-am dat în seara aceea. Holmes afirmă că m-a auzit prevenindu-l împotriva primejdiei foarte mari care-l ameninţa dacă ar fi luat mai mult de două picături de ulei de ricin, în timp ce îi recomandam ca sedativ stricnina, în doze foarte mari. Oricum, de un lucru sunt sigur: că m-am simţit uşurat când, după o zguduitură, trăsura s-a oprit, şi vizitiul a sărit jos ca să ne deschidă portiera.

— Aceasta este Pondicherry Lodge, domnişoară Morstan, spuse domnul Thaddeus Sholto, în timp ce o ajuta să coboare.

V.
TRAGEDIA DE LA PONDICHERRY LODGE

Era aproape ora unsprezece când am ajuns la această etapă finală a aventurilor noastre nocturne. Lăsasem în urmă ceaţa umedă a metropolei şi noaptea era foarte plăcută. O briză caldă adia dinspre apus şi nori grei se târau alene pe boltă, iar când şi când se ivea o semilună sclipitoare, luna nouă. În bătaia razelor ei se vedea de-ajuns de bine la oarecare distanţă, dar Thaddeus Sholto luă totuşi unul din felinarele trăsurii ca să ne lumineze drumul.

Pondicherry Lodge se înălţa pe un teren izolat şi era străjuită de un zid de piatră foarte înalt, acoperit cu cioburi de sticlă. O poartă îngustă, întărită cu drug de fier, constituia singurul mijloc de acces. Călăuza noastră folosi bătaia caracteristică a poştaşului.

— Cine e acolo? strigă o voce morocănoasă din interior.

— Eu sunt, McMurdo. Cred că mi-ai recunoscut semnalul.

Se auzi un bombănit şi apoi un zornăit de chei. Poarta se deschise încet şi un om scund, robust, lat în umeri, îşi făcu apariţia în prag şi se uită la noi cu nişte ochi bănuitori, care clipeau în lumina galbenă a felinarului nostru.

— A, dumneavoastră sunteţi, domnule Thaddeus. Dar ceilalţi cine sunt? În privinţa lor, n-am primit nici un ordin de la stăpânul meu.

— Cum, McMurdo? Mă miră. Aseară i-am spus fratelui meu că am să vin cu câţiva prieteni.

— N-a ieşit deloc din camera sa astăzi, domnule Thaddeus, şi n-am nici un ordin. Ştiţi foarte bine că trebuie să respect dispoziţiile. Pe dumneavoastră pot să vă las înăuntru, dar prietenii dumneavoastră trebuie să rămână afară.

Piedica venea pe neaşteptate. Thaddeus Sholto rămase uluit şi neputincios.

— Nu e bine ce faci, McMurdo! spuse el. Dacă eu răspund pentru ei, e suficient! Gândeşte-te la domnişoara. Nu poate să aştepte în stradă, la ora asta.

— Îmi pare foarte rău, domnule Thaddeus, spuse omul neînduplecat. Dumnealor sunt prietenii dumneavoastră, dar poate nu şi ai stăpânului meu. Mă plăteşte bine ca să-mi fac datoria şi trebuie să mi-o fac. Nu ştiu cine sunt prietenii dumneavoastră.

— Ba da, ştii, McMurdo, spuse Sherlock Holmes cu o voce blândă. Nu cred c-ai putut să mă uiţi. Nu-ţi aduci aminte de amatorul cu care ai boxat trei reprize, în sala Alison, la gala organizată în beneficiul dumitale, acum patru ani?

— Nu cumva e domnul Sherlock Holmes! strigă boxerul. Dumnezeule! Cum de nu v-am recunoscut? Dacă în loc să staţi acolo cuminte v-aţi fi repezit la mine şi mi-aţi fi aplicat croşeul dumneavoastră sub bărbie, v-aş fi recunoscut numaidecât. Păcat că nu v-aţi ţinut de box. Aţi fi ajuns departe.

— Ai văzut, Watson, dacă aş da greş în toate meseriile, tot mi-ar mai rămâne o profesiune ştiinţifică, spuse Sherlock Holmes râzând. Sunt sigur că acum prietenul nostru n-o să ne mai ţină la poartă.

— Poftiţi, vă rog, poftiţi, domnule – dumneavoastră şi prietenii dumneavoastră. Îmi pare foarte rău, domnule Thaddeus, dar ordinele sunt foarte stricte. Trebuie să fiu sigur de prietenii dumneavoastră înainte de a le îngădui să intre.

Dincolo de ziduri, o alee aşternută cu pietriş şerpuia pe un teren vast şi pustiu până la o clădire imensă, pătrată şi banală, cufundată în întuneric cu excepţia unui colţ unde pica o rază de lună răsfrântă din fereastra unei mansarde. Întinderea clădirii şi liniştea sumbră, mormântală, îţi strecurau fiori în inimă. Nici chiar Thaddeus Sholto nu părea în largul lui! Felinarul îi tremura şi-i zăngănea în mână.

— Nu pot să-mi dau seama ce se întâmplă, spuse el. Trebuie să fie vorba de o neînţelegere, i-am spus foarte clar lui Bartholomew că venim şi totuşi nu se zăreşte nici o lumină la fereastra lui. Nu pot să-mi explic.

— Întotdeauna îşi păzeşte astfel locuinţa? întrebă Holmes.

— Da, a luat obiceiul tatălui meu. Ştiţi, el era fiul favorit şi uneori îmi vine să cred că lui i-a spus mai multe decât mie. Colo sus, unde străluceşte raza de lună, este fereastra lui Bartholomew. E luminată, însă cred că nu pe dinăuntru.

— Nu, spuse Holmes, dar se zăreşte o lumină slabă în ferestruica de lângă uşă.

— O, aceea este camera menajerei. Acolo locuieşte bătrâna doamnă Bernstone. Ea ne poate spune ce se petrece. Dar cred că ar fi mai bine – dacă nu vă supăraţi – să aşteptaţi aici un minut sau două, căci dacă intrăm toţi o dată – cum n-a fost prevenită de sosirea noastră – ar putea să se alarmeze. Dar vai, ce se aude?

Ridică felinarul, şi mâna începu să-i tremure atât de tare încât cercurile de lumină dansau în jurul nostru.

Domnişoara Morstan mă apucă de încheietura mâinii şi cu toţii încremenirăm, cu inimile strânse şi cu urechile ciulite. În liniştea nopţii, din imensa clădire mohorâtă răsună cel mai trist, cel mai jalnic dintre sunete, strigătul unei femei înspăimântate.

— E doamna Bernstone, spuse Sholto. Ea e singura femeie din casă. Aşteptaţi aici. Mă întorc

într-o clipă.

Se îndreptă în grabă spre uşă şi ciocăni în felul său bizar. Îi deschise o femeie bătrână, înaltă, care îl întâmpină cu un aer de satisfacţie şi-l invită să intre.

— Vai, domnule Thaddeus, ce bine-mi pare c-aţi venit. Sunt atât de bucuroasă c-aţi venit, domnule Thaddeus!

Am auzit-o manifestându-şi bucuria iar şi iar până ce uşa s-a închis şi vocea i s-a stins, acoperită de un văl de tăcere.

Călăuza noastră ne lăsase nouă felinarul. Holmes îl roti încet de jur împrejur şi examină cu atenţie clădirea şi grămezile de moloz împrăştiate peste tot. Domnişoara Morstan şi cu mine stăteam nemişcaţi, mână-n mână. Dragostea îşi are căile ei greu de pătruns. Deşi nu ne văzusem niciodată până în ziua aceea, deşi nu schimbasem până atunci nici un cuvânt sau o privire duioasă, acum, într-o clipă de tulburare, mâinile noastre se căutau instinctiv una pe cealaltă. Mai târziu, acest lucru m-a uimit, dar atunci mi s-a părut foarte firesc să mă apropii de ea şi – după cum mi-a mărturisit adesea – simţea, la rândul ei, imboldul de a se apropia de mine ca să se simtă bine şi ocrotită. Stăteam mână-n mână ca doi copii şi, în ciuda atmosferei încărcate de mister care ne înconjura, ne simţeam inimile învăluite într-o linişte senină.

— Ce loc ciudat! spuse ea, privind în jur. Arată de parcă toate cârtiţele din Anglia s-ar fi adunat aici. Am văzut ceva similar pe o coastă de colină, lângă Ballarat, după ce se executaseră prospectări.

— Din acelaşi motiv, spuse Holmes, se văd urmele căutătorilor comorii. Nu trebuie să uitaţi că au căutat-o timp de şase ani. Nu-i de mirare că pământul seamănă cu o carieră de pietriş.

În clipa aceea, uşa casei se deschise cu violenţă şi Thaddeus Sholto alergă spre noi cu braţele întinse în lături şi cu ochii plini de spaimă.

— S-a întâmplat ceva cu Bartholomew! strigă el. Sunt îngrozit! Nervii mei nu mai rezistă.

Era într-adevăr copleşit de teamă şi chipul său micuţ, slab, ce se ivea din gulerul imens de astrahan, avea expresia jalnică a unui copil înspăimântat care cere ajutor.

— Să intrăm în casă, spuse Holmes calm şi hotărât.

— Da, vă rog! se tângui Thaddeus Sholto. Nu ştiu ce să mai fac.

L-am urmat cu toţii în camera menajerei, care se afla în partea stângă a coridorului. Bătrâna se foia de colo până colo, cu o privire speriată şi neliniştită, muşcându-şi degetele, dar apariţia domnişoarei Morstan avu darul s-o liniştească.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze chipul blând şi senin, strigă ea cu o voce isterică. Acum că vă văd, mă simt mai bine. Doamne, că mult am mai pătimit pe ziua de azi!

Însoţitoarea noastră îi luă mâna slabă şi muncită şi murmură câteva cuvinte calde, blânde, de îmbărbătare, care făcură ca faţa lividă a celeilalte să mai capete culoare.

— Stăpânul s-a încuiat înăuntru şi nu vrea să-mi răspundă, explică ea. Ştiind că-i place să stea adesea singur, am aşteptat toată ziua să mă cheme; dar, acum o oră, fiindcă mă temeam să nu i se fi întâmplat ceva, m-am urcat la el şi m-am uitat pe gaura cheii. Trebuie să mergeţi şi dumneavoastră, domnule Thaddeus – trebuie să mergeţi sus şi să vedeţi singur. În zece ani, l-am văzut pe domnul Bartholomew în tot felul de împrejurări, şi vesele şi triste, dar niciodată n-a arătat aşa.

Sherlock Holmes luă felinarul şi urcă primul, căci lui Thaddeus Sholto îi clănţăneau dinţii în gură. Era atât de zdruncinat şi genunchii îi tremurau atât de tare, încât a trebuit să-l iau de braţ ca să-l ajut să urce. În timp ce urcam treptele, Holmes îşi scoase de două ori lanterna din buzunar şi examină cu grijă câteva urme, care mie mi se

păreau mai mult pete diforme de praf, pe rogojina de cocotier aşternută pe scară în chip de preş. Mergea încet din treaptă în treaptă, ţinând lanterna în jos şi aruncând priviri pătrunzătoare în dreapta şi în stânga. Domnişoara Morstan rămăsese în urmă cu menajera, care tremura de frică.

Etajul al treilea se sfârşea printr-un coridor drept, destul de lung, cu peretele din dreapta acoperit de o imensă tapiserie indiană, şi cu trei uşi în partea stângă. Holmes înainta la fel de încet şi de metodic, iar în vreme ce noi îl urmam îndeaproape, umbrele noastre prelungi se proiectau în spatele nostru pe coridor. A treia uşă era cea pe care o căutam. Holmes ciocăni, fără să primească vreun răspuns, apoi încercă să răsucească clanţa şi s-o deschidă cu forţa. Dar uşa era închisă pe dinăuntru cu un zăvor lat şi solid, după cum am văzut când am apropiat felinarul. Deşi cheia se afla în broască, gaura nu era acoperită în întregime. Sherlock Holmes se aplecă să se uite şi, după o clipă, se ridică din nou cu răsuflarea tăiată.

— E ceva diabolic acolo, Watson, spuse el emoţionat cum nu-l mai văzusem vreodată. Ce părere ai?

M-am uitat prin gaura cheii şi imediat m-am tras îndărăt îngrozit.

Razele lunii pătrunseseră în odaie împrăştiind o lumină difuză şi schimbătoare. Privind drept înainte şi suspendat în aer – căci tot cadrul era în umbră – plutea un chip, exact chipul însoţitorului nostru, Thaddeus. Acelaşi cap mare, lucios, cu acelaşi păr ţepos, aceeaşi paloare cadaverică. Trăsăturile îi erau încremenite într-un rânjet oribil, ţeapăn şi nefiresc, care, în odaia cufundată în tăcere şi scăldată de razele lunii, te înspăimânta mai rău decât un chip schimonosit sau o privire fioroasă. Chipul era atât de asemănător cu cel al prietenului nostru, încât m-am uitat înapoi spre el, ca să mă conving că se afla într-adevăr cu noi.

Apoi mi-am adus aminte că ne spusese că el şi fratele lui erau gemeni.

— Groaznic! i-am spus lui Holmes. Ce e de făcut?

— Trebuie spartă uşa, răspunse el şi, adunându-şi toate forţele, se năpusti asupra ei. Uşa scârţâi, gemu, dar nu se supuse. Ne aruncarăm împreună asupra ei; de data aceasta cedă cu un zgomot brusc şi ne trezirăm în interiorul camerei lui Bartholomew Sholto.

Parcă ne aflam într-un laborator de chimie. Pe lângă peretele din faţa uşii, pe un raft dublu, se înşiruiau flacoane închise ermetic, iar o masă era înţesată cu arzătoare Bunsen, cu vase pentru experienţe şi eprubete. În colţuri se aflau damigene cu acid, învelite în răchită. Una dintre ele părea să aibă o spărtură sau să fi fost lovită, deoarece o dâră de lichid negru se scursese şi atmosfera era îmbibată de un miros înţepător de catran. Într-un colţ al camerei, în mijlocul unei grămezi de drugi şi moloz, se afla o scară, iar în tavan era o spărtură destul de largă ca să îngăduie să treacă prin ea un om. La picioarele scării era aruncată o frânghie lungă, încolăcită. Lângă masă, într-un fotoliu de lemn, stăpânul casei şedea cu capul lăsat pe umărul stâng şi cu acel rânjet îngrozitor, inexplicabil pe chip. Era ţeapăn şi rece; fără îndoială, murise de câteva ore. Îmi făcea impresia că nu numai trăsăturile feţei, ci şi toate membrele erau crispate, în aşa fel încât ofereau o imagine înspăimântătoare. Pe masă, lângă el, se afla un instrument ciudat – un fel de ciomag de lemn noduros, stacojiu, cu o măciulie de piatră, ca un ciocan legat cu o împletitură grosolană. Alături se afla un petec de hârtie, cu câteva cuvinte mâzgălite pe ea. Holmes îl citi, apoi mi-l dădu mie.

— Vezi? spuse el şi ridică din sprâncene plin de înţeles.

La lumina lanternei am citit, cu un fior de spaimă: „Semnul celor patru”.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce-nseamnă toate astea? am întrebat.

— Înseamnă crimă, spuse el aplecându-se asupra mortului. Aha! Mă aşteptam la asta. Priveşte!

Îmi arătă ceva ce semăna cu un spin lung, negru, şi care era înfipt în piele, deasupra urechii.

— Seamănă cu un spin, am exclamat.

— Este un spin. Poţi să-l scoţi. Dar fii atent, căci este otrăvit.

L-am extras cu degetul mare şi cu cel arătător. A ieşit atât de uşor, încât n-a rămas aproape nici o urmă. Doar o urmă de sânge indica locul unde fusese înfipt.

— Pentru mine, misterul acesta este de nedezlegat, am spus după aceea. În loc să se lămurească, lucrurile se complică din ce în ce mai mult.

— Dimpotrivă, răspunse el, totul se limpezeşte din clipă în clipă. Îmi mai lipsesc doar câteva verigi pentru a avea lanţul complet.

De când intrasem în cameră, uitasem aproape cu desăvârşire de prezenţa însoţitorului nostru. Stătea mai departe în pragul uşii, imagine desăvârşită a spaimei, îşi frângea mâinile şi se văicărea. Dar deodată izbucni pe un ton plângăreţ:

— Comoara a dispărut! I-au furat comoara! Uite acolo spărtura prin care am coborât-o. Eu l-am ajutat! Eu sunt ultimul care l-a văzut. L-am lăsat aici noaptea trecută şi când am ajuns jos l-am auzit cum încuia uşa.

— Ce oră era?

— Zece. Şi acum e mort, şi poliţia o să ne dea târcoale şi eu o să fiu bănuit, implicat. Da, da, sunt sigur să aşa o să fie. Dar dumneavoastră, domnilor, nu-i aşa că dumneavoastră nu credeţi că eu l-am omorât? Dacă eram eu asasinul, v-aş fi adus aici? Vai de capul meu! Vai de capul meu! Simt că o să înnebunesc!

Îşi agită braţele, bătu din picioare, pradă unui soi de frenezie convulsivă.

— N-aveţi nici un motiv să vă temeţi, domnule Sholto, spuse Holmes blajin, şi-i puse mâna pe umăr; ascultaţi-mi sfatul şi duceţi-vă cu birja la comisariat şi anunţaţi cazul. Oferiţi-vă să-i ajutaţi în toate privinţele. Noi vă aşteptăm aici până ce vă întoarceţi.

Omuleţul, aproape ameţit de cele petrecute, se supuse, şi-l auzirăm cum se împleticea pe scări, în întuneric.

VI.
SHERLOCK HOLMES FACE O DEMONSTRAŢIE

— Ei, şi acum, Watson, spuse Holmes frecându-şi mâinile, avem o jumătate de oră la dispoziţie. Să profităm de ea. După cum ţi-am spus, calculele mele sunt aproape terminate; dar să nu exagerăm în ceea ce priveşte încrederea în concluzia trasă. Deşi pare simplă acum, povestea ar putea să ascundă unele elemente mai complicate.

— Simplă!? am exclamat.

— Fireşte, spuse el cu aerul unui doctor care explică ceva rezidenţilor săi. Pentru ca urmele paşilor dumitale să nu încurce lucrările, stai liniştit în colţul acela. Şi acum, la lucru! În primul rând, cum au intrat şi cum au ieşit aceşti indivizi? Uşa n-a mai fost deschisă de noaptea trecută. Dar fereastra? Îşi plimbă lanterna în dreptul ei şi mormăi, spunându-şi părerea mai mult pentru sine decât adresându-mi-se mie. Fereastra e ferecată pe dinăuntru. Cerceveaua este solidă. Nici un fel de balamale. S-o deschidem. Nici o streaşină prin apropiere. Acoperişul, imposibil de atins de aici. Şi totuşi, un om a intrat pe fereastră. Noaptea trecută a plouat puţin. Iată urma unui picior pe pervaz. Iar aici iată o urmă rotundă de noroi, aceeaşi pe parchet, şi din nou lângă masă. Priveşte, Watson! E o demonstraţie într-adevăr foarte nostimă.

M-am uitat la amprentele foarte bine definite, sub forma unui disc.

— Asta nu e o urmă de picior, am spus.

— Este ceva mult mai de preţ pentru noi; amprenta unui ciot de lemn. Vezi, aici, pe pervaz, este urma ghetei, o gheată grea, cu un toc lat de metal şi, alături, urma piciorului de lemn.

— Omul cu un picior de lemn.

— Exact. Dar a mai fost cineva – un complice foarte abil şi eficace. Ai putea să te caţeri pe acest zid, doctore?

M-am uitat afară prin fereastra deschisă. Luna continua să arunce raze strălucitoare pe această porţiune a clădirii. Ne aflam la peste douăzeci de metri de sol şi, oriunde mă uitam, nu vedeam nici un loc de pus piciorul, nici măcar o crăpătură în zid.

— Absolut imposibil, am răspuns.

— Într-adevăr, fără ajutorul cuiva. Dar să presupunem că ai un prieten sus care-ţi aruncă frânghia aceea solidă pe care o văd acolo, în colţ, fixând un capăt de acest cârlig mare din perete. Cred că, dacă eşti un om agil, poţi să te caţeri chiar dacă ai un picior de lemn. Evident, vei părăsi locul în acelaşi mod: complicele va trage înapoi frânghia, o va desprinde din cârlig, va închide la loc fereastra, o va fereca pe dinăuntru şi va pleca la fel cum a venit. Ca un element de importanţă secundară – continuă el, pipăind frânghia – s-ar putea nota faptul că prietenul nostru cu un picior de lemn, deşi căţărător iscusit, nu era totuşi marinar. N-avea deloc mâini bătătorite. Lupa mea a depistat mai multe urme de sânge, îndeosebi aproape de capătul frânghiei, ceea ce mă face să cred că a coborât atât de repede încât şi-a jupuit pielea de pe mâini.

— Totul este plauzibil, spusei; dar mie faptele îmi par mai de neînţeles ca oricând. Cine să fi fost complicele acela misterios? Şi cum a pătruns în cameră?

— Complicele, mda! repetă Holmes cu un aer gânditor. Există unele date interesante în legătură cu acest complice. El dă o notă de originalitate

întregii poveşti. Consider că acest aliat deschide drumuri noi în analele crimei din ţara noastră – deşi cazuri similare au existat în India şi anume, dacă memoria mă ajută, în Senegambia.

— Deci, cum a pătruns? am repetat întrebarea. Uşa era încuiată, fereastra inaccesibilă. A coborât pe coş?

— Grătarul e prea mic, îmi răspunse. M-am gândit şi la această posibilitate.

— Atunci, cum? am insistat.

— Nu vrei să aplici principiile mele, spuse el clătinând din cap. De câte ori să-ţi mai repet că, după ce ai eliminat imposibilul, ceea ce rămâne, oricât ar fi de improbabil, trebuie să fie adevărul? Ştim că n-a intrat pe uşă, pe fereastră sau pe horn. De asemenea, ştim că nu putea să se ascundă în cameră, întrucât nu există nici un loc pentru aşa ceva. Prin urmare, pe unde a venit?

— Să fi intrat oare prin spărtura din tavan? am strigat.

— Fireşte. Pe acolo trebuie să fi venit. Dacă vei avea amabilitatea de a-mi ţine lanterna, vom extinde investigaţiile noastre în camera de deasupra – camera secretă în care a fost găsită comoara.

Urcă treptele scării şi, ţinându-se cu amândouă mâinile de câte o grindă, se săltă în mansardă. Apoi, culcat pe burtă, întinse mâna după lanternă şi mi-a ţinut-o, ca să-l urmez.

Odăiţa în care ne găseam acum avea cam 3,5 metri lungime pe 2 metri lăţime. Pardoseala era formată din grinzi, cu tencuială subţire între ele, aşa încât, ca să mergi, trebuia să sari din grindă în grindă. Tavanul înclinat era, fără doar şi poate, partea interioară a adevăratului acoperiş al casei. Nu exista nici un fel de mobilă, iar praful ce se strânsese de-a lungul anilor zăcea pe jos în straturi groase.

— Uite aici, vezi? spuse Sherlock Holmes, punând mâna pe peretele înclinat. Aici e o trapă

care dă spre acoperiş. O împing şi iată acoperişul care n-are o înclinaţie prea mare. Prin urmare, pe aici a intrat Numărul Unu. Ia să vedem dacă putem descoperi şi alte elemente în legătură cu personalitatea lui.

Cercetă pardoseala cu lanterna şi în timpul acesta am văzut, pentru a doua oară în seara aceea, cum pe chipul său apare o undă de uimire. Cât despre mine, văzându-l cât e de uluit, mi s-a încreţit pielea de emoţie. Pretutindeni se vedeau urme de picioare goale – urme clare, de netăgăduit, perfect conturate, dar mărimea lor nu depăşea jumătate din dimensiunea unui picior normal de adult.

— Holmes, am spus într-un suflet, un copil a săvârşit această faptă oribilă!

Îşi recapătă stăpânirea de sine într-o clipă.

— Am avut un moment de ezitare, spuse el, dar lucrul este perfect explicabil. Memoria m-a înşelat, fiindcă ar fi trebuit s-o prevăd. Nu mai avem ce căuta aici. Să mergem jos.

— Dragă Watson, încearcă puţin să analizezi singur faptele, spuse el cu o nuanţă de nerăbdare, îmi cunoşti metodele. Aplică-le şi va fi instructiv să comparăm rezultatele.

— Nu pot concepe nimic care să se potrivească cu faptele, i-am răspuns.

— În curând ai să te lămureşti, spuse el cu un aer nepăsător. Cred că nu mai e nimic important aici; totuşi, am să mai arunc o privire.

Îşi scoase lupa şi metrul, se aşeză în genunchi şi începu să cerceteze odaia; măsura, compara, cerceta, cu nasul lui lung, subţire, aplecat până la câţiva centimetri de duşumea şi cu ochii ce sclipeau ca mărgelele, aidoma cu ai unei păsări. Avea mişcările iuţi, sprintene şi calme ale unui câine de vânătoare care adulmecă terenul – încât fără să vreau mă gândeam ce criminal grozav ar fi devenit dacă şi-ar fi îndreptat energia şi isteţimea împotriva legii, în loc să şi le pună în slujba ei. În

timp ce-şi continua vânătoarea, vorbea singur, în şoaptă, şi în cele din urmă bucuria lui izbucni zgomotos şi năvalnic.

— Nu încape îndoială, norocul ţine cu noi, spuse el. De-aici înainte, n-ar mai trebui să avem multe probleme de rezolvat. Numărul Unu a avut ghinionul să calce în creozot. Se poate observa conturul piciorului său micuţ aici, lângă acest lichid rău mirositor; înţelegi? Damigeana s-a spart şi lichidul s-a prelins pe jos.

— Şi ce-i cu asta? am întrebat.

— Îi avem în mână, asta-i tot, spuse el. Ştiu un câine care ar urmări acest miros până la capătul pământului. Dacă o haită de câini de vânătoare poate lua urma unui miros de hering într-un întreg comitat, cât de departe poate lua urma unui miros atât de pătrunzător un câine antrenat special? E matematic, ca o regulă de trei simplă. Răspunsul ni-l va da... Dar ce se aude? Aha! Au sosit reprezentanţii acreditaţi ai legii.

Zgomote puternice de paşi şi voci stridente răsunau de jos, iar uşa holului fu trântită cu violenţă.

— Înainte de a veni ei, spuse Holmes, pune te rog mâna aici, pe braţul acestui nefericit şi aici, pe picior. Ce simţi?

— Muşchii sunt tari ca o scândură, i-am răspuns.

— Întocmai. Sunt într-o stare de contracţie care depăşeşte cu mult obişnuitul rigor mortis. Îmbină aceasta cu contorsiunea feţei, cu acest zâmbet al lui Hipocrate sau risus sardonicus, cum îi spuneau scriitorii antici, şi vezi: ce concluzie îţi sugerează?

— O moarte provocată de un alcaloid vegetal puternic, am răspuns, un fel de stricnină care provoacă tetanosul.

— Asta a fost ideea care a încolţit şi în mintea mea, în clipa când am văzut muşchii încordaţi ai feţei. Când am intrat în cameră, am căutat

numaidecât căile prin care otrava pătrunsese în corp. După cum ai văzut, am descoperit un spin înfipt sau proiectat în pielea capului, fără prea multă forţă. Deci, dacă presupunem că omul şedea drept în fotoliul lui, partea atinsă se afla exact în faţa spărturii din tavan. Acum, examinează acest spin.

L-am luat cu precauţie şi l-am ţinut în lumina lanternei. Era lung, ascuţit şi negru; aproape de vârf lucea de parcă ar fi fost dat cu o substanţă lipicioasă. Capătul celălalt, tocit, fusese cioplit şi rotunjit cu un cuţit.

— Provine din Anglia? întrebă el.

— Nu, hotărât nu.

— Având toate aceste date, ar trebui să fii în măsură să tragi o concluzie corectă. Dar iată că vin oficialii; forţele auxiliare trebuie să bată în retragere.

În timpul acesta, paşii care se apropiau răsunară puternic pe coridor; un bărbat voinic, corpolent, îmbrăcat cu un costum gri, pătrunse cu paşi greoi în cameră. Era roşcovan, masiv şi vânos, ochii lui foarte mici scânteiau şi, în contrast cu pungile de sub ei, păreau pătrunzători. Era urmat la mică distanţă de un inspector în uniformă şi de Thaddeus Sholto, care continua să tremure.

— E de lucru aici, nu glumă! strigă el cu o voce răguşită, stinsă. Frumoasă poveste. Dar cine sunt dumnealor? Parc-am fi într-o vizuină de iepuri, atât de plină e casa!

— Cred că vă amintiţi de mine, domnule Athelney Jones, spuse Holmes.

— O, fireşte că-mi amintesc, gâfâi el. Domnul Sherlock Holmes, teoreticianul. Îmi aduc aminte! N-am să uit niciodată conferinţa pe care ne-aţi ţinut-o despre cauze, concluzii şi efecte, în legătură cu afacerea bijuteriilor de la Bishopgate. Este adevărat că ne-aţi indicat drumul cel bun; dar acum, trebuie să recunoaşteţi că totul s-a datorat mai mult norocului decât unei îndrumări iscusite.

— Era vorba de un raţionament foarte simplu.

— Ei, haide, haide! Niciodată nu trebuie să-ţi fie ruşine să recunoşti adevărul. Dar aici ce s-a întâmplat? Urâtă treabă! Urâtă treabă! Fapte precise – teoriile nu-şi au locul. Noroc că mă aflam la Norwood pentru alt caz! Eram la comisariat când a sosit comunicarea. Ce credeţi, care e cauza morţii victimei?

— O, nu prea e un caz asupra căruia să pot emite teorii, spuse Holmes sec.

— Lasă, lasă. Totuşi, nu putem să negăm faptul că, uneori, o nimeriţi în plin. Vai de mine! După câte înţeleg, uşa era ferecată. Au dispărut bijuterii în valoare de jumătate de milion. Dar fereastra?

— Închisă şi ea, dar există urme pe pervaz.

— Bine, bine, dar, dacă era închisă, înseamnă că urmele nu pot avea nici o legătură cu crima. E o chestiune de bun simţ. Se poate ca omul să fi murit în urma unui atac; dar de ce au dispărut bijuteriile? Stai! Am o idee. Mi se întâmplă să am asemenea sclipiri. Inspectore, şi dumneata, domnule Sholto, ieşiţi, vă rog, puţin afară. Prietenul dumneavoastră poate să rămână. Ce părere ai, Holmes? După propria lui mărturisire, Sholto a fost noaptea trecută în tovărăşia fratelui său. Fratele a murit de un atac, iar Sholto a fugit cu comoara! Ei, ce zici?

— După care, mortul, grijuliu, s-a sculat şi a zăvorât uşa pe dinăuntru.

— Hm! Lipseşte ceva aici. Hai să aplicăm metoda bunului simţ. Acest Thaddeus Sholto a fost cu fratele lui; a avut loc o ceartă; asta o ştim. Fratele a murit şi bijuteriile s-au dus. Şi asta o ştim. Nimeni nu l-a văzut pe frate, după ce Thaddeus l-a părăsit. Patul lui a rămas neatins. Thaddeus este, în mod vădit, într-o stare de spirit foarte agitată. Mutra lui nu-mi prea inspiră încredere. După cum vezi, îmi ţes plasa în jurul lui Thaddeus. Laţul începe să se strângă.

— Totuşi, nu prea sunteţi în posesia unor fapte, spuse Holmes. Această aşchie de lemn, pe care am toate motivele s-o cred otrăvită, a fost înfiptă în pielea capului victimei, unde se mai vede urma; acest bilet se afla pe masă, lângă instrumentul acela bizar cu măciulie de piatră. Cum se potrivesc toate acestea cu teoria dumitale?

— O confirmă în toate privinţele, spuse fălos masivul detectiv. Casa e plină de curiozităţi din India. Thaddeus a adus instrumentul acela şi, dacă aşchia de lemn este otrăvită, Thaddeus putea foarte bine s-o folosească în scopuri criminale, ca oricine altul. Biletul este un şiretlic menit să inducă în eroare. Singura întrebare este: pe unde a ieşit? A, da, desigur, uite o spărtură în tavan.

Cu o agilitate remarcabilă, dacă ţinem cont de masivitatea sa, sări pe scară, se săltă în mansardă şi îndată după aceea am auzit o voce entuziastă anunţând că a descoperit trapa.

—Te pomeneşti că descoperă ceva, remarcă Holmes, dând din umeri. Are, din când în când, sclipiri de inteligenţă. Il n ‘y a pas des sots şi incommodes que ceux qui ont de l’esprit[8].

— Vezi, spuse Athelney Jones când reapăru pe treptele scării, tot faptele sunt mai bune decât teoriile. Părerea mea despre acest caz s-a confirmat. Există o trapă care comunică cu acoperişul, şi am găsit-o întredeschisă.

— Eu am deschis-o.

— A, da?! Deci ai observat-o?

Părea cam dezamăgit de această veste.

— În sfârşit, oricine ar fi văzut-o primul, ea ne arată cum a ieşit din cameră gentlemanul nostru.

— Domnule inspector!

— Da, domnule, se auzi răspunsul de pe coridor.

— Spune-i domnului Sholto să intre. Domnule Sholto, este de datoria mea să te previn că orice vei spune va fi folosit împotriva dumitale.

În numele reginei, te arestez ca fiind implicat în asasinarea fratelui dumitale.

— Ei, poftim! Ce vă spuneam eu? strigă bietul omuleţ aruncându-şi braţele în sus şi uitându-se pe rând la fiecare dintre noi.

— Nu vă neliniştiţi din cauza asta, domnule Sholto, spuse Holmes; cred că-mi pot asuma sarcina de a vă dovedi nevinovăţia.

— Nu promiteţi prea mult, domnule teoretician, nu promiteţi prea mult! spuse sec detectivul. S-ar putea să descoperiţi că este o treabă mai dificilă decât vi se pare acum.

— Nu numai că am să-l scot basma curată, domnule Jones, dar am să vă fac şi dumneavoastră cadou numele şi descrierea unuia dintre cei doi oameni care au fost în această cameră, noaptea trecută. Numele lui – am toate motivele s-o cred – este Jonathan Small. Este un om lipsit de educaţie, scund, energic, care şi-a pierdut piciorul drept şi poartă un ciot de lemn, uzat în partea dinăuntru. Gheata de la piciorul stâng are talpa groasă, vârful pătrat şi un blacheu de fier la toc. Este un fost ocnaş, de vârstă mijlocie, cu faţa arsă de soare. Aceste câteva indicaţii ar putea să vă fie de un oarecare folos, dacă adăugaţi faptul că are o palmă julită. Celălalt...

— Aha! Celălalt? întrebă Athelney Jones batjocoritor, dar totuşi impresionat – după cum mi-am putut da lesne seama – de precizia observaţiilor lui Holmes.

— E o persoană cam ciudată, spuse Holmes răsucindu-se pe călcâie. Sper ca în scurt timp să vă pot face cunoştinţă cu această pereche. Am o vorbă cu dumneata, Watson!

Mă conduse până la capătul scării.

— Acest eveniment neprevăzut, spuse el, ne-a făcut să pierdem din vedere ţelul iniţial al acţiunii noastre.

— Tocmai mă gândeam la asta, am răspuns; nu e bine ca domnişoara Morstan să mai rămână în

această casă nenorocită.

— Nu. Trebuie s-o conduci acasă. Locuieşte împreună cu doamna Cecil Forrester în Lower Camberwell, deci nu e foarte departe. Dacă vrei să te întorci, eu te aştept aici. Sau poate eşti prea obosit?

— Deloc. Nu cred că aş putea sta liniştit până nu aflu mai multe despre această poveste fantastică. Am cunoscut destule aspecte urâte ale vieţii, dar îţi dau cuvântul meu de onoare că această rapidă succesiune de surprize stranii de astă-seară mi-a zdruncinat complet nervii. Cum însă am mers atât de departe, aş vrea să văd, împreună cu dumneata, ce se întâmplă până la capăt.

— Prezenţa dumitale îmi va fi de mare ajutor, răspunse el. Vom cerceta cazul pe cont propriu, lăsându-l pe acest Jones să se entuziasmeze de fiecare castel de nisip pe care se va încăpăţâna să-l construiască. După ce o conduci pe domnişoara Morstan, aş vrea să te rog să treci pe la Pinchin Lane numărul 3, în apropiere de malul fluviului, la Lambeth. A treia casă pe dreapta aparţine unui individ care împăiază păsări; numele lui este Sherman. Ai să vezi la fereastră o nevăstuică ţinând un iepuraş. Scoală-l pe bătrânul Sherman şi spune-i că-i trimit salutări şi că am nevoie numaidecât de Toby. Te rog să-l iei în trăsură cu dumneata la întoarcere.

— Un câine?

— Da, o corcitură ciudată, cu un simţ al mirosului extraordinar. Aş prefera oricând ajutorul lui Toby, celui al întregului corp de detectivi din Londra.

— Am să ţi-l aduc, i-am spus. Acum e ora unu. Am să caut să fiu înapoi înainte de trei dacă găsesc un cal bun.

— Iar eu, spuse Holmes, am să văd ce pot să aflu de la doamna Bernstone şi de la servitorul indian care, după cum mi-a declarat domnul

Thaddeus, doarme în mansarda de alături. Apoi, am să studiez metodele marelui Jones şi am să-i ascult ironiile nu tocmai subtile. „Wir sind gewohnt dass die Menschen werhohnen was sie nicht verstehen.”[9] Goethe e mereu plin de semnificaţii.

VII.
ÎNTÂMPLAREA CU BUTOIUL

Poliţia venise cu o trăsură; am luat-o eu, ca s-o conduc acasă pe domnişoara Morstan. După obiceiul angelic al femeilor, atâta timp cât cineva mai slab decât ea avusese nevoie de sprijin, făcuse faţă cu calm situaţiei neplăcute şi am găsit-o foarte vioaie şi liniştită, lângă menajera care murea de frică. Dar, o dată urcată în trăsură, mai întâi fu cât pe-aci să leşine, apoi izbucni într-un hohot de plâns; întâmplările din noaptea aceea fuseseră pentru ea o grea încercare. Mai târziu, mi-a mărturisit că în tot timpul drumului a avut impresia că mă port cu ea rece şi distant. Nu bănuia lupta care se dădea în inima mea, nici efortul pe care-l făceam ca să mă stăpânesc. Ca şi atunci când ne ţineam de mână, în grădină, nutream pentru ea compasiune şi dragoste. Simţeam că ani întregi de viaţă convenţională n-ar fi putut să-mi dea prilejul să-i cunosc atât de bine firea sensibilă şi curajoasă, ca acea singură zi în care trecusem prin atâtea întâmplări ciudate. Totuşi, două gânduri îmi opreau pe buze cuvintele de afecţiune. Era slabă şi lipsită de apărare, avea mintea şi nervii zdruncinaţi. Dacă i-aş fi mărturisit dragostea mea în asemenea momente, ar fi însemnat să forţez lucrurile, să profit de situaţie. Dar mai rău decât toate acestea mi se părea faptul că devenise bogată. Dacă cercetările lui Holmes erau încununate de succes, avea să devină o moştenitoare bogată. Ar fi fost oare cinstit, demn ca eu, un biet chirurg cu solda înjumătăţită, să profit de o intimitate pe care mi-o scosese în cale hazardul? Nu m-ar fi considerat oare un simplu şi

vulgar vânător de zestre? Nu puteam să-mi îngădui riscul ca un astfel de gând să-i treacă prin minte. Comoara aceea de la Agra se ridicase între noi ca o barieră de netrecut. Se făcuse aproape două când am ajuns la doamna Cecil Forrester. Servitorii se retrăseseră cu câteva ore mai înainte, dar doamna Forrester era atât de intrigată de mesajul bizar primit de domnişoara Morstan, încât aşteptase cu nerăbdare întoarcerea ei acasă. Ne deschise ea însăşi uşa. Era o femeie între două vârste, frumoasă, şi m-am bucurat văzând cu câtă căldură a prins-o pe domnişoara Morstan de talie şi cât de maternă îi era vocea când a întâmpinat-o. Era limpede că nu o trata ca pe o slujbaşă plătită de ea, ci ca pe o prietenă pe care o stima. I-am fost prezentat şi doamna Forrester m-a rugat stăruitor să intru în casă şi să-i povestesc aventurile noastre. Dar i-am explicat importanţa comisionului pe care urma să-l fac şi i-am făgăduit că le voi ţine la curent cu eventualele progrese în elucidarea cazului.

După ce m-am despărţit de ele şi am pornit-o la drum, m-am uitat pe furiş în urmă; parcă mai văd şi acum micul grup în prag – cele două siluete graţioase, înlănţuite, uşa întredeschisă, lumina din hol ce strălucea prin vitraliile colorate, barometrul şi scara interioară. Era odihnitor să admiri, fie şi în fugă, această imagine a unui interior britanic plin de linişte şi calm, în contrast cu crima tenebroasă şi sinistră care ne absorbea gândurile. Şi cu cât mă gândeam mai mult la cele întâmplate, cu atât devenea mai tenebroasă şi mai sinistră. Gonind pe străzile tăcute şi slab iluminate, revedeam în minte felul cum se petrecuseră faptele acelea nemaipomenite. Cel puţin în ceea ce priveşte prima problemă, lucrurile erau destul de clare.

Moartea căpitanului Morstan, expedierea perlelor, anunţul, scrisoarea – asupra tuturor acestor fapte se făcuse lumină. Dar ele ne-au călăuzit spre un mister mult mai profund şi mai

tragic. Comoara din India, ciudatul plan găsit printre lucrurile lui Morstan, strania scenă în momentul morţii maiorului Sholto, redescoperirea comorii, urmată imediat de asasinarea descoperitorului, împrejurările bizare ale crimei, urmele de paşi, armele neobişnuite, cuvintele de pe bilet care corespundeau cu cele de pe harta căpitanului Morstan – iată un adevărat labirint în care un om mai puţin înzestrat decât vecinul meu de apartament n-ar mai fi sperat să găsească vreodată rezolvarea misterului.

Pinchin Lane era un şir de case sărăcăcioase din cărămidă, cu parter şi un etaj, în partea de jos a cartierului Lambeth. A trebuit să bat câtva timp la numărul 3 pentru a fi luat în seamă. Dar, în cele din urmă, am zărit scânteia unei lumânări în spatele jaluzelelor şi cineva a apărut la fereastra de sus.

— Şterge-o de aici, beţiv vagabond, spuse omul. Dacă mai faci gălăgie, deschid cuştile şi las patruzeci şi trei de câini să se năpustească asupra ta.

— Dacă lăsaţi unul singur, e-n regulă. Tocmai de-aia am venit, am spus.

— Cară-te! zbieră vocea. Pe Dumnezeul meu că am un pietroi în sacul ăsta şi ţi-l arunc în cap, dacă n-o ştergi!

— Dar eu am nevoie de un câine, am strigat.

— Nu stau la discuţie! ţipă domnul Sherman. Să-ţi fie clar; număr până la trei şi apoi dau drumul pietroiului.

— Domnul Sherlock Holmes... am început eu şi cuvintele au avut un efect magic, deoarece fereastra s-a închis brusc şi, în mai puţin de un minut, uşa se deschise larg. Domnul Sherman era un bătrân înalt, slab, cu umerii căzuţi, gâtul noduros şi ochelari albaştri.

— Prietenii domnului Sherlock Holmes sunt întotdeauna bineveniţi, spuse el. Poftiţi înăuntru, domnule. Aveţi grijă, nu vă apropiaţi de bursuc, că

muşcă. Of, răule, răule! Vrei să-l muşti pe domnul? Aceste cuvinte erau adresate unui hermelin care-şi lungise gâtul printre zăbrelele cuştii. Nu vă temeţi de ea, domnule. E doar o şopârlă. Nu are dinţi, aşa că am lăsat-o în libertate ca să vâneze cărăbuşii. Nu trebuie să vă supăraţi pe mine că am fost cam violent cu dumneavoastră la început, dar am necazuri cu copiii din preajma locului, vin adesea să mă sâcâie. Dar ce anume doreşte domnul Holmes?

— Unul din câinii dumneavoastră.

— Aha! Probabil pe Toby.

— Exact, pe Toby.

— Toby locuieşte la numărul 7, pe stânga.

O porni încet înainte, cu lumânarea în mână, în mijlocul ciudatei familii de animale pe care o strânsese în jurul său. La lumina nesigură şi jucăuşă, am putut să-mi dau seama că de peste tot, din fiecare colţ, ni se aruncau priviri vii, pătrunzătoare. Până şi pe rafturile de sus se aflau nişte păsări cu un aer solemn care – trezite din somn de vocile noastre – se lăsau leneşe când pe un picior, când pe celălalt.

Toby era o creatură urâtă, cu părul lung, alb şi maro, cu urechile blegi, jumătate prepelicar, jumătate câine ciobănesc, şi avea un mers legănat. După o oarecare şovăială, a acceptat bucăţica de zahăr pe care mi-o dăduse bătrânul naturalist şi, încheind astfel o convenţie cu mine, m-a urmat până la trăsură şi m-a întovărăşit apoi, fără să-mi facă greutăţi.

Ceasul Palatului bătuse tocmai ora trei când m-am trezit din nou la Pondicherry Lodge. Am aflat că fostul campion de box McMurdo fusese arestat sub acuzaţia de complicitate, iar atât el, cât şi domnul Sholto, se aflau la comisariatul de poliţie. Doi agenţi păzeau poarta îngustă, dar când am menţionat numele detectivului, mi-au dat voie să intru cu câinele. Holmes stătea în pragul uşii, cu mâinile în buzunare, şi trăgea din pipă.

— Bravo, l-ai adus! spuse el. Straşnic câine! Athelney Jones a plecat cât ai lipsit, s-a făcut aici o imensă risipă de energie. Au fost arestaţi, în afară de prietenul Thaddeus, paznicul, menajera şi servitorul indian. Acum, terenul este la dispoziţia noastră, a rămas doar un sergent de pază. Lasă câinele aici şi hai să mergem sus.

L-am legat pe Toby de masa din hol şi am urcat din nou scările. Camera era la fel cum o lăsasem, în afară doar de faptul că se aruncase un cearşaf deasupra victimei. Un sergent de poliţie obosit stătea rezemat într-un colţ.

— Împrumută-mi, te rog, lanterna dumitale, îi spuse prietenul meu. Acum, prinde-o cu această sfoară în jurul gâtului meu, în aşa fel încât să-mi atârne în faţă. Mulţumesc. O să-mi scot pantofii şi ciorapii. Am să te rog să-i iei jos cu dumneata, Watson. Am să fac puţină echilibristică. Moaie-mi batista în creozot. Perfect. Acum, hai cu mine pentru o clipă sus la mansardă.

Ne-am strecurat prin spărtură. Holmes îndreptă din nou lanterna spre amprentele de paşi din praf.

— Aş vrea să te uiţi cu atenţie la aceste urme, spuse el. Observi ceva demn de reţinut în legătură cu ele?

— Aparţin unui copil sau unei femei scunde.

— Dar, în afară de dimensiunea lor, nu vezi nimic altceva?

— Nu, nu văd nici o deosebire faţă de alte urme de paşi.

— Ba da! Priveşte aici! Este vorba de amprenta unui picior drept, în praf. Acum, imprim alături piciorul meu gol. Care este diferenţa esenţială?

— Degetele dumitale sunt aproape lipite unul de altul; în cealaltă amprentă, fiecare deget este despărţit în mod distinct.

— Exact. Asta e deosebirea. Memorează bine acest lucru. Acum, fii bun şi du-te la fereastră şi

miroase pervazul de lemn. Eu rămân aici fiindcă am batista în mână.

Am făcut ce mi-a spus şi am simţit un miros puternic de catran.

— Prin urmare, acolo a pus piciorul când a ieşit. Dacă şi dumneata poţi să-i adulmeci urma, cu atât mai mult lui Toby nu-i va fi greu s-o facă. Acum, aleargă jos, dă drumul câinelui şi vino să admiri un echilibrist.

În timp ce ieşeam afară, în curte, Sherlock Holmes se suise pe acoperiş şi, ca un licurici enorm, se strecura cu agilitate de-a lungul streşinii. La un moment dat, a dispărut din raza mea vizuală în spatele unor coşuri, dar a reapărut numaidecât, apoi a dispărut iar, în partea cealaltă. Făcând înconjurul clădirii, l-am găsit stând într-unul din colţurile streşinii.

— Dumneata eşti, Watson? strigă el.

— Da.

— Acesta este locul. Dar ce naiba e forma aceea neagră acolo, jos?

— Un butoi cu apă.

— Are capac deasupra?

— Da.

— Nici o urmă de scară?

— Nu.

— Afurisit om! Un loc tocmai bun să-ţi frângi gâtul. Dar, în mod normal, trebuie să pot şi eu să cobor pe acolo pe unde el a putut să se caţere. Burlanul pare solid. Oricum, să-i dăm drumul.

Se auzi un hârşâit de picioare şi lanterna începu să coboare de-a lungul zidului. Apoi, cu un salt uşor, ajunse pe butoi şi, de acolo, sări jos.

— A fost uşor de urmărit drumul pe care l-a parcurs, spuse prietenul meu trăgându-şi ciorapii şi încălţându-şi pantofii. Peste tot pe unde a trecut, erau mişcate din loc ţiglele şi, în graba lui, a pierdut asta. Ceea ce, cum vă exprimaţi voi, doctorii, îmi confirmă diagnosticul.

Obiectul pe care mi-l arătă era un fel de portmoneu sau pungă mică din trestie, împodobită cu câteva pietre viu colorate. După formă şi mărime, semăna cu un portţigaret. Înăuntru erau şase spini din lemn negru, ascuţiţi la un capăt şi rotunjiţi la celălalt, identici cu cel care-l doborâse pe Bartholomew Sholto.

— Sunt nişte arme infernale, spuse el. Ai grijă să nu te înţepi. Îmi pare foarte bine că se află în posesia mea, căci nu cred să mai aibă şi altele. Nu trebuie să ne mai temem că eu sau dumneata vom găsi, în scurt timp, vreunul în pielea noastră. În ce mă priveşte, aş prefera să am de-a face cu o duşcă de Martini. Eşti în stare să mai suporţi un drum de zece kilometri, Watson?

— Desigur, am răspuns.

— Dar piciorul dumitale?

— Nici o grijă.

— A, iată-te şi pe tine! Bunul, bătrânul meu Toby! Miroase, Toby, miroase, spuse el întinzând sub nasul câinelui batista îmbibată cu creozot; iar javra, cu picioarele ei păroase desfăcute şi cu capul înclinat caraghios într-o parte, adulmecă asemeni unui expert care miroase buchetul unui soi faimos.

Holmes aruncă apoi batista la o oarecare depărtare, legă o funie solidă de gâtul corciturii şi-o duse în direcţia butoiului cu apă. Câinele izbucni într-o serie de chelălăituri ascuţite, tremurate, şi, cu nasul în pământ şi coada în aer, zburdă vioi pe alee, trăgând de lesă şi obligându-ne să iuţim pasul. Cerul se albise treptat la răsărit, astfel încât se putea vedea la oarecare distanţă, prin lumina cenuşie şi rece. Clădirea pătrată, masivă, cu ferestrele ei întunecate şi zidurile goale, se înălţa acum tristă şi părăsită în spatele nostru. Drumul ducea de-a curmezişul unui teren accidentat, plin de şanţuri şi gropi pe care a trebuit să le străbatem. Întregul teren, cu pământul răscolit, cu grămezile de gunoaie, oferea un aspect dezolant, de rău

augur, care se armoniza cu tragedia ce se abătuse asupra casei.

Ajuns la zidul care înconjura curtea, Toby alergă pe lângă el, chelălăind agitat, şi în cele din urmă se opri într-un colţ acoperit de un fag tânăr. În colţul unde se întâlneau două laturi ale zidului, câteva cărămizi fuseseră scoase din loc şi treptele astfel create erau tocite şi lucioase în partea de jos, ca şi cum cineva le-ar fi folosit de mai multe ori. Holmes se căţără, pe zid şi, luând câinele pe care-l ţineam de sfoară, îi dădu drumul în partea cealaltă.

— Iată amprenta mâinii omului cu un picior de lemn, remarcă Holmes când m-am urcat alături de el. Uite o pată slabă de sânge pe tencuiala albă. Mare noroc am avut că de ieri n-a mai plouat prea tare. Mirosul trebuie să persiste pe drum, în ciuda avansului lor de douăzeci şi opt de ore.

Mărturisesc că aveam unele îndoieli când mă gândeam la traficul intens care se desfăşurase între timp pe drumul spre Londra. Dar temerile mele au fost curând infirmate. Toby nu şovăia deloc, nu se abătea din drum şi continua să înainteze cu mersul lui ciudat, legănat. Era limpede că mirosul pătrunzător al creozotului le domina pe toate celelalte.

— Să nu-ţi închipui, spuse Holmes, că în tentativa mea de a dezlega acest mister mă bizui exclusiv pe faptul întâmplător că unul din cei doi indivizi a călcat cu piciorul în dâra de creozot. Sunt în posesia unor informaţii care mi-ar permite să-i urmăresc pe mai multe căi diferite. Dar aceasta este cea mai directă şi, dat fiind că norocul ne-a blagoslovit cu ea, m-aş simţi vinovat dacă aş neglija-o, însă nu este mai puţin adevărat că factorul respectiv a împiedicat cazul nostru să devină o interesantă problemă intelectuală, aşa cum promitea la un moment dat. Fără acest indiciu prea evident, aş fi avut într-adevăr un merit în soluţionarea cazului.

— Dar ai destule, şi încă să mai dai şi altora, i-am spus. Te asigur, Holmes, că mă minunez de mijloacele prin care obţii dovezile în acest caz, chiar mai mult decât atunci când a fost vorba de crima lui Jefferson Hope. De data aceasta, am impresia că este vorba de ceva mult mai profund, de ceva inexplicabil. De pildă, cum ai putut să-l descrii cu atâta siguranţă pe omul cu un picior de lemn?

— Vai, dragul meu! Nici că se poate ceva mai simplu. Nu vreau să par teatral. Totul este vădit în afara oricărei îndoieli. Doi ofiţeri care deţin comanda gărzii unei închisori află un secret important în legătură cu o comoară ascunsă. Un englez, Jonathan Small, le schiţează o hartă, îţi aduci aminte că i-am văzut numele pe harta care se afla în posesia căpitanului Morstan. A iscălit-o în numele lui şi al asociaţilor – „semnul celor patru”, cum o numea, într-un fel oarecum dramatic. Ajutaţi de această hartă, ofiţerii – sau unul dintre ei – descoperă comoara şi o aduc în Anglia lăsând, pare-se, neclarificate unele condiţii în care o dobândiseră. Dar atunci, de ce n-a pus Jonathan Small singur mâna pe comoară? Răspunsul este evident. Harta datează dintr-o perioadă în care Morstan a intrat în cârdăşie cu deţinuţii. Jonathan Small n-a pus mâna pe comoară fiindcă atât el, cât şi asociaţii săi, erau închişi.

— Dar asta este o simplă speculaţie, i-am spus.

— Ba nu, este mai mult decât atât. Este singura ipoteză care corespunde faptelor. Să vedem cum se leagă lucrurile mai departe. Maiorul Sholto rămâne timp de câţiva ani fericitul posesor al comorii. Apoi, primeşte o scrisoare din India, care-l înspăimântă. Despre ce era vorba? O scrisoare prin care i se aducea la cunoştinţă că oamenii pe care-i trăsese pe sfoară fuseseră puşi în libertate. Sau evadaseră. Asta este mult mai probabil, căci cunoştea termenul lor de

condamnare – şi deci n-ar mai fi constituit o surpriză pentru el. Ce face atunci maiorul? Ia măsuri de apărare împotriva unui om cu un picior de lemn – un om alb, ţine minte bine, căci îl confundă cu un comis-voiajor şi chiar trage cu pistolul asupra lui. Ei bine, pe hartă este numele unui singur om alb. Ceilalţi sunt hinduşi sau mahomedani. Nu mai există nici un alt alb. Iată de putem afirma cu toată încrederea că omul cu un picior de lemn este unul şi acelaşi cu Jonathan Small. Ţi se pare greşit raţionamentul?

— Nu, e limpede şi concis.

— Şi acum, să ne punem în locul lui Jonathan Small. Să privim lucrurile din punctul lui de vedere. El vine în Anglia cu două intenţii: să-şi redobândească ceea ce considera că sunt drepturile sale şi să se răzbune pe omul care l-a înşelat. Află unde locuieşte Sholto şi, foarte posibil, stabileşte o legătură cu cineva din casă. De pildă, cu Lai Rao, majordomul acela pe care noi nu l-am văzut. Doamna Bernstone nu-l consideră deloc un om de treabă. Dar Small nu poate să afle unde este ascunsă comoara deoarece nimeni, în afara de maior şi de un servitor credincios care a murit, n-a ştiut vreodată. La un moment dat, Small află că maiorul este pe patul de moarte. Cuprins de o panică nebună că secretul comorii ar putea să moară o dată cu el, înşală vigilenţa paznicilor şi se strecoară până la fereastra odăii în care zace muribundul, dar este împiedicat să pătrundă în cameră de prezenţa celor doi fii ai acestuia. Totuşi, nutrind o ură neîmpăcată împotriva mortului, intră în aceeaşi noapte în camera lui, îi răscoleşte corespondenţa particulară, cu speranţa că va găsi vreun document privitor la comoară, şi, în cele din urmă, lasă o amintire a vizitei sale, în mesajul scurt de pe bilet. Fără îndoială, prevăzuse că, în caz că-l va ucide pe maior, va lăsa un astfel de semn asupra cadavrului, ca o indicaţie că nu era vorba despre o crimă obişnuită, ci despre un fel de

act de dreptate, cel puţin din punctul de vedere al celor patru asociaţi. Astfel de idei bizare sunt destul de frecvente în analele crimei şi, de obicei, ele oferă preţioase indicii privitoare la asasin. Mă urmăreşti?

— Fireşte, totul e foarte clar.

— Acum, să vedem ce putea să mai facă Jonathan Small? Doar să continue să urmărească din umbră strădaniile celor care încercau să descopere comoara. S-ar putea ca el să fi părăsit Anglia şi să se fi reîntors la unele intervale. Apoi survine descoperirea mansardei secrete, despre care este numaidecât informat. Din nou, putem presupune existenţa unui complice în interior. Din cauza piciorului său de lemn, Jonathan nu poate, sub nici un motiv, să ajungă la odaia lui Bartholomew Sholto, situată la o înălţime atât de mare. De aceea, apelează la cineva ca să-l ajute să biruie acest obstacol; dar acest cineva îşi afundă piciorul gol în creozot şi astfel apar Toby şi un ofiţer cu solda înjumătăţită şi cu un tendon al lui Ahile în suferinţă, care se angajează într-o cursă de urmărire pe o distanţă de zece kilometri.

— Dar crima a fost săvârşită de complice, nu de Jonathan.

— Într-adevăr. Şi, dacă judecăm după amprentele lăsate de Jonathan când a intrat în cameră, crima l-a indignat. El nu nutrea nici un fel de ură faţă de Bartholomew Sholto, şi ar fi preferat ca acesta să fie imobilizat şi să i se pună un căluş în gură. Nu dorea să-şi vâre capul sub ştreang. Dar nu se mai putea face nimic: instinctele sălbatice ale complicelui se dezlănţuiseră şi otrava îşi făcuse efectul; aşa încât Jonathan Small şi-a lăsat semnătura, a coborât comoara în curte şi a plecat cu ea. Aceasta a fost înlănţuirea evenimentelor, cel puţin după investigaţiile mele. În ceea ce priveşte înfăţişarea lui Small, trebuie să fie un om între două vârste şi cu faţa arsă de soare, dacă ţinem seama de faptul că şi-a petrecut atâţia ani într-un

cuptor ca insulele Andaman. Statura lui am calculat-o după lungimea pasului, şi mai ştiu că purta barbă. Podoaba lui capilară fusese singurul lucru care-l impresionase pe Thaddeus Sholto atunci când l-a văzut la fereastră. Nu ştiu dacă ar mai fi de adăugat ceva...

— Dar complicele?

— Ei bine, cât despre acesta, nu prea avem de-a face cu un mister. Ai să afli totul în curând! Ce plăcut e aerul dimineţii! Priveşte norişorul acela care pluteşte ca o pană trandafirie, smulsă parcă unui flamingo uriaş. Acum, tivul roşu al cercului solar se ridică deasupra lanţului de nori care străjuieşte Londra. Acest soare străluceşte pentru mulţi oameni, dar aş pune rămăşag că nici unul dintre ei nu are de îndeplinit o misiune atât de ciudată ca dumneata şi ca mine. Cât de mici ne simţim noi, cu ambiţiile şi eforturile noastre meschine, în faţa marilor forţe elementare ale Naturii! Cum stai cu Jean Paul[{10}]?

— Destul de bine. M-am reîntors la el prin intermediul lui Carlyle[{11}].

— E ca şi cum te-ai întoarce de la pârâu la izvor. El face o observaţie curioasă, dar profundă. Şi anume că principala dovadă de adevărată măreţie a unui om este puterea lui de a-şi da seama de propria-i micime. După cum vezi, este vorba de o forţă de comparaţie şi de apreciere care constituie prin ea însăşi o dovadă de nobleţe. Richter îţi dă mult de gândit. Ai cumva un pistol la dumneata?

— Am bastonul.

— S-ar putea să avem nevoie de aşa ceva, dacă pătrundem în vizuina lor. Pe Jonathan ţi-l las dumitale, dar, dacă celălalt face urât, voi fi nevoit să-l lichidez.

Spunând acestea, îşi scoase revolverul şi, după ce-l încarcă cu două gloanţe, îl puse la loc în buzunarul din dreapta al jachetei. În tot acest timp, ne ţinusem după Toby pe drumurile mărginite de

şiruri de vile pe jumătate rustice, care duceau spre metropolă. Dar acum ajunsesem pe nişte străzi pe care muncitori şi docheri se îndreptau spre locul de muncă, în vreme ce femei cu aspect neglijent deschideau ferestrele sau măturau scările din faţa casei. Cârciumile din colţurile străzilor abia se deschiseseră şi bărbaţi cu privirea aspră ieşeau din localuri ştergându-şi bărbiile cu mâneca, după duşca de dimineaţă. Câini care rătăceau pe străzi se holbau la noi, dar neasemuitul nostru Toby nu se uita nici în dreapta, nici în stânga, mergând drept înainte, cu nasul în pământ şi scoţând uneori câte un geamăt, când dădea de un miros mai puternic.

Trecusem prin Streatham, Brixton, Camberwell, şi acum ne găseam în Kennington Lane; făcusem deci un ocol pe străzi lăturalnice la est de Oval. Oamenii pe care-i urmăream o luaseră, pare-se, pe un drum foarte curios, în zigzag, probabil cu intenţia de a trece neobservaţi. Nu mergeau niciodată pe drumul principal, acolo unde exista o stradă paralelă care să le slujească scopurile. Ajungând în Kennington Lane, au luat-o pieziş, la stânga, pe Bond Street şi Miles Street. Acolo unde aceasta din urmă dă în Knight's Place, Toby n-a mai vrut să înainteze şi a început să alerge îndărăt, şi apoi iar înainte, cu o ureche ridicată şi cu cealaltă căzută, imagine specifică a nehotărâţii canine. Apoi prinse să alerge în cerc uitându-se la noi din când în când, ca şi cum ne-ar fi solicitat înţelegere pentru încurcătura în care se afla.

— Ce naiba are câinele? mormăi Holmes. Cred că nu s-au urcat într-o birjă sau într-un balon?

— Poate că au zăbovit aici un timp, am opinat.

— A, totul e-n regulă. A pornit-o din nou! spuse prietenul meu, uşurat.

Într-adevăr, o pornise iarăşi; după ce se învârti de câteva ori smiorcăind, se decise şi se

repezi înainte cu o energie şi o hotărâre pe care nu le arătase până atunci. Se pare că mirosul era acum mult mai puternic, căci nu mai avea nevoie să-şi vâre nasul; se smucea în lesă şi încerca să alerge. După privirea radioasă a lui Holmes mi-am dat seama de convingerea lui că ne apropiam de sfârşitul călătoriei.

Drumul nostru trecea acum pe Nine Elms, conducându-ne la depozitul de cherestea al lui Broderick şi Nelson, situat lângă taverna White Eagle. În culmea agitaţiei, câinele pătrunse pe poarta laterală a depozitului, în care tăietorii îşi şi începuseră lucrul. Alergă pe o alee, printre rămăşiţe de rumeguş şi printre ferăstraie, apoi se strecură printre două stive de cherestea şi, scoţând un lătrat triumfător, sări pe un butoi mare care se afla încă pe căruţul cu două roţi ce-l transportase. Clipind din ochi şi gâfâind cu limba scoasă, Toby se instalase pe capac, privindu-ne când pe unul, când pe celălalt, în aşteptarea unui semn de preţuire. Doagele butoiului şi roţile căruţului erau mânjite cu un lichid negru şi întreaga atmosferă din jur părea impregnată cu mirosul de creozot. Sherlock Holmes şi cu mine ne-am privit uluiţi, şi apoi am izbucnit simultan într-un hohot de râs imposibil de stăpânit.

VIII.
DETECTIVII AMATORI DIN BAKER STREET

— Ce facem acum? am întrebat. Se pare că Toby şi-a pierdut reputaţia de a nu da greş niciodată.

— A făcut şi el ce-a putut, spuse Holmes, dându-l jos de pe butoi şi scoţându-l afară din depozitul de cherestea. Dacă te gândeşti cât creozot se transportă zilnic la Londra, nu e de mirare că urma noastră s-a încrucişat cu alta. Acum se foloseşte din plin, îndeosebi la conservarea lemnului. Bietul Toby nu e de condamnat.

— Presupun că trebuie să ne întoarcem iar pe drumul principal.

— Da. Dar din fericire n-avem prea mult de mers. Ceea ce, evident, l-a încurcat pe Toby acolo, în intersecţie, în Knight's Place, a fost faptul că existau două urme diferite care duceau în direcţii opuse. Noi ne-am înşelat, alegând drumul greşit. Acum, nu ne rămâne decât să-l încercăm pe celălalt.

Nu era nici o dificultate în această privinţă. Când ajunse la locul unde săvârşise greşeala, Toby se învârti, descriind un cerc larg şi, în cele din urmă, porni într-o nouă direcţie.

— Acum, trebuie să avem grijă să nu ne ducă acolo de unde venea butoiul cu creozot, am remarcat.

— M-am gândit la asta. Dar iată că merge numai pe trotuar, în vreme ce butoiul a fost

transportat prin mijlocul străzii. Nu, de data asta suntem pe drumul cel bun.

Acesta trecea de-a lungul fluviului, prin Belmont Place şi Prince's Street. La capătul lui Broad Street coborî drept până la malul apei, unde se afla un mic debarcader din lemn. Toby ne trase până în apropierea acestuia şi începu să se tânguiască, privind apa din faţa lui.

— N-avem noroc, spuse Holmes. Aici s-au urcat probabil într-o barcă.

La marginea debarcaderului pluteau câteva luntre, plute şi schifuri. L-am purtat pe Toby prin dreptul fiecăreia dar, deşi a adulmecat puternic, nu ne-a dat nici un semn. În imediata apropiere a acestui debarcader nu prea arătos se afla o căsuţă din cărămidă pe care atârna, la a doua fereastră, o tăbliţă de lemn. Cu litere lăbărţate era scris „Mordecai Smith" iar dedesubt „Bărci de închiriat cu ora sau cu ziua". O a doua inscripţie de deasupra uşii ne informa că există şi o şalupă – anunţ confirmat de o uriaşă grămadă de cocs aflată lângă zăgaz. Sherlock Holmes se uită pe îndelete în jur, şi ceea ce am citit pe faţa lui nu prevestea nimic bun.

— Nu e bine, spuse el. Indivizii ăştia sunt mai şireţi decât credeam. Se pare că şi-au şters urmele. Mă tem că au acţionat după un plan dinainte stabilit.

Tocmai se apropiase de casă, când uşa se deschise şi un băiat de vreo şase ani cu păr buclat ieşi în fugă, urmărit de o femeie roşcovană, corpolentă, cu un burete mare în mână.

— Jack, vino înapoi să te spăl, strigă ea. Vino încoace, împieliţatule; dacă se-ntoarce taică-tu şi te găseşte în halul ăsta, o să fie vai de noi.

— Ce copil drăguţ! spuse Holmes cu diplomaţie. Ce obrăjori îmbujoraţi! Spune-mi, Jack, ce-ţi doreşti tu cel mai mult?

Puştiul chibzui o clipă.

— Aş vrea un şiling.

— Numai atât? N-ai prefera altceva?

— Aş prefera doi şilingi, răspunse minunea după ce se gândi puţin.

— Poftim banii! Prinde-i! Aveţi un copil adorabil, doamnă Smith.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule, dar e tare zvăpăiat. Greu îmi vine să-l ţin în frâu, mai ales când bărbatul meu lipseşte mai multe zile.

— Aha, e plecat? spuse Holmes cu o voce dezamăgită, îmi pare rău, căci voiam să discut ceva cu domnul Smith.

— A plecat de ieri dimineaţă, domnule, şi, drept să spun, am început să fiu cam îngrijorată. Dar dacă este vorba de o barcă, domnule, aş putea să vă servesc şi eu.

— Voiam să închiriez şalupa.

— Vai, domnule. Dumnezeu să vă ocrotească, cu şalupa a plecat el. Tocmai de aia sunt neliniştită; ştiu că n-are cărbuni decât până la Woolwich şi înapoi. Dacă ar fi plecat cu barca, nu mi-ar fi păsat; uneori, treburile îl poartă până la Gravesend şi, când are de lucru acolo, rămâne mai mult timp. Dar ce te faci cu o şalupă fără cărbuni?

— Poate că a mai cumpărat la vreunul din debarcaderele din drum.

— S-ar putea, domnule, dar de obicei nu face aşa ceva. De multe ori l-am auzit plângându-se din cauza preţurilor care se cer pentru câţiva saci cu cărbuni. În afară de asta, nu prea îmi place omul ăla cu un picior de lemn, nu pot să-i suport mutra aia urâtă şi vorba stricată. De ce oare ne-o fi dat mereu târcoale?

— Un om cu un picior de lemn? spuse Holmes cu o voce uşor surprinsă.

— Da, domnule, un individ cu faţa arsă de soare, cu chip de maimuţă, care venea mereu să-l vadă pe bărbatul meu. Noaptea trecută l-a trezit din somn şi culmea e că soţul meu ştia că trebuia să vină, căci pregătise şalupa. Vă spun drept, domnule, nu mă simt deloc în apele mele.

— Vai, dragă doamnă Smith, spuse Holmes ridicând din umeri, dar n-aveţi nici un motiv să fiţi îngrijorată. De unde ştiţi că cel care a venit noaptea trecută era tocmai omul cu un picior de lemn? Nu înţeleg cum puteţi fi atât de sigură.

— Era vocea lui, domnule! I-am recunoscut vocea răguşită şi groasă. A bătut în fereastră – să fi fost vreo trei. „Hai, bătrâne, scoală-te – a spus – e vremea să ridici ancora." Bărbatul meu l-a trezit pe Jim – fiul nostru cel mai mare – şi amândoi au ieşit afară, fără să-mi spună măcar un cuvânt. Am auzit cum piciorul de lemn răsuna pe pietre.

— Era singur acest om cu un picior de lemn?

— N-aş putea să spun sigur, domnule. Dar n-am auzit pe altcineva.

— Îmi pare rău, doamnă Smith, căci mă interesa o şalupă şi am auzit numai vorbe bune despre... Stai puţin, cum îi spune?

— Aurora, domnule.

— Ah! Nu e şalupa aceea veche, foarte largă, de culoare verde, cu o dungă galbenă?

— Nu, deloc. E la fel de îngustă ca toate celelalte de pe fluviu. A fost vopsită de curând în negru, cu două dungi roşii.

— Mulţumesc. Sper să aveţi cât mai curând veşti de la domnul Smith. Eu o pornesc acum de-a lungul fluviului şi, dacă dau de Aurora, am să-i transmit soţului dumneavoastră că sunteţi îngrijorată. Spuneaţi că are coşul negru?

— Nu, domnule. Negru cu o dungă albă.

— A, da, desigur. Marginile sunt negre. Bună ziua, doamnă Smith. Watson, uite un barcagiu cu o barcă. S-o luăm şi să trecem fluviul. Cel mai important lucru, când ai de-a face cu astfel de oameni, spuse Holmes după ce ne-am instalat în barcă, este să nu-i laşi niciodată să creadă că informaţiile lor te interesează câtuşi de puţin. Altminteri, se închid numaidecât în ei ca o stridie. Dacă însă le laşi impresia că-i asculţi în silă, ai toate şansele să scoţi de la ei tot ce doreşti.

— Acum ştim precis ce avem de făcut, spusei.

— La ce te gândeşti?

— Închiriem o şalupă şi o pornim de-a lungul fluviului, pe urmele Aurorei.

— Dragul meu prieten, asta ar însemna o muncă uriaşă. S-ar putea ca şalupa să fi acostat la unul din numeroasele cheiuri care se găsesc pe ambele maluri ale fluviului,de aici până la Greenwich. Dincolo de pod este un adevărat labirint de debarcadere, care se întinde pe mai mulţi kilometri. Ţi-ar trebui nu ştiu câte zile ca să le cutreieri singur pe toate.

— Atunci să apelăm la poliţie.

— Nu. Probabil că pe Athelney Jones am să-l chem în ultimul moment. Nu e un băiat rău şi n-aş vrea să întreprind ceva care ar putea să-i dăuneze, din punct de vedere profesional. Dar acum, când am ajuns atât de departe, m-ar amuza să lucrez singur.

— N-am putea să publicăm un anunţ prin care să cerem informaţii de la proprietarii debarcaderelor?

— În nici un caz! Oamenii noştri ar afla că le arde pământul sub călcâie şi ar părăsi ţara. Cred că şi acum au de gând s-o şteargă, dar atâta timp cât se simt în deplină siguranţă, nu se grăbesc. În acest sens, energia cheltuită de Jones ne va fi de folos, fiindcă desigur că-şi va publica în presa cotidiană punctul de vedere în legătură cu crima şi astfel fugarii vor crede că toată lumea se află pe o pistă greşită.

— Atunci ce facem? am întrebat, în momentul când am ajuns în apropierea închisorii Millbank.

— Luăm birja asta, mergem acasă, mâncăm ceva şi dormim un ceas. Mai mult ca sigur, nici în noaptea asta n-o să închidem ochii. Vizitiu, opreşte la un oficiu poştal! Îl ţinem mai departe pe Toby, fiindcă s-ar putea să ne mai fie de folos.

Ne-am oprit în faţa oficiului poştal din Great Peter Street, de unde Holmes a expediat o telegramă.

— Cui crezi că i-am telegrafiat? întrebă el când ne-am reluat drumul.

— Habar n-am.

— Îţi aminteşti de grupul de detectivi speciali din Baker Street pe care l-am utilizat în cazul lui Jefferson Hope?

— Cum? am spus râzând.

— Este exact cazul în care ajutorul lor ar putea fi nepreţuit. Dacă dau greş, am şi alte alternative; dar mai întâi vreau să încerc cu ei. Telegrama am adresat-o ofiţeraşului jegos, Wiggins, şi cred că, încă înainte de a termina noi micul dejun, ni se va alătura împreună cu toată banda.

Era între opt şi nouă, iar eu mă resimţeam de pe urma emoţiilor succesive încercate în timpul nopţii. Eram toropit, cu mintea înceţoşată şi trupul de plumb. Nu aveam entuziasmul profesional care-l susţinea pe prietenul meu, nici nu eram în stare să văd în acest caz o oarecare problemă intelectuală abstractă. În ceea ce priveşte asasinarea lui Bartholomew Sholto, auzisem prea puţine lucruri bune despre el şi, ca atare, nu puteam să nutresc o antipatie adâncă faţă de ucigaşii săi. Comoara, însă, era altceva. Ea, sau parte din ea, aparţinea de drept domnişoarei Morstan. Atâta timp cât mai exista o şansă să i se dea de urmă, eram gata să-mi închin viaţa acestui scop. Este adevărat că dacă o găseam, domnişoara Morstan avea să iasă probabil pentru totdeauna din viaţa mea. Dar o dragoste influenţată de un asemenea gând ar fi fost meschină şi egoistă. Dacă Holmes se simţea stimulat să acţioneze pentru descoperirea criminalilor, eu aveam un motiv de zece ori mai puternic să mă autostimulez pentru descoperirea comorii.

O baie în apartamentul din Baker Street şi o schimbare completă a hainelor mi-au reîmprospătat forţele. Când am coborât în salonul nostru, am găsit masa pusă şi pe Holmes turnând cafeaua.

— Priveşte aici, spuse el râzând şi arătându-mi cu degetul un ziar deschis. Energicul Jones şi omniprezentul reporter au aranjat lucrurile între ei. Dar cred că eşti sătul de cazul nostru. Mai bine mâncăm întâi ouăle şi şunca.

Am luat gazeta din mâna lui şi am citit scurta informaţie care era intitulată „O crimă misterioasă în cartierul Upper Norwood".

„Noaptea trecută, pe la orele douăsprezece", spunea ziarul Standard, „domnul Bartholomew Sholto din Pondicherry Lodge, Upper Norwood, a fost găsit mort în camera sa, în împrejurări care ţin de un act mârşav. Din câte am putut afla, victima nu prezintă vreo urmă de violenţă, dar o valoroasă colecţie de pietre preţioase din India, pe care defunctul gentleman o moştenise de la tatăl său, a fost furată. Descoperirea se datorează domnului Sherlock Holmes şi doctorului Watson, care s-au dus la locuinţa victimei însoţiţi de domnul Thaddeus Sholto, fratele defunctului. Printr-un noroc neobişnuit, domnul Athelney Jones, bine cunoscutul detectiv de la Scotland Yard, se găsea întâmplător la comisariatul de poliţie Norwood şi, în mai puţin de jumătate de oră după primul semnal de alarmă, s-a aflat la faţa locului. Experienţa şi talentul său au fost canalizate de îndată spre descoperirea asasinilor. El a avut imediat satisfacţia să-i aresteze pe Thaddeus Sholto, împreună cu menajera, doamna Bernstone, cu un servitor indian pe nume Lai Rao şi cu un portar sau paznic, McMurdo. Este absolut sigur că hoţul sau hoţii erau familiarizaţi cu casa, deoarece binecunoscutele însuşiri tehnice şi spiritul de observaţie ale domnului Jones i-au permis acestuia să dovedească în mod cert că ticăloşii n-au putut să

intre pe uşă sau pe fereastră, ci trebuie să fi pătruns prin acoperişul clădirii şi, de acolo, printr-o trapă, într-o cameră comună cu aceea în care a fost găsit cadavrul. Acest fapt, care a fost stabilit în mod foarte precis, dovedeşte că nu era vorba de o spargere întâmplătoare. Acţiunea promptă şi energică a reprezentanţilor legii arată că, în asemenea împrejurări, este preferabil ca ancheta să fie condusă de un singur om, cu un spirit viguros şi abil. Nu putem să nu ne ducem cu gândul la faptul că aceasta constituie un argument în favoarea celor ce ar dori să vadă o descentralizare a corpului nostru de detectivi, pentru ca aceştia să vină într-un contact mai direct şi mai eficient cu cazurile pe care au datoria să le investigheze."

— Nu e magnific? spuse Holmes zâmbind pe deasupra ceştii cu cafea. Ce părere ai despre asta?

— Cred că am avut mare noroc că n-am fost arestaţi şi noi pentru crimă.

— Asta e şi părerea mea. Dacă se întâmplă să mai aibă încă o criză de energie ca asta, libertatea noastră e în pericol.

În acest moment, a zbârnâit soneria de la intrare şi am putut să aud cum doamna Hudson, proprietăreasa noastră, ridică vocea şi se tânguie plină de indignare şi de nelinişte.

— Dumnezeule, Holmes, am spus cu jumătate glas, mi se pare că sunt într-adevăr pe urmele noastre.

— Nu, n-am ajuns chiar până acolo. Este poliţia mea neoficială – băieţii din Baker Street.

Într-adevăr, se auzi un tropăit înăbuşit de picioare goale pe scări, o larmă de ţipete ascuţite şi, deodată, o duzină de golani murdari şi zdrenţăroşi năvăli în odaie. În ciuda acestui asalt năvalnic, exista o oarecare disciplină în rândurile lor, căci imediat s-au aliniat în faţa noastră, în aşteptarea ordinelor. Unul dintre ei, mai înalt şi mai în vârstă decât ceilalţi, ieşi din front cu un aer

de vădită superioritate, care părea foarte caraghios într-o asemenea adunătură de sperietori de ciori.

— Am primit mesajul dumneavoastră, domnule, spuse el, şi vi i-am adus pe toţi. Trei şilingi şi şase penny transportul.

— Ţine banii, spuse Holmes scoţând câteva monede. Pe viitor, Wiggins, ei să-ţi raporteze dumitale, iar dumneata mie. Nu sunt de acord să mi se invadeze casa în halul ăsta. Totuşi, îmi pare bine că puteţi să auziţi cu toţii instrucţiunile mele. Trebuie să dau de urma unei şalupe care se numeşte Aurora şi care aparţine unui oarecare Mordecai Smith; e neagră, cu două dungi roşii şi are coşul negru, cu o dungă albă. Acum trebuie să se afle pe undeva pe fluviu. Vreau ca un băiat să stea de veghe la debarcaderul lui Mordecai Smith, vizavi de Millbank, şi să-mi dea de ştire dacă vasul se întoarce. Trebuie să vă împărţiţi în două echipe şi fiecare să ţină sub supraveghere unul din ţărmuri. Când aveţi vreo veste, mă anunţaţi imediat. E clar?

— Da, domnule comandant, spuse Wiggins.

— Veţi primi acelaşi salariu, iar băiatul care va descoperi şalupa va căpăta o guinee în plus. Poftim salariul pe o zi în avans. Şi acum, la treabă!

Fiecare primi câte un şiling şi-o zbughi pe scări; o clipă mai târziu, i-am văzut ţâşnind în stradă.

— Dacă şalupa e pe apă, o vor găsi, spuse Holmes ridicându-ne de la masă şi aprinzându-şi pipa. Ei pot să meargă oriunde, să vadă totul, să tragă cu urechea pretutindeni. Sper să-i dea de urmă încă înainte de căderea nopţii. Între timp, noi nu putem face nimic altceva decât să aşteptăm rezultatul. Nu putem să înnodăm la loc firul tăiat până ce nu dăm fie de Aurora, fie de domnul Mordecai Smith.

— Toby o să se bucure astă-seară de ce-a rămas de la masă. Te duci să te culci, Holmes?

— Nu, nu sunt obosit. Am o constituţie ciudată. Nu-mi aduc aminte ca munca să mă fi obosit vreodată. În schimb, trândăvia mă doboară complet. Am să trag o pipă şi am să meditez la această stranie aventură în care ne-a vârât drăgălaşa mea clientă. Dacă cineva a avut vreodată o misiune uşoară, apoi aceasta e a noastră. Oamenii cu un picior de lemn nu sunt prea comuni, dar cred că celălalt trebuie să fie absolut unic în genul lui.

— Iar celălalt!

— Oricum, te asigur că n-am de gând să te pun pe jăratic. De altfel, trebuie să-ţi fi făcut singur o părere. Să recapitulăm datele: urme de paşi mici, degete care n-au cunoscut niciodată strânsoarea ghetelor, picioare goale, o măciucă de lemn cu vârful de piatră, mare agilitate, săgeţi otrăvite. La ce te duc toate acestea?

— Un sălbatic! am exclamat. Probabil, unul dintre indienii aceia care fuseseră prietenii lui Jonathan Small.

— Greu de presupus, spuse el, şi eu înclinam să cred asta când am văzut pentru prima oară urmele unor arme bizare; dar caracterul deosebit al urmelor de paşi m-a determinat să-mi reconsider punctul de vedere. Unii dintre locuitorii peninsulei indiene sunt scunzi, dar nici unul n-ar fi putut lăsa astfel de urme. Hindusul are picioare lungi şi subţiri. Mahomedanul, care umblă în sandale, are degetul gros clar despărţit de celelalte, din cauza curelei care trece de obicei printre ele. Săgeţile acelea micuţe puteau fi lansate într-un singur fel. Cu o ţeavă subţire. Ei, de unde este sălbaticul nostru?

— Din America de Sud, m-am hazardat.

Întinse mâna şi scoase din raft o carte voluminoasă.

— Acesta este primul volum dintr-un dicţionar geografic în curs de publicare. Se poate spune că reprezintă ultima autoritate în materie. Ce

aflăm de aici? „Insulele Andaman, aflate la cinci sute şaptezeci de kilometri nord de Sumatra, în golful Bengal.” Hm, hm! Ce mai e aici? Să vedem: „climă umedă, stânci de mărgean, rechini, Port Blair, penitenciar, insula Rutland, plantaţii de bumbac”... Aha, aici e! „Băştinaşii din insulele Andaman pot revendica dreptul de a fi socotiţi rasa celor mai mici oameni de pe glob, deşi unii antropologi îi preferă pe bushman-ii din Africa, pe digger-ii din America şi pe locuitorii din Ţara de Foc. Înălţimea lor medie nu depăşeşte un metru şi treizeci de centimetri, dar numeroşi adulţi normal dezvoltaţi sunt mult mai mici de atât. În ceea ce priveşte caracterul lor, sunt nişte oameni dificili, violenţi, morocănoşi. Dar, odată ce le-ai câştigat prietenia, pot deveni foarte devotaţi.” Ţine minte bine asta, Watson. Şi acum, ascultă mai departe: „Natura n-a fost prea generoasă cu ei: sunt hidoşi, având capul neobişnuit de mare şi de diform, ochi mici, fioroşi, trăsături pocite. Picioarele şi mâinile lor sunt extrem de mici. În general, sunt atât de sălbatici şi de fioroşi, încât toate eforturile autorităţilor britanice de a le câştiga în vreun fel încrederea au dat greş în toate privinţele. Ei au constituit întotdeauna spaima echipajelor naufragiate, deoarece sparg capetele supravieţuitorilor cu bâtele lor cu măciulii de piatră sau îi ucid cu săgeţile lor otrăvite. Aceste masacre se încheie, în mod invariabil, printr-un ospăţ canibal.” Simpatici şi drăguţi oameni, ce zici, Watson? Dacă individul nostru ar fi fost lăsat să acţioneze după bunul lui plac, crima ar fi putut căpăta un aspect şi mai monstruos. Bănuiesc că acum şi Jonathan Small regretă că s-a folosit de el.

— Dar cum a ajuns să se înhăiteze cu un astfel de individ?

— Ei vezi, asta n-aş putea să-ţi spun. Dar de când am reuşit să stabilim că Small venea din Andaman, nu mai era atât de miraculos faptul că acest băştinaş îl însoţea. Fără îndoială, vom afla

totul la timp. Ascultă-mă pe mine, Watson: arăţi groaznic, întinde-te pe canapea şi să vedem dacă reuşesc să te adorm.

Îşi luă vioara, şi abia am apucat să mă întind că a şi început să cânte în surdină o arie melodioasă, melancolică, desigur o compoziţie proprie, fiindcă avea un remarcabil dar al improvizaţiei. Îmi aduc aminte ca prin vis de braţele lui subţiri, de chipul lui concentrat şi de acel du-te-vino al arcuşului. Apoi am avut senzaţia că mă îndepărtez plutind liniştit pe o mare blândă a sunetelor, până ce m-am trezit în ţara visurilor, unde Mary Morstan, cu chipul ei fermecător, îşi aţintea privirea asupra mea.

IX.
LANŢUL SE RUPE

Când m-am trezit, înviorat şi cu forţe proaspete, era după-amiază târziu, aproape se înserase. Sherlock Holmes se afla exact în acelaşi loc în care-l lăsasem, numai că pusese vioara la o parte şi se cufundase în lectura unei cărţi. Când am început să mă mişc, s-a uitat la mine şi am observat că avea chipul întunecat şi tulburat.

— Ai dormit zdravăn, spuse el. M-am temut să nu te trezească trăncăneala noastră.

— N-am auzit nimic, am răspuns. Deci ai primit veşti?

— Din nefericire, nu. Mărturisesc că sunt uluit şi decepţionat. Mă aşteptam să aflu ceva precis până acum. Wiggins a fost adineauri aici şi mi-a dat raportul. Mi-a spus că n-a găsit nici o urmă a şalupei. Faptul mă irită, căci fiecare oră contează.

— Pot să te ajut cu ceva? Acum sunt complet refăcut şi în stare să mai pierd o noapte.

— Nu, nu putem face nimic. Doar să aşteptăm. Dacă plecăm, s-ar putea ca mesajul să vină în lipsa noastră şi astfel să pierdem vremea. Dumneata fă ce vrei, eu trebuie să rămân de veghe.

— Atunci dau o fugă până în Camberwell, la doamna Cecil Forrester. M-a rugat ieri să revin.

— La doamna Cecil Forrester? întrebă Holmes cu un accent ironic în privire.

— Ei da, şi la domnişoara Morstan desigur. Erau foarte nerăbdătoare să afle ce s-a mai întâmplat.

— În locul dumitale, nu le-aş spune prea multe, replică Holmes. Nu poţi avea niciodată

încredere deplină în femei – nici chiar în cele mai bune.

N-am vrut să mai comentez această părere oribilă.

— Mă întorc peste o oră sau două.

— În regulă! Noroc! Dar dacă tot treci fluviul, ar fi bine să-l duci şi pe Toby acasă, fiindcă nu cred să mai avem nevoie de el.

Am luat javra cu mine şi am depus-o, împreună cu o monedă de aur, la bătrânul naturalist din Pinchin Lane. În Camberwell am găsit-o pe domnişoara Morstan cam obosită, după aventurile din noaptea trecută, dar foarte dispusă să afle ultimele noutăţi. Doamna Forrester era, de asemenea, nerăbdătoare. Le-am povestit tot ce făcusem, trecând sub tăcere amănuntele cele mai îngrozitoare ale tragediei. Astfel, când le-am vorbit despre asasinarea domnului Sholto, n-am spus nimic despre felul în care fusese ucis şi despre metodele folosite. Dar, cu toate omisiunile mele, rămâneau încă destule date în stare să le uimească şi să le înspăimânte.

— Un adevărat roman! strigă doamna Forrester. O lady nedreptăţită, o comoară de jumătate milion, un canibal feroce, un bandit cu un picior de lemn. Aceste personaje au luat locul balaurului obişnuit şi al contelui viclean.

— Şi doi cavaleri rătăcitori în slujba dreptăţii, adăugă domnişoara Morstan, aruncându-mi o privire binevoitoare.

— Mă întreb dacă dumneata, Mary, îţi dai seama că averea dumitale depinde de rezultatul acestor cercetări. Văd că nu eşti prea entuziasmată. Gândeşte-te numai ce trebuie să însemne să fii atât de bogată şi să ai lumea la picioarele tale.

M-am bucurat când am văzut că nu era prea încântată de această perspectivă. Dimpotrivă, îşi lăsă mândră capul pe spate, ca şi cum problema o interesa prea puţin.

— Ceea ce mă nelinişteşte este soarta domnului Thaddeus Sholto, spuse ea. Nimic altceva n-are importanţă. Găsesc că s-a purtat tot timpul foarte frumos şi cinstit. Este de datoria noastră să-l scăpăm de această acuzaţie înspăimântătoare şi neîntemeiată.

Se înserase când am părăsit Camberwell-ul şi se înnoptase de-a binelea când am ajuns acasă. Cartea şi pipa prietenului meu se aflau lângă scaunul lui, dar el dispăruse. M-am uitat peste tot, să văd dacă nu mi-a lăsat vreun bilet, dar n-am găsit nimic,

— Presupun că domnul Sherlock Holmes a ieşit în oraş? am întrebat-o pe doamna Hudson când a venit să coboare storurile.

— Nu, domnule. S-a dus în odaia lui, domnule. Ştiţi, domnule, îmi spuse ea coborând vocea într-o şoaptă impresionantă, mă cam îngrijorează starea în care se află.

— De ce, doamnă Hudson?

— Ei bine, îmi pare cam ciudat, domnule. După ce aţi plecat dumneavoastră, s-a tot învârtit de colo până colo, când în dreapta, când în stânga, când înainte, când înapoi, până ce m-a apucat durerea de cap din cauza zgomotului de paşi. Apoi, l-am auzit vorbind singur şi mormăind, iar de câte ori suna soneria venea în capul scărilor şi întreba: „Cine e, doamnă Hudson?” Acum s-a încuiat în camera lui, dar tot îl mai aud cum se foieşte. Sper să nu se îmbolnăvească, domnule. Am îndrăznit să-i pomenesc despre un calmant şi s-a uitat la mine cu nişte ochi, domnule, că n-am mai ştiut pe unde să ies din cameră.

— Nu cred că aveţi pricină de îngrijorare, doamnă Hudson, i-am răspuns. L-am mai văzut în astfel de stări. Are în gând ceva care-l frământă şi nu-i dă pace.

Am încercat să par vesel faţă de binevoitoarea noastră proprietăreasă, dar m-am simţit eu însumi neliniştit când, în tot timpul nopţii, am auzit acel

zgomot enervant de paşi; îmi dădeam seama că spiritul lui dinamic se revolta împotriva faptului că era nevoit să aştepte, în inactivitate.

La micul dejun arăta palid şi istovit, având pe amândoi obrajii câte o pată roşie.

— Te chinuieşti singur, bătrâne, i-am spus. Te-am auzit cum te-ai frământat toată noaptea.

— N-am putut să dorm, răspunse el. Problema asta infernală mă consumă. Să te împiedici de un obstacol atât de meschin, după ce le-ai depăşit pe cele mai importante, e prea de tot. Ştiu cine sunt oamenii, ştiu şalupa, ştiu totul; şi totuşi, nu primesc nici o veste. Am pus în mişcare toate mijloacele, am folosit toate căile pe care le aveam la dispoziţie. Tot fluviul a fost răscolit pe ambele ţărmuri, şi nimic, nici o veste. Nici doamna Smith n-a auzit nimic despre soţul ei. Curând am să ajung la concluzia că au scufundat vasul, dar acestei ipoteze i se opun multe elemente.

— Sau poate că doamna Smith ne-a îndrumat pe o pistă falsă.

— Nu, cred că această bănuială poate fi exclusă. Am făcut investigaţii şi am aflat că există o şalupă care corespunde descrierii ei.

— Să fi pornit pe fluviu, în sus?

— Am avut în vedere şi această posibilitate şi există o echipă de cercetaşi care va străbate fluviul până la Richmond. Dacă azi nu primesc nici o ştire, mâine plec eu însumi, mai mult în căutarea oamenilor decât a vasului. Dar desigur că o să aflăm ceva.

Totuşi, n-am aflat nimic. Nu ne-a parvenit nici un cuvânt, nici de la Wiggins, nici de la ceilalţi cercetători. În majoritatea ziarelor apăruseră reportaje despre tragedia de la Norwood. Toate păreau mai degrabă defavorabile nefericitului Thaddeus Sholto. Dar în nici unul dintre ele nu se putea găsi vreun amănunt nou, în afară de faptul că o anchetă avea să înceapă în ziua următoare. Seara m-am dus în Camberwell, ca să

le informez pe doamne asupra eforturilor noastre nereuşite şi, la înapoiere, l-am găsit pe Holmes abătut şi oarecum morocănos. Abia îmi răspundea la întrebări şi toată seara şi-a făcut de lucru cu o analiză chimică complicată, care implica retorte încălzite şi distilări de vapori, iar la un moment dat totul s-a încheiat cu un miros care m-a scos pur şi simplu afară din apartament. Până la primele ore ale dimineţii am auzit clinchetul eprubetelor, care mă anunţa că nu încetase încă experienţele sale rău mirositoare.

În zori m-am trezit cu o tresărire bruscă şi am constatat cu uimire că se afla lângă patul meu, îmbrăcat într-o uniformă grosolană de marinar, cu un bluzon impermeabil şi cu un fular roşu, gros, în jurul gâtului.

— O pornesc pe fluviu în jos, Watson spuse el. Mi-am tot frământat creierii şi n-am găsit decât o singură cale. Orice s-ar întâmpla, merită să fie încercată.

— Deci pot să merg şi eu cu dumneata?

— Nu, dumneata poţi fi mult mai util dacă rămâi aici, ca să mă reprezinţi. Nu prea am chef să plec, fiindcă în cursul zilei de azi trebuie să sosească negreşit un mesaj, deşi Wiggins era sceptic în această privinţă noaptea trecută. Te rog să deschizi toate depeşele şi telegramele, şi în caz că apare ceva nou, să acţionezi cum vei crede de cuviinţă. Pot să mă bizui pe dumneata?

— În mod sigur.

— Mă tem că n-ai să poţi să-mi telegrafiezi, dat fiind că deocamdată nici eu nu ştiu unde am să fiu. Dar, dacă am noroc, n-o să lipsesc mult timp. În orice caz, la întoarcere am să ştiu unele lucruri. Până la ora micului dejun n-am avut nici o veste de la el. Dar, deschizând ziarul Standard, am găsit un element nou în legătură cu crima. „Cu privire la tragedia din Upper Norwood”, scria autorul, „avem motive să credem că acest caz promite să devină mult mai complex şi mai misterios decât s-

a presupus la început. Fapte recent dovedite ne arată că este imposibil ca domnul Thaddeus Sholto să fi fost implicat în vreun fel în această crimă. El şi menajera, doamna Bernstone, au fost eliberaţi ieri seară. Între timp, se pare că poliţia a intrat în posesia unor indicii asupra adevăraţilor vinovaţi, graţie anchetei conduse de domnul Athelney Jones, de la Scotland Yard, cu energia şi tenacitatea sa binecunoscute. Se aşteaptă, dintr-un moment într-altul, să se opereze noi arestări."

— Bine că s-a-ntâmplat aşa, am reflectat. Oricum, prietenul Sholto este liber. Mă întreb care o fi noua pistă, deşi pare o formulă stereotipă folosită ori de câte ori poliţia o face de oaie.

Am azvârlit ziarul pe masă, dar în clipa aceea privirea mi-a căzut pe un anunţ de la rubrica „Dispariţii". Era formulat astfel:

„DISPĂRUŢI. Mordecai Smith, barcagiu, şi fiul său Jim au părăsit debarcaderul Smith marţi dimineaţă, pe la orele trei, cu şalupa Aurora, de culoare neagră, cu două dungi roşii, având coşul negru, cu o dungă albă. Persoana care va putea da orice informaţii asupra locului unde se află numitul Mordecai Smith şi şalupa Aurora va primi suma de cinci lire. A se adresa doamnei Smith, la debarcaderul Smith, sau la numărul 221 B, Baker Street." Era clar mâna lui Holmes. Adresa din Baker Street constituia o dovadă suficientă. M-a frapat această idee, pe care am găsit-o ingenioasă, dat fiind faptul că anunţul putea fi citit de către fugari fără să vadă în el mai mult decât îngrijorarea firească a unei soţii pentru soarta soţului ei dispărut.

A fost o zi lungă. Ori de câte ori se auzea o ciocănitură în uşă sau un zgomot de paşi pe stradă, îmi închipuiam că trebuie să fie Holmes care se reîntorcea acasă, sau un răspuns la anunţul său. Am încercat să citesc ceva, dar gândurile mele o luau razna spre aventura noastră bizară şi spre cei doi bandiţi, atât de diferiţi unul de celălalt, pe care-

i urmăream. Putea oare, mă întrebam, să existe o fisură atât de mare în raţionamentul prietenului meu? Să fi fost victima unei iluzii imense? Nu cumva mintea sa ageră şi speculativă clădise această teorie hazardată pornind de la nişte premise false? După câte ştiam, nu se înşelase niciodată; şi totuşi, uneori până şi celui mai strălucit logician i se întâmplă să încerce o decepţie. Mă gândeam că se putea să fi căzut victimă unei erori, datorită logicii sale de un rafinament extrem, înclinaţiei sale care-l făcea să prefere o explicaţie mai adâncă, mai dificilă şi mai ciudată, uneia mai simple pe care o avea la îndemână. Dar pe de altă parte, văzusem eu însumi faptele şi ascultasem motivele pe care se întemeiau deducţiile sale. Când priveam înapoi la lunga înlănţuire de împrejurări ciudate, unele dintre ele banale în sine, dar toate tinzând în aceeaşi direcţie, nu puteam să nu recunosc că dacă explicaţiile lui Holmes puteau să fie incorecte, adevărata teorie trebuia să fie, la rândul ei, outree[12] şi uluitoare.

La orele trei după-amiază, soneria zbârnâi zgomotos, o voce autoritară răsună în hol şi, spre uimirea mea, nimeni altul decât domnul Athelney Jones îşi făcu apariţia. Dar, de data aceasta, era foarte diferit de arogantul şi violentul profesor de bun simţ care luase în primire, atât de sigur de sine, cazul din Upper Norwood. Avea o privire abătută şi o atitudine umilă, care cerea iertare.

— Bună ziua, domnule, bună ziua, spuse el. După câte văd, domnul Sherlock Holmes a plecat?

— Da, şi nu ştiu când se înapoiază. Dar poate că vreţi să-l aşteptaţi. Ocupaţi acest scaun şi luaţi o ţigară.

— Mulţumesc, nu vă refuz, spuse el ştergându-şi faţa cu o batistă mare, roşie.

— Doriţi un whisky cu sifon?

— Mulţumesc, dar numai o jumătate de pahar. E tare cald pentru anotimpul ăsta, şi am avut

mult de furcă. Ştiţi care este părerea mea despre cazul Norwood?

— Îmi amintesc că v-aţi exprimat una.

— Ei bine, am fost silit să revin asupra ei. Îl aveam în plasă pe domnul Sholto când, ţuşti, s-a strecurat printr-o găurică. A invocat un alibi care nu putea fi contestat. Din clipa în care a părăsit camera fratelui său, s-a aflat tot timpul sub privirile cuiva. Aşa încât nu putea fi el cel care s-a căţărat pe acoperiş şi s-a strecurat prin trapă. E o poveste foarte tenebroasă, care-mi pune în joc reputaţia profesională. Aş primi bucuros un mic sprijin.

— Toţi avem uneori nevoie de sprijin, i-am spus.

— Prietenul dumneavoastră, domnul Sherlock Holmes, este un om minunat, domnule, spuse el pe un ton răguşit şi confidenţial. E un om care nu poate fi înfrânt. L-am văzut pe acest tânăr avântându-se în numeroase cazuri şi nu-mi amintesc de vreunul în care să nu fi izbutit să aducă lumină. Foloseşte metode neobişnuite şi poate că, uneori, se pripeşte în emiterea unor teorii; dar, luat în ansamblu, cred că ar fi putut deveni un ofiţer de poliţie cu perspective – şi nu mă tem să afirm asta cu voce tare. Azi-dimineaţă am primit de la el o telegramă din care am înţeles că a descoperit unele indicii privind misterul Sholto. Iată mesajul lui.

Scoase telegrama din buzunar şi mi-o întinse. Fusese expediată la amiază, din Poplar. „DUCETI-VĂ IMEDIAT ÎN BAKER STREET”, spunea el. „DACĂ NU M-AM ÎNTORS ÎNCĂ, AŞTEPTAŢI-MĂ. SUNT PE URMELE BANDEI SHOLTO. PUTEŢI VENI CU NOI ASTĂ-SEARĂ, DACĂ VREŢI SĂ FIŢI MARTOR LA DEZNODĂMÂNT.”

— Straşnic. E clar că se află din nou pe drumul cel bun.

— A, deci şi el se înşelase, exclamă Jones cu o satisfacţie vădită. Chiar şi cei mai buni dintre noi o scrântesc uneori. Fireşte, s-ar putea ca totul să nu fie decât o alarmă falsă; dar, în calitate de slujitor al legii, este de datoria mea să nu scap nici un prilej. Parcă e cineva la uşă. Poate că e el. Se auzeau nişte paşi greoi pe scară; cineva gâfâia şi horcăia, abia trăgându-şi sufletul. Se opri o dată sau de două ori, urcatul scărilor cerându-i parcă un efort prea mare dar, în cele din urmă, ajunse la uşa noastră şi intră. Înfăţişarea lui se potrivea perfect cu zgomotele pe care le auzisem. Era un bărbat în vârstă, îmbrăcat ca un marinar şi purtând o jachetă veche, cu nasturi până la gât. Avea spatele încovoiat, genunchii îi tremurau şi respira greu, ca un astmatic. Se sprijinea într-un baston gros de stejar şi ridica din umeri, forţându-se să tragă aer în piept. Un fular colorat îi acoperea bărbia şi din faţă nu i se vedeau decât o pereche de ochi negri cu sprâncene albe, stufoase, şi nişte favoriţi lungi, cărunţi. Aspectul lui îmi sugera un ofiţer de marină respectabil, împovărat de ani şi de sărăcie.

— Ce doreşti, prietene? l-am întrebat.

Privi în jurul lui, cu încetineala metodică a oamenilor bătrâni.

— Domnul Sherlock Holmes este acasă? spuse el.

— Nu, dar eu îi ţin locul. Poţi să-mi transmiţi mie orice mesaj pentru el.

— Voiam să-i vorbesc personal.

— Dar îţi repet, eu îl reprezint. E ceva în legătură cu şalupa lui Mordecai Smith?

— Da. Ştiu unde se află. De asemenea, ştiu unde se găsesc oamenii pe care-i caută. Şi mai ştiu şi unde e comoara. Ştiu tot.

— Atunci, spune-mi şi eu am să-i transmit.

— Voiam să-i vorbesc personal, repetă el încăpăţânat şi pus pe harţă, ca un om foarte bătrân.

— Mă rog, atunci trebuie să-l aştepţi.

— Nu, nu; nu-mi pierd eu o zi întreagă de dragul nimănui. Dacă domnul Holmes nu este aici, atunci domnul Holmes n-are decât să-şi bată singur capul să descopere tot. Nu-mi plac mutrele voastre, aşa că n-am să spun nici un cuvânt.

Îşi târî picioarele spre uşă, dar Athelney Jones îi tăie drumul.

— O clipă, amice, spuse el. Deţii informaţii importante şi nu poţi să pleci. Fie că îţi place, fie că nu, o să te reţinem până ce se întoarce prietenul nostru.

Bătrânul încercă să înainteze spre uşă, dar cum Athelney se proţăpi în faţa ei cu spatele său lat, îşi dădu seama că orice rezistenţă era fără rost.

— Frumos tratament, n-am ce zice! strigă el bătând cu bastonul în duşumea. Am venit aici să stau de vorbă cu un domn şi voi doi, pe care nu v-am văzut niciodată în viaţa mea, mă sechestraţi şi mă trataţi în asemenea hal!

— Nu vrem să-ţi facem nici un rău, am intervenit eu. Te vom răsplăti pentru timpul pe care-l pierzi. Ia loc aici, pe canapea, şi n-o să aştepţi prea mult.

Se apropie destul de morocănos şi se aşeză, ţinându-şi capul între mâini. Jones şi cu mine ne-am reluat ţigările şi conversaţia. Dar, deodată, vocea lui Holmes ne întrerupse.

— Cred că ar fi cazul să-mi oferiţi şi mie o ţigară, spuse el.

Amândoi am înlemnit. Holmes se afla lângă noi şi avea un aer uşor amuzat.

— Holmes! am exclamat. Dumneata aici! Dar unde e bătrânul?

— Iată-l, spuse el, arătând o grămadă de păr alb. Aici e – perucă, favoriţi, sprâncene. Ştiam că travestiul meu este destul de bun, dar nu mă aşteptam să treacă acest examen.

— Mare hoţoman mai eşti! strigă Jones foarte încântat. Ai fi putut să ajungi actor, şi încă unul mare. Ai imitat perfect tusea pe care o poţi auzi

într-un azil, iar picioarele slabe, tremurătoare, pe care le-ai prezentat în faţa noastră merită zece lire pe săptămână. Totuşi, parcă am recunoscut sclipirea ochilor dumitale. După cum vezi, nu mai poţi să ne păcăleşti atât de uşor.

— Am lucrat toată ziua sub această înfăţişare, spuse el aprinzându-şi ţigara. Ştiţi, a început să mă cunoască prea multă lume din mediul acesta rău famat, mai cu seamă de când prietenul nostru, aici de faţă, s-a apucat să publice unele din cazurile mele. De aceea, pentru a putea lua parte la urmărire, sunt nevoit să folosesc această deghizare simplă. Aţi primit telegrama mea?

— Da, ea m-a adus aici.

— Cum merg cercetările dumneavoastră?

— Am ajuns în impas. A trebuit să eliberez pe doi dintre prizonieri şi n-am nici o dovadă împotriva celorlalţi doi.

— Nu face nimic. O să vă dăm noi alţi doi în locul lor. Dar trebuie să acceptaţi ideea de a vă supune ordinelor mele. Vă veţi bucura în continuare de încrederea autorităţilor, dar trebuie să acţionaţi în direcţiile indicate de mine. De acord?

— Întru totul, dacă mă ajutaţi să-i găsesc pe asasini.

— Bine, atunci, mai întâi de toate, am nevoie ca o vedetă rapidă a poliţiei – o şalupă – să fie astă-seară la orele şapte în dreptul scărilor de la Westminster.

— Asta e o treabă uşoară. Întotdeauna staţionează câte una pe acolo; dar ca să fiu sigur, am să dau o fugă peste drum, să telefonez.

— Pe urmă, am nevoie de doi oameni solizi. În caz că vor opune rezistenţă.

— Veţi avea doi sau trei în şalupă. Altceva?

— Când îi vom avea pe cei doi în mâinile noastre, vom avea şi comoara. Cred că prietenului meu îi va face o plăcere deosebită să îi prezinte cufărul tinerei domnişoare căreia îi aparţine, de

drept, jumătate din comoară. Să-i dăm ei prilejul de a o deschide cea dintâi. Ei, ce zici, Watson?

— Va fi o mare satisfacţie pentru mine.

— Un procedeu cam neobişnuit, spuse Jones clătinând din cap. Dar, cum toată povestea este neobişnuită, cred că putem să închidem ochii. Comoara trebuie predată apoi autorităţilor, până la încheierea anchetei oficiale.

— Fără discuţie. Problema e uşor de rezolvat. Încă ceva. Mi-ar face o mare plăcere să obţin câteva detalii despre această crimă chiar din gura lui Jonathan Small. Ştiţi că-mi place să analizez, până în cele mai mici amănunte, datele cazurilor mele. Aveţi vreo obiecţie dacă-i iau un interviu neoficial, fie aici, în apartamentul meu, fie într-altă parte, sub o pază eficace?

— Ce mai, dumneavoastră sunteţi stăpânul situaţiei. N-am încă nici o dovadă despre existenţa acestui Jonathan Small. Dar dacă dumneavoastră îl veţi prinde, nu văd cum v-aş putea refuza un interviu cu el.

— Deci, ne-am înţeles?

— Perfect. Mai e ceva?

— Da, vă rog în mod stăruitor să luaţi cina cu noi. Masa va fi gata peste o jumătate de oră. Avem stridii, o pereche de cocoşi sălbatici şi o serie de vinuri selecţionate. Watson, nu mi-ai apreciat încă talentele culinare.

X.
SFÂRŞITUL SĂLBATICULUI

Cina a fost foarte plăcută. Holmes ştia să fie antrenant când voia, şi în seara aceea a vrut. Îmi făcea impresia că se afla într-o stare de exaltare nervoasă. Nu îl văzusem niciodată atât de sclipitor. Vorbea curgător, abordând cu repeziciune unul după altul tot felul de subiecte – miracolele din Evul Mediu, olăritul medieval, viorile Stradivarius, budismul din Ceylon şi navele de război ale viitorului – tratându-le cu atâta pricepere încât lăsa impresia că le studiase temeinic. Excelenta sa dispoziţie era o reacţie la criza de neagră deznădejde din zilele trecute. Athelney Jones se dovedi un om sociabil în orele sale de destindere, şi în timpul cinei se purtă ca un adevărat bon vivant[13]. În ce mă priveşte, eram încântat la gândul că ne apropiam de sfârşitul misiunii noastre şi mă molipsisem, într-o oarecare măsură, de veselia lui Holmes. În tot timpul mesei, nici unul dintre noi n-a făcut vreo aluzie la tragedia care ne adunase laolaltă.

După terminarea mesei, Holmes se uită la ceas şi umplu trei pahare cu porto.

— Să închinăm un pahar, spuse el, pentru succesul marii noastre expediţii. Şi acum, e timpul s-o pornim la drum. Ai un pistol, Watson?

— Am în sertar revolverul meu vechi din armată.

— Ai face bine să-l iei cu dumneata. Trebuie să fii pregătit. Văd că a venit trăsura. Am comandat-o pentru ora şase şi jumătate.

Trecuse puţin de ora şapte când am ajuns la debarcaderul Westminster şi am găsit şalupa care ne aştepta. Holmes o cercetă cu un ochi critic.

— Există vreun indiciu că şalupa aparţine poliţiei?

— Da, lumina aceea verde din margine.

— Să dispară.

Dispoziţia fu executată. Ne-am urcat pe punte şi odgoanele au fost desprinse. Jones, Holmes şi cu mine ne aflam la pupa. Un om era la timonă, unul avea în grija sa motoarele, iar doi inspectori de poliţie vânjoşi se găseau la proră.

— Încotro? întrebă Jones.

— Spre Turn. Spuneţi-i să oprească în faţa şantierelor Jacobson.

Ambarcaţiunea noastră era, neîndoios, foarte rapidă. Depăşisem lungul şir de şlepuri de parcă acestea ar fi stat pe loc. Holmes zâmbi satisfăcut când trecurăm pe lângă o şalupă şi o pierdurăm pe drum.

— Ar trebui să putem depăşi orice pe acest fluviu, spuse el.

— Ei, nu-i chiar atât de simplu. Dar nu sunt multe în stare să ne-o ia înainte.

— Va trebui s-o prindem pe Aurora, care e renumită pentru viteza ei. Am să-ţi spun cum stau lucrurile, Watson. Îţi aduci aminte ce iritat eram că mi se punea de-a curmezişul un obstacol atât de neînsemnat?

— Da.

— Ei bine, m-am hotărât ca printr-o analiză chimică să ofer gândurilor mele odihnă absolută. Unul dintre cei mai mari oameni de stat ai noştri spunea că cea mai bună odihnă este schimbarea activităţii. Aşa este. După ce am izbutit să dizolv hidrocarbonul la care lucram, am revenit la problema Sholto şi am analizat din nou întreaga afacere. Băieţii mei au cercetat, fără rezultat, fluviul, peste tot... Şalupa nu se afla la nici un debarcader, nici nu se întorsese la locul de unde

plecase. Era greu de crezut că fusese scufundată pentru a i se pierde urma, deşi aceasta rămânea o ipoteză posibilă, în caz că toate celelalte dădeau greş. Ştiam că acest individ, Small, are o oarecare doză de şiretenie, dar nu-l credeam în stare să acţioneze cu ingeniozitate şi fineţe. M-am gândit atunci că de vreme ce fusese un timp la Londra – doar aveam dovada că ţinuse în permanenţă sub observaţie Pondicherry Lodge – nu putea să plece imediat; avea nevoie de un răgaz, fie numai de o zi, pentru a-şi lichida afacerile. Oricum, exista această probabilitate.

— Mi se pare cam fragilă, e mai probabil că-şi lichidase treburile încă înainte chiar de a da lovitura.

— Nu, nu sunt de aceeaşi părere. Ascunzătoarea trebuie să fi fost mult prea preţioasă pentru el – un refugiu în caz de nevoie – ca să renunţe la ea înainte de a fi sigur că nu-i va mai folosi. Apoi m-am gândit la încă ceva. Jonathan Small trebuie să-şi fi dat seama că apariţia ciudată a complicelui său – oricât s-a străduit el să-l ascundă sub alte veşminte – va stârni zvonuri şi va putea fi pusă în legătură cu tragedia de la Norwood. Era îndeajuns de şiret ca să întrevadă această posibilitate. Au ieşit din ascunzătoare la adăpostul întunericului şi planul lor prevedea să se înapoieze înainte de ivirea zorilor. Or, după spusele doamnei Smith, era trecut de ora trei când au luat şalupa. Într-o oră, o oră şi ceva, urma să se lumineze şi să apară oamenii pe străzi. Astfel, am tras concluzia că nu puteau să ajungă prea departe. L-au plătit bine pe Smith ca să-şi ţină gura, au angajat şalupa pentru fuga finală şi s-au întors în grabă cu comoara în vizuina lor. Câteva nopţi mai târziu, după ce vor vedea ce atitudine iau ziarele şi dacă există vreo bănuială, îşi vor croi drum, sub protecţia întunericului, pe un vapor spre Gravesend sau spre Downs, de unde,

fără îndoială, aranjaseră să plece în America sau în colonii.

— Dar unde e şalupa? Nu puteau s-o ia cu ei acasă.

— Firește. M-am gândit că, deşi nu se vedea, şalupa trebuia să fie pe undeva, prin apropiere. Atunci, m-am pus în locul lui Small şi am privit situaţia aşa cum ar fi făcut-o un om cu capacitatea lui. Probabil s-a gândit că dacă trimitea şalupa înapoi sau dacă o lăsa la un debarcader ar fi atras uşor atenţia poliţiei, în caz că aceasta se afla pe urmele lui. Deci, cum putea să ascundă şalupa şi totuşi s-o aibă la dispoziţie în caz de nevoie? M-am întrebat ce aş fi făcut eu dacă aş fi fost în pielea lui. Nu vedeam decât o singură soluţie. Să fi lăsat şalupa la un şantier de construcţii sau reparaţii de vapoare, cu indicaţia de a i se aduce unele mici modificări. În felul acesta, ar fi fost transportată la şantier, adăpostită într-un hangar şi deci efectiv ascunsă; în acelaşi timp, ar fi avut-o oricând la dispoziţie, în numai câteva ceasuri.

— Ideea pare destul de simplă.

— Tocmai lucrurile foarte simple sunt cele mai expuse la a trece neobservate. Dar m-am hotărât să mizez pe această idee. Am început prin a-mi lua o nevinovată înfăţişare de marinar şi am cutreierat toate şantierele de-a lungul fluviului. La cincisprezece, n-am găsit nimic, dar la al şaisprezecelea – al lui Jacobson – am aflat că Aurora fusese adusă acolo, cu două zile în urmă, de către un om cu un picior de lemn care ceruse să i se verifice timona. „Nu era nimic în neregulă la timonă”, mi-a spus maistrul. „Uite-o colo, aia cu dungi roşii.” În clipa aceea, cine apare? Mordecai Smith, proprietarul dispărut. Era ameţit de băutură. Desigur că n-aş fi ştiut cine e, dacă n-ar fi strigat în gura mare numele lui şi pe cel al şalupei. „Îmi trebuie astă-seară la orele opt”, spuse el, „opt fix, căci am doi gentlemani pe care nu-i pot lăsa să aştepte.” Era evident că-l plătiseră gras, deoarece

avea bani cu duiumul şi împărţea cu generozitate şilingi lucrătorilor.

L-am urmărit o bucată de drum, dar a intrat într-o cârciumă; aşa că m-am înapoiat la şantier şi, întâlnindu-mă întâmplător pe drum cu unul dintre băieţii mei, l-am postat ca santinelă, cu ochii pe şalupă. I-am spus să stea la mal şi să ne facă semn cu batista, când va vedea că pleacă şalupa. Noi vom aştepta în şalupă şi mare minune dacă nu vom pune mâna şi pe oameni, şi pe comoară.

— Aţi făcut un plan foarte frumos, fie că ei sunt cei pe care-i căutăm, fie că nu, spuse Jones; dar eu, dacă m-aş fi ocupat de această problemă, aduceam câţiva poliţişti pe şantierul Jacobson şi-i arestam pe indivizi de îndată ce-şi făceau apariţia.

— Ceea ce nu s-ar fi întâmplat niciodată. Acest individ, Small, e un tip foarte isteţ. El va trimite mai întâi pe cineva în recunoaştere şi, dacă ceva i se va părea suspect, va sta liniştit încă o săptămână.

— Dar ai fi putut să te ţii după Mordecai Smith şi să descoperi astfel ascunzătoarea lor, spuse el.

— În cazul acesta, mi-aş fi pierdut timpul de pomană. Cred că există o şansă la o sută ca Smith să ştie unde locuiesc. De vreme ce are de băut şi a fost bine plătit, ce l-ar determina să pună întrebări? Ei îi transmit, prin mesaje, tot ce are de făcut. Nu, am luat în considerare toate mijloacele posibile şi am găsit că acesta este cel mai bun.

În timp ce se desfăşura această conversaţie, trecusem de numeroasele poduri aruncate peste Tamisa. Când am pătruns în City, ultimele raze ale soarelui colorau crucea din vârful catedralei Sf. Paul. Crepusculul apăruse înainte de a ajunge noi la Turn.

— Iată şantierul Jacobson, spuse Holmes arătând spre o aglomerare de catarge şi vele, în dreptul Surrey-ului. Să ne strecurăm încet pe aici, la adăpostul acestor raze de lumină; îşi scoase din

buzunar o pereche de ochelari de noapte şi privi un timp spre coastă. Santinela mea e la post, observă el, dar nu văd nici urmă de batistă.

— Ce-ar fi să mai înaintăm puţin şi să-i aşteptăm acolo? spuse Jones nerăbdător.

De fapt, toţi eram nerăbdători, chiar şi poliţiştii şi fochiştii, care nu prea ştiau ce urma să se întâmple.

— N-avem dreptul să ne asumăm nici cel mai mic risc, răspunse Holmes. Există zece şanse la una ca ei să se îndrepte în josul fluviului, dar nu putem fi siguri. Din acest loc, noi putem vedea intrarea şantierului, în vreme ce ei abia ne pot zări. Se anunţă o noapte cu cer senin şi multă lumină. Trebuie să rămânem pe loc. Uitaţi-vă câtă lume mişună colo sus, în lumina felinarelor.

— Sunt muncitorii de la şantier, care se întorc de la lucru.

— Îţi face milă să-i priveşti; dar presupun că fiecare dintre aceşti oameni are o scânteie de nemurire. Privindu-i, n-ai spune. Nu există o probabilitate a priori. Ciudată enigmă este omul!

— Unii spun că ar fi un suflet ascuns într-un animal.

— Winwood Reade are unele idei interesante în legătură cu acest subiect, spuse Holmes. El afirmă că, luat ca individ, omul este un mister de nedezlegat, în timp ce, privit în ansamblu, devine o certitudine matematică. De pildă, nu poţi prevedea cu precizie cum va acţiona un grup oarecare. Indivizii variază, dar media rămâne constantă. Aşa susţin statisticienii. Dar oare văd o batistă sau mi se pare? Sigur, flutură ceva alb acolo.

— Da, e omul dumitale, am strigat. Îl disting foarte bine.

— Iat-o şi pe Aurora! exclamă Holmes, care zboară ca vântul! Daţi-i drumul, cu toată viteza. Urmăriţi şalupa aceea cu lumină galbenă. Fir-ar să fie, dacă ne scapă printre degete, n-o să mi-o iert niciodată!

Se strecurase nevăzută prin faţa şantierului, trecând prin spatele a două sau trei ambarcaţiuni mici, şi astfel îşi luase zborul înainte să o putem zări. Acum, fugea de-a lungul fluviului, aproape de coastă, cu o iuţeală extraordinară. Jones se uită îngrijorat spre ea şi clătină din cap.

— E foarte rapidă, spuse el. Mă îndoiesc că o vom putea ajunge.

— Trebuie s-o ajungem! ţipă Holmes printre dinţi. Fochişti, încărcaţi cuptoarele! Să meargă cât poate de repede! Trebuie să punem mâna pe ei, chiar cu riscul de a incendia vasul!

Acum eram în apropierea ei. Cuptoarele uruiau, iar puternicele motoare vibrau şi vâjâiau ca o inimă metalică. Prora ascuţită despica apa liniştită a fluviului, azvârlind jerbe de valuri în stânga şi în dreapta noastră. Cu fiecare pulsaţie a maşinilor, şalupa zvâcnea şi fremăta ca o fiinţă vie. O lanternă mare arunca înaintea noastră o rază tremurândă de lumină galbenă. Drept înainte, o pată neagră pe suprafaţa apei ne arăta locul unde se afla Aurora, iar vârtejul de spumă albă din spatele ei indica viteza cu care mergea. Lăsam în urmă bărci, şalupe, vase comerciale, ne strecuram printre ele, ne plasam în spatele lor sau le ocoleam. Din întuneric, ajungeau până la noi nişte voci, dar Aurora continua să alerge ca o nălucă, în timp ce noi o urmăream îndeaproape.

— Încărcaţi cuptoarele, băieţi, încărcaţi! striga Holmes adresându-se oamenilor de jos, din sala motoarelor, în vreme ce flăcările de dedesubt se reflectau pe chipul lui agitat. Daţi maximum de aburi!

— Cred că am recuperat ceva, spuse Jones cu ochii pe Aurora.

— Sigur, spusei. Peste câteva minute vom fi lângă ea.

Dar în clipa aceea, ca un făcut, un remorcher care trăgea trei şlepuri mici se vârî prosteşte între noi. Numai datorită unei manevre iscusite de ultim

moment am izbutit să evităm o ciocnire, însă, până să-i ocolim şi să ne reluăm urmărirea, Aurora se şi distanţase cu vreo două sute de metri. Totuşi, era încă în raza noastră vizuală şi, treptat, crepusculul şovăitor se transforma într-o noapte senină şi înstelată. Cazanele erau solicitate la maximum şi carcasa lor subţire vibra cu o energie asemănătoare celei care ne însufleţea pe noi. Trecusem prin Pool, depăşisem antrepozitele West India, coborâsem de-a lungul lui Deptford Reach şi acum o luam din nou în sus, după ce ocolisem Insula Câinilor. Pata neclară din faţa noastră se contura acum destul de vizibil, transformată în delicata Aurora. Jones îndreptă lanterna asupra ei, aşa încât am putut să distingem bine siluetele de pe punte. La pupa se afla un om aplecat peste un obiect negru, pe care-l ţinea între genunchi. Lângă el, o umbră neagră care semăna cu un câine din rasa Newfoundland.

Tânărul Smith ţinea timona, în timp ce prin flacăra roşie a cuptorului i-am văzut pe bătrânul Smith, gol până la brâu, aruncând cărbuni cu lopata, într-un ritm infernal. Dacă la început se întrebaseră poate ce intenţii aveam, acum, dat fiind că ne ţineam scai de ei şi făceam absolut aceleaşi manevre, nu mai încăpea nici o îndoială. La Greenwich, eram cam la o sută de metri în spatele lor. La Blackwall, distanţa nu putea fi mai mare de optzeci. În cursul agitatei mele cariere am vânat numeroase animale în multe ţări, dar niciodată sportul nu mi-a oferit senzaţii atât de tari ca această vânătoare nebună de oameni pe Tamisa. Ne apropiam de ei metodic, metru cu metru; în liniştea nopţii puteam lesne auzi gâfâitul şi vibraţia motoarelor. Omul de la pupa stătea mai departe ghemuit pe punte; îşi mişca braţele ca şi când ar fi lucrat ceva, iar din când în când măsura cu privirea distanţa care ne mai despărţea. Ne apropiam din ce în ce mai mult. Jones le strigă să oprească. Ne aflam la numai patru lungimi în spatele lor, şi ambele şalupe zburau cu o viteză ameţitoare.

Ajunsesem într-un loc unde fluviul curgea fără obstacole; pe un mal se vedea Barking Level, iar pe celălalt, peisajul dezolant al mlaştinilor din Plumstead. La apelul nostru, omul de la pupă sări în picioare pe punte şi ne arătă pumnii, blestemându-ne cu o voce stridentă, spartă. Era un bărbat cu o statură bine proporţionată, puternică, şi cum stătea cu picioarele desfăcute ca să-şi păstreze echilibrul, am putut să observ că, de la coapsă în jos, în partea dreaptă, nu avea decât un ciot de lemn. La auzul ţipetelor sale stridente, furioase, masa informă de lângă el începu să se mişte. Se ivi un omuleţ negru – cel mai mic om pe care l-am văzut vreodată – cu un cap mare, diform şi cu o imensă claie de păr ciufulit. Văzând această fiinţă ciudată, sălbatică, Holmes îşi şi scosese revolverul, iar eu l-am imitat. Era înveşmântat cu un fel de raglan sau pătură de culoare neagră, care-i lăsa descoperită numai faţa; dar era de-ajuns ca cineva să privească această figură ca să nu mai doarmă noaptea. N-am văzut niciodată un chip pe care bestialitatea şi cruzimea să-şi fi pus pecetea atât de adânc. În ochii săi mici ardea o lumină sumbră, iar buzele groase i se răsfrângeau într-un rânjet care ni se adresa, cu o furie aproape animalică.

— Dacă ridică mâna, trage! spuse Holmes calm.

Acum eram la mai puţin de o lungime, şi aproape să punem mâna pe pradă. Îi văd şi acum pe cei doi: omul alb, cu picioarele depărtate, împroşcându-ne cu insulte şi blesteme, şi piticul acela, cu faţa hidoasă şi cu dinţii galbeni, puternici, scrâşnind spre noi în raza de lumină.

Bine că-l puteam ţine sub observaţie. Căci, chiar sub ochii noştri, scoase de sub pătură o bucată rotundă de lemn, ca o riglă de elev, şi o duse la gură. Pistoalele noastre traseră simultan. Se răsuci pe loc, întinse braţele şi, cu un fel de horcăit înăbuşit, se prăbuşi într-o parte, în fluviu. În vârtejul alb al apei i-am zărit o clipă ochii

veninoşi, ameninţători. Dar în aceeaşi clipă omul cu un picior de lemn se năpusti asupra timonei şi o răsuci în jos, pentru ca vasul să se îndrepte spre mal. Între timp i-am depăşit, trecând la mai puţin de un metru de pupa şalupei lor. Eram din nou pe urmele Aurorei, care ajunsese aproape de mal. Ne aflam într-un loc pustiu şi trist. Luna strălucea deasupra acestor întinderi mlăştinoase, pline de bălţi cu apă stătută şi cu o vegetaţie putrezită. Cu o bubuitură surdă, şalupa se împotmoli în malul mocirlos, cu prora în aer şi pupa în apă.

Fugarul sări jos, dar ciotul său de lemn se afundă în întregime în pământul spongios. Zadarnic se zbătu şi se chinui să-l scoată afară. Nu putea face nici un pas înainte sau înapoi. Cuprins de o furie dementă în faţa neputinţei sale, începu să zbiere şi să lovească cu celălalt picior noroiul. Dar loviturile lui nu făceau decât să afunde şi mai mult ciotul în glodul cleios. Când am ajuns cu şalupa la mal, era atât de bine ancorat, încât a trebuit să-i legăm o funie în jurul pieptului ca să-l scoatem afară şi să-l tragem ca pe un peşte. Cei doi Smith, tatăl şi fiul, şedeau posomorâţi în şalupa lor dar, când li s-a poruncit, au venit destul de supuşi. Am tras-o afară şi pe Aurora şi am legat-o la pupa noastră. O lădiţă solidă de fier, de fabricaţie indiană, se afla pe punte. Nu mai încăpea nici o îndoială că era aceeaşi în care se aflase comoara nefastă a lui Sholto. Nu avea nici o cheie şi era grozav de grea. Am transportat-o cu grijă în cabina noastră. Înaintând încet, la întoarcere, am îndreptat lumina în toate direcţiile, dar nicăieri nu se mai zărea vreo urmă a sălbaticului. Oasele acestui vizitator al coastelor noastre zac undeva în nămolul de pe fundul Tamisei.

— Priveşte aici! spuse Holmes arătând spre o crăpătură în lemn, pe puntea şalupei. Am tras la ţanc.

Într-adevăr, chiar acolo, lângă locul unde ne aflasem, se găsea înfiptă una din acele săgeţi

ucigaşe pe care le cunoşteam atât de bine. Trebuie să fi zburat pe lângă noi în clipa în care am tras.

Holmes zâmbi şi dădu din umeri, cu aerul său nepăsător.

În ce mă priveşte, mărturisesc că mi s-a făcut rău gândindu-mă la groaznica moarte care trecuse atât de aproape de noi în noaptea aceea.

XI.
FABULOASA COMOARĂ DE LA AGRA

Prizonierul nostru şedea în cabină, în faţa lădiţei de fier pe care se străduise atât de mult, şi de atâta amar de vreme, s-o dobândească. Era un individ cu pielea arsă de soare, cu un aer nepăsător în privire şi cu o reţea de zbârcituri pe chip, care trăda o viaţă aspră, trăită în mijlocul naturii. Bărbia acoperită de barbă avea proeminenţa caracteristică a omului ce nu poate fi abătut cu uşurinţă de la scopul pe care şi l-a propus. Părea să aibă vreo cincizeci de ani, dat fiind că părul negru, creţ era presărat din abundenţă cu fire cenuşii. Figura sa destinsă nu era dezagreabilă, deşi sprâncenele stufoase şi bărbia agresivă îi dădeau, după cum am constatat mai târziu, o expresie cumplită atunci când îşi ieşea din fire. Acum şedea cu mâinile încătuşate între genunchi şi cu capul lăsat pe piept, în timp ce privirea vie, scânteietoare, îi era aţintită asupra lădiţei care fusese pricina tuturor acţiunilor sale nefaste. După părerea mea, în atitudinea lui rigidă şi stăpânită era mai mult ciudă decât mânie. La un moment dat, s-a uitat la mine cu o privire în care am desluşit o notă de umor.

— Ei bine, Jonathan Small, spuse Holmes aprinzându-şi o ţigară, îmi pare rău că a trebuit să ajungem aici.

— Şi mie, domnule, răspunse el cu sinceritate. Nu cred c-am să fiu spânzurat pentru treaba asta. Jur pe Biblie că n-am ridicat niciodată mâna asupra domnului Sholto. Câinele ăla afurisit de Tonga l-a ucis, cu una din săgeţile lui blestemate. N-am nici un amestec în această crimă, domnule. M-a mâhnit de parcă ar fi fost vorba de o

rudă a mea. L-am snopit în bătaie cu frânghia pe împieliţat, dar era prea târziu, nu mai aveam cum să îndrept lucrurile.

— Ia o ţigară, spuse Holmes; şi trage o înghiţitură din plosca mea, că eşti ud leoarcă. Dar spune-mi, te rog, cum ţi-ai închipuit că un om atât de pirpiriu şi de slab ca individul acela va putea să-l înfrunte şi să-l imobilizeze pe domnul Sholto până ce te vei căţăra dumneata cu ajutorul frânghiei.

— Văd că ştiţi totul de parcă aţi fi fost de faţă, domnule. Adevărul este că sperasem să găsesc camera goală. Cunoşteam foarte bine obiceiurile casei, şi era tocmai timpul când domnul Sholto trebuia să coboare pentru masa de seară. N-am să ascund nimic. Cea mai bună apărare pentru mine acum este să spun adevărul gol-goluţ. Dacă ar fi fost vorba de bătrânul maior, m-aş fi lăsat spânzurat cu inima uşoară. N-aş fi şovăit să-i implânt cuţitul, aşa cum nu mă sfiesc acum să fumez această ţigară. E un adevărat blestem pe capul meu să fiu acuzat de uciderea lui Sholto, cu care n-am avut niciodată nici un conflict.

— Domnul Athelney Jones, de la Scotland Yard, răspunde de dumneata. Te va conduce la mine acasă, unde am să te rog să-mi relatezi totul aşa cum s-a petrecut. Trebuie să faci o declaraţie conformă cu adevărul, deoarece numai astfel sper să te pot ajuta. Cred că am să reuşesc să dovedesc că otrava a acţionat atât de fulgerător, încât omul era mort înainte ca dumneata să fi intrat în cameră.

— Chiar aşa a fost, domnule. În viaţa mea n-am avut un asemenea şoc ca atunci când, intrând pe fereastră, l-am văzut rânjind la mine, cu capul într-o parte. Vă mărturisesc că m-am cutremurat. Aproape că l-aş fi ucis pe Tonga dacă n-ar fi fugit. De aceea şi-a lăsat măciuca şi câteva dintre săgeţi – după cum mi-a mărturisit – ceea ce, îndrăznesc să afirm, v-a ajutat să găsiţi punctul de plecare; dar n-aş fi în stare să spun cum aţi reuşit să vă duceţi

misiunea până la capăt. Nu vă port nici un fel de pică pentru asta. Dar este totuşi caraghios, adăugă el cu un zâmbet amar, faptul că eu, care am dreptul legitim de a poseda o jumătate de milion, mi-am petrecut prima jumătate din viaţă construind un dig la Andaman, iar acum mă trezesc faţă-n faţă cu perspectiva de a-mi petrece cealaltă jumătate săpând şanţuri în Dartmoor. Blestemată a fost pentru mine ziua aceea în care am dat pentru prima oară cu ochii de negustorul Ahmet şi am avut de-a face cu comoara de la Agra, care n-a adus niciodată posesorului ei altceva decât nenorocire. Negustorului i-a adus moartea, pe maiorul Sholto l-a făcut să se teamă şi să se simtă vinovat, iar pentru mine a însemnat sclavie pe viaţă.

În acest moment, Athelney Jones îşi vârî capul şi umerii în cabina foarte strâmtă.

— O adevărată reuniune de familie, spuse el. Cred că am să trag şi eu o înghiţitură, Holmes. Ei bine, domnii mei, consider că putem să ne felicităm reciproc. Păcat că nu l-am prins viu şi pe celălalt, dar n-aveam de ales. Trebuie să recunoşti, Holmes, că am făcut tot ce se putea ca să-i ajungem din urmă.

— Totul e bine când se sfârşeşte cu bine, spuse Holmes. Dar nu ştiam că Aurora poate să atingă o asemenea viteză. Smith afirmă că este una din cele mai rapide şalupe de pe fluviu şi că, dacă ar fi avut încă un om care să-l ajute la maşini, nu am fi reuşit niciodată s-o prindem. Se jură că habar n-avea de crima din Norwood.

— Într-adevăr, nu ştia, strigă prizonierul nostru, nu i-am suflat nici o vorbă. Am ales şalupa lui fiindcă auzisem că zbura ca vântul. Nu i-am spus nimic, dar l-am plătit bine şi urma să pună mâna pe încă o sumă frumuşică dacă reuşeam să ne îmbarcăm, la Gravesend, pe Esmeralda, cu destinaţia Brazilia.

— În cazul acesta, dacă n-a săvârşit nici o faptă rea, vom avea grijă să nu i se întâmple nimic

rău. Dacă ne grăbim atunci când e vorba să punem mâna pe oamenii pe care-i urmărim, nu dovedim aceeaşi grabă şi atunci când e vorba să-i condamnăm.

Era amuzant să vezi cum Jones, care se considera o persoană atât de importantă, începuse încă de pe acum să-şi dea aere în legătură cu însemnătatea capturii. După zâmbetul uşor de pe chipul lui Sherlock Holmes puteam să-mi dau seama că sensul discursului său nu-i scăpa.

— Îndată ajungem la podul Vauxhall, spuse Jones, unde dumneavoastră, domnule doctor Watson, veţi debarca împreună cu lădiţa care conţine comoara. Cred că nu trebuie să vă mai spun că, procedând astfel, îmi asum o responsabilitate foarte serioasă. E împotriva regulamentului; dar înţelegerea e înţelegere. Totuşi, ţinând seama de valoarea comorii, datoria mă obligă să vă dau ca însoţitor un inspector. Desigur, veţi lua o trăsură?

— Da, desigur.

— Păcat că nu există o cheie, ca să putem face mai întâi un inventar. Va trebui s-o deschideţi cu forţa. Unde este cheia, Small?

— Pe fundul apei, spuse Small, scurt.

— Hm! Nu era nevoie să ne mai daţi şi buclucul acesta pe cap. Am pătimit şi aşa destul cu voi. Oricum, domnule doctor, cred că nu mai este nevoie să vă spun să aveţi grijă. Să aduceţi lădiţa în apartamentul din Baker Street. Vom fi acolo, înainte de a merge la comisariatul de poliţie.

M-au debarcat la Vauxhall, împreună cu lădiţa de fier şi cu un inspector binevoitor şi simpatic, care urma să mă însoţească. După un sfert de ceas de drum cu trăsura, am ajuns la doamna Cecil Forrester. Slujnica păru surprinsă de vizita mea, la o oră atât de târzie; îmi spuse că doamna Cecil Forrester ieşise în oraş şi că, probabil, avea să se înapoieze foarte târziu. Dar domnişoara Morstan era în salon; aşa că m-am dus

acolo cu lădiţa în mână, lăsându-l pe îndatoritorul inspector în trăsură.

Se afla lângă fereastra deschisă, îmbrăcată într-o rochie albă, dintr-un material vaporos, cu o garnitură roşie la gât şi în talie. Cum şedea întinsă în fotoliu, cu capul lăsat pe spate, lumina blândă a unei lămpi cu abajur cădea asupra ei, jucându-se pe chipu-i dulce şi grav, şi colorând cu o scânteie vie, metalică, buclele părului ei bogat. Un braţ alb atârna pe lângă fotoliu, şi întreaga ei făptură şi atitudine trădau o adâncă tristeţe. Dar la auzul paşilor mei, sări în picioare, şi obrajii palizi i se îmbujorară de uimire şi plăcere.

— Am auzit o trăsură oprindu-se, spuse ea. Credeam că doamna Forrester s-a înapoiat mai devreme, dar nici prin gând nu mi-ar fi trecut că ai putea fi dumneata. Ce veşti îmi aduci?

— Ceva mai bun decât veşti, spusei depunând lădiţa pe masă; vorbeam zgomotos, căutând să par vesel, deşi inima nu-mi era deloc uşoară. Ţi-am adus ceva care valorează cât toate ştirile din lume. Ţi-am adus o avere.

Aruncă o privire spre lădiţa de fier.

— Deci aceasta este comoara? întrebă ea cu destulă răceală în glas.

— Da, aceasta este fabuloasa comoară de la Agra. Jumătate îţi aparţine dumitale, jumătate lui Thaddeus Sholto. Veţi avea fiecare vreo două sute de mii. Gândeşte-te! Puţine femei din Anglia vor fi mai bogate ca dumneata. Nu e minunat?

Cred că trebuie să fi fost cam exagerat în felul cum îmi arătam entuziasmul, şi că felicitările mele sunau fals, deoarece am văzut-o ridicând din sprâncene şi privindu-mă cu un aer curios.

— Dacă o posed, spuse ea, e datorită dumitale.

— Nu, nu, am răspuns, nu mie, ci prietenului meu, Sherlock Holmes. Nici cu toată bunăvoinţa din lume n-aş fi izbutit vreodată să dezleg acest mister care a copleşit până şi geniul lui analitic. De

altfel, era cât pe-aici să pierdem comoara în ultima clipă...

— Doctore Watson, te rog stai jos şi povesteşte-mi totul, spuse ea.

Am istorisit pe scurt tot ce s-a întâmplat de când am văzut-o ultima oară. Noua metodă de investigaţie a lui Holmes, descoperirea Aurorei, apariţia lui Athelney Jones, aventura noastră nocturnă şi fantastica urmărire pe Tamisa. Ascultă istorisirea aventurilor noastre, cu buzele tremurânde şi ochii strălucitori. Când i-am vorbit despre săgeata care-şi greşise cu puţin ţinta, se făcu albă la faţă, încât mi-a fost teamă să nu leşine.

— Nu-i nimic, spuse ea când m-am grăbit să-i torn puţină apă. Mi-a trecut. Mi s-a făcut rău când mi-ai spus prin ce primejdii îngrozitoare au trecut prietenii mei.

— Acum, totul s-a terminat, am răspuns. Nu-i nimic. N-am să-ţi mai dau amănunte triste. Să vorbim despre ceva vesel. Iată comoara. Ce poate fi mai vesel decât asta? Am obţinut autorizaţia de a o lua cu mine, gândindu-mă că-ţi va face plăcere să fii prima care o vede.

— Mă interesează chiar foarte mult, spuse ea.

Dar în vocea ei nu se simţea nici o urmă de entuziasm. Fără îndoială, se gândea că ar putea să pară nedelicat din parte-i dacă ar manifesta indiferenţă faţă de un trofeu dobândit cu preţul atâtor sacrificii.

— Ce lădiţă faimoasă! spuse ea, examinând-o. Cred că este de fabricaţie indiană.

— Da, este lucrată în metal, la Benares.

— Şi ce grea e! exclamă ea încercând s-o ridice. Lădiţa singură trebuie să reprezinte o avere. Unde e cheia?

— Small a aruncat-o în Tamisa. Trebuie să împrumut un vătrai de la doamna Forrester.

În partea din faţă, lădiţa avea o încuietoare lată şi solidă, înfăţişând imaginea unui Buda şezând. Am vârât capul vătraiului şi am forţat

încuietoarea. A cedat cu un zgomot puternic. Cu degete tremurânde, am ridicat capacul. Amândoi am rămas încremeniţi. Lădiţa era goală!

Nu-i de mirare că era grea. Armătura avea o grosime de peste doi centimetri. Era masivă, bine lucrată şi solidă, construită special în scopul de a transporta obiecte de mare valoare, dar înăuntru nu se afla nici urmă de metal sau bijuterie. Era complet goală.

— Comoara e pierdută, nu mai există, spuse calm domnişoara Morstan.

Când am auzit-o ce spune şi am înţeles sensul cuvintelor ei, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Nu ştiusem până în clipa aceea – când, în sfârşit, era înlăturată – de ce această comoară de la Agra îmi împovărase sufletul. Fără îndoială, era un sentiment egoist, neloial, dar nu mă mai puteam gândi decât la faptul că bariera de aur dintre noi dispăruse.

— Slavă Domnului! am exclamat din toată inima.

Mă privi cu un zâmbet întrebător.

— De ce spui asta?

— Fiindcă acum eşti mai aproape de mine, am spus luându-i mâna. Nu schiţă nici un gest de împotrivire. Fiindcă te iubesc, Mary, cum nicicând un bărbat n-a iubit mai sincer o femeie. Fiindcă această comoară, aceste bogăţii, mă făceau să nu îndrăznesc să scot o vorbă. Acum, când au dispărut, pot să-ţi mărturisesc cât de mult te iubesc. De aceea am spus „Slavă Domnului”.

— Atunci, spun şi eu „Slavă Domnului”, murmură ea când am luat-o în braţe.

Dacă în noaptea aceea cineva a pierdut o comoară, eu am dobândit una.

XII.
CIUDATA POVESTE A LUI JONATHAN SMALL

Inspectorul care se afla în trăsură trebuie să fi fost un om foarte răbdător, deoarece a trecut cam mult până ce m-am hotărât să mă reîntorc. Când i-am arătat lădiţa goală, s-a întunecat la faţă.

— S-a dus recompensa! spuse el posomorât. Unde nu-s bani, nu-i rost nici de primă. Dacă s-ar fi găsit comoara am fi căpătat şi noi, Sam Brown şi cu mine, câte zece şilingi pentru munca din noaptea asta.

— Domnul Thaddeus Sholto este un om bogat, i-am spus; cu sau fără comoară, o să aibă grijă să fiţi răsplătiţi.

Dar inspectorul clătină din cap abătut.

— Am scrântit-o, repetă el; cred că domnul Athelney va fi de aceeaşi părere.

Previziunea lui se dovedi exactă; când ne-am întors în Baker Street şi i-am arătat lădiţa goală, detectivul rămase pe gânduri. Holmes, prizonierul şi detectivul sosiseră nu demult, pentru că, între timp, îşi schimbaseră planul şi se opriseră în drum la comisariatul de poliţie. Prietenul meu stătea tolănit în fotoliu, cu obişnuita-i expresie placidă, în timp ce Small şedea nepăsător în faţa lui, cu piciorul de lemn peste cel normal. Când am arătat lădiţa goală, s-a lăsat pe speteaza scaunului şi a izbucnit într-un hohot de râs.

— Asta-i opera ta, Small, spuse Athelney Jones furios.

— Da, am ascuns-o într-un loc de unde n-o s-o puteţi lua niciodată, exclamă el satisfăcut. E

comoara mea, şi dacă mie nu mi-a fost dat să profit de ea, m-am ţinut cu dinţii ca nimeni să n-o aibă. Nimeni, în afară de mine şi de trei oameni care se găsesc acum dincolo de gratii în Andaman, nu are vreun drept asupra ei. Acum ştiu bine că nici eu, nici ei nu ne mai putem bucura de ea. Tot timpul am acţionat nu numai pentru mine, ci şi în numele lor. Toţi am respectat, întotdeauna, „semnul celor patru”. Ei bine, sunt sigur că şi ei ar fi preferat să facă ce am făcut eu: să arunce comoara în Tamisa decât să pună mâna pe ea vreo rudă sau vreun prieten de-al lui Sholto, sau Morstan. Ahmet n-a murit pentru ca ei să se îmbogăţească. Veţi găsi comoara acolo unde se află şi cheia, şi micuţul Tonga. Când mi-am dat seama că şalupa voastră este pe cale să ne ajungă, am pus comoara într-un loc sigur. Trebuie să vă împăcaţi cu gândul că isprava dumneavoastră nu vă va aduce nici o mie...

— Vrei să ne tragi pe sfoară, Small, spuse Athelney Jones pe un ton sever. Dacă ai fi vrut să arunci comoara în Tamisa, ţi-ar fi fost mai lesne s-o azvârli cu ladă cu tot.

— Într-adevăr, mie mi-ar fi fost mai uşor s-o arunc, iar dumneavoastră mai uşor s-o găsiţi, răspunse el cu o privire vicleană, piezişă. Omul care a fost îndeajuns de şiret ca să mă dibuiască, ar fi fost îndeajuns de priceput ca să culeagă o ladă de fier de pe fundul unui fluviu. Aşa însă, împrăştiată pe o distanţă de mai bine de opt kilometri, comoara e ceva mai greu de găsit. Nu mi-a fost deloc uşor să mă despart de ea. Când însă v-am văzut la un pas de noi, am simţit că înnebunesc. Dar acum nu mai are nici un rost să ne văicărim. În viaţa mea am avut şi multe bucurii şi multe necazuri, aşa că am învăţat să nu mă jelesc niciodată pentru laptele vărsat.

— Fapta dumitale e foarte gravă, Small, spuse detectivul. Dacă ai fi dat o mână de ajutor justiţiei, în loc să te pui de-a curmezişul ei, aşa

cum ai procedat dumneata, ai fi avut mai multe şanse la proces.

— Justiţia! bombăni fostul ocnaş. Faimoasă justiţie! Cui aparţine comoara, dacă nu nouă? Ce fel de justiţie e aia care pretinde s-o las pe mâinile unor oameni care n-au nici un drept asupra ei? Eu da, eu am meritat-o! Douăzeci de ani nesfârşiţi petrecuţi în mlaştinile alea bântuite de friguri, toată ziua la muncă pe o căldură înăbuşitoare, noaptea întreagă în lanţuri, în bordeiele murdare ale ocnaşilor, hărţuit de ţânţari, zgâlţâit de friguri, brutalizat de paznicii negri care erau fericiţi să facă mizerii albilor. Aşa am dobândit comoara de la Agra, şi dumneavoastră îmi vorbiţi de justiţie, numai fiindcă n-am putut să mă împac cu gândul că plătisem acest preţ doar pentru ca altcineva să tragă foloasele. Aş fi preferat să mă spânzur de mai multe ori sau să-mi vâr sub piele una din săgeţile lui Tonga decât să trăiesc într-o celulă de ocnaş şi să ştiu că altul se lăfăieşte într-un palat, cu banii care mi se cuveneau mie.

Small renunţase la prefăcuta lui nepăsare şi şuvoiul mărturisirilor se revărsa într-o cascadă nestăvilită de cuvinte, în timp ce ochii îi scăpărau, iar cătuşele zornăiau o dată cu mişcările agitate ale mâinilor. Furia şi patima acestui om m-au făcut să înţeleg de ce maiorul Sholto fusese atât de îngrozit când aflase, pentru prima oară, că ocnaşul nedreptăţit se găsea pe urmele lui.

— Dumneata uiţi că noi nu ştim nimic despre toate acestea, spuse Holmes calm. Nu cunoaştem povestea dumitale şi deci nu putem aprecia în ce măsură dreptatea a fost, la început, de partea dumitale.

— Deşi dumneavoastră trebuie să vă mulţumesc că port acum aceste brăţări la încheieturile mâinilor, recunosc că v-aţi purtat omeneşte cu mine. Repet, nu vă port pică. Asta e regula jocului. Dacă vreţi să ascultaţi povestea mea, n-am nimic împotrivă să v-o spun. Ceea ce

am să vă povestesc va fi, cuvânt cu cuvânt, adevărul lui Dumnezeu. Mulţumesc, lăsaţi paharul aici lângă mine, poate o să-mi fie sete.

Sunt originar din Worcestershire şi m-am născut lângă Pershore. Dacă v-aţi interesa, aţi afla că azi există o mulţime de Small care trăiesc acolo. M-am gândit de multe ori să dau o raită pe acasă, dar cum n-am fost niciodată o fală pentru familie, mă îndoiam că ai mei s-ar fi bucurat să mă revadă. Ei erau cu toţii oameni aşezaţi, evlavioşi, mici fermieri binecunoscuţi, respectaţi prin partea locului, în vreme ce eu am fost întotdeauna un hoinar. Dar, în sfârşit, pe la vreo optsprezece ani nu le-am mai dat bătăi de cap fiindcă am intrat, din cauza unei fete, într-un bucluc, şi n-am putut să scap decât primind şilingul reginei când m-am angajat în armată, înrolându-mă în regimentul 3 Buff care, pe atunci, tocmai se pregătea să plece în India.

Dar nu mi-a fost scris să fac prea multă militărie. Abia trecusem de faza pasului de gâscă şi a mânuirii muschetei, când mi-a venit nebunia să mă scald în Gange. Spre norocul meu, sergentul companiei, John Holder, se afla şi el în apă şi era unul din cei mai buni înotători ai regimentului. Tocmai mă aflam la jumătatea distanţei faţă de malul celălalt, când un crocodil mă înşfăcă şi-mi reteză, ca un adevărat chirurg, piciorul drept, de la genunchi în jos. În urma şocului şi a pierderii de sânge, am leşinat şi probabil m-aş fi înecat dacă Holder nu m-ar fi luat şi nu m-ar fi dus până la mal.

Am rămas internat în spital timp de cinci luni şi când în cele din urmă am putut să şchiopătez cu acest ciot de lemn, m-am trezit scos din armată ca invalid şi inapt pentru orice ocupaţie activă.

După cum vedeţi, încă de pe atunci norocul mă ocolea: la nici douăzeci de ani devenisem un schilod inutil. Dar nenorocirea mea se dovedi curând o binecuvântare ascunsă. Un oarecare Abel

White, venit acolo în calitate de plantator de indigo, căuta un administrator care să-i supravegheze pe indigeni în timpul lucrului. Era un prieten al colonelului meu care, de când cu accidentul, manifesta un oarecare interes faţă de mine. Ca să scurtez povestea, colonelul m-a recomandat călduros pentru acest post şi, cum slujba îmi cerea să merg mai mult călare, piciorul nu constituia o piedică prea mare, mai ales că-mi rămăsese o porţiune de genunchi suficientă ca să mă pot ţine în şa. Munca mea era să cutreier călare plantaţia, să am grijă ca oamenii să lucreze şi să-i reclam pe cei care trăgeau chiulul. Leafa era bună, aveam o casă confortabilă şi, în general, gândul că urma să-mi petrec tot restul vieţii pe plantaţia de indigo nu-mi displăcea deloc.

Domnul Abel White era un om bun şi venea adeseori la baraca mea ca să fumăm împreună o pipă, căci acolo oamenii albi se simt foarte legaţi unii de alţii, ceea ce nu se întâmplă niciodată aici, acasă. Dar nicicând în viaţa mea n-am fost, pentru un timp mai îndelungat, în zodie norocoasă. Deodată, fără nici un semn prevestitor, izbucni marea răscoală[14]. Cu o lună mai înainte, liniştea şi pacea domneau în India, cel puţin în aparenţă, ca în Surrey sau în Kent; acum, două sute de mii de indieni se răsculaseră şi ţara întreagă devenise un iad desăvârşit.

Desigur că dumneavoastră, domnilor, cunoaşteţi lucrurile acestea foarte bine, probabil mult mai bine decât mine, care nu prea mă ocup cu cititul. Eu ştiu numai ce-am văzut cu ochii mei. Plantaţia noastră era situată într-o regiune numită Muttra, lângă frontiera provinciilor din nord-vest. Noapte de noapte, cerul era incendiat de flăcările bungalow-ulilor care ardeau şi, zi de zi, grupuri mici de europeni treceau prin regiunea noastră, cu soţiile şi cu copiii lor, în drum spre Agra, unde se aflau cantonate trupele cele mai apropiate. Domnul Abel White era un om încăpățânat. El îşi vârâse în

cap că se făcuse prea mare caz de această poveste şi că totul avea să se sfârşească la fel de repede cum începuse. Şedea liniştit pe terasă, bând tacticos whisky cu cana şi fumând ţigări de foi, în timp ce pretutindeni în jurul lui ţara întreagă ardea. Se înţelege că noi am rămas alături de el, eu şi Dawson, care, împreună cu nevasta lui, se ocupa de contabilitate şi de treburile administrative.

Într-o bună zi, se produse catastrofa. Fusesem să inspectez o plantaţie care se afla ceva mai departe şi mă întorceam seara acasă călare, mergând la pas; deodată, privirea îmi fu atrasă de ceva care se afla pe fundul unei gropi. Am descălecat să văd ce era şi un fior mi-a trecut prin inimă când am descoperit-o pe soţia lui Dawson tăiată în bucăţi şi pe jumătate devorată de şacali şi de câini sălbatici. Puţin mai încolo, pe potecă, Dawson zăcea mort, întins pe burtă, cu un revolver gol în mâni, iar în faţa lui patru ostaşi, unul peste altul. Am apucat hăţurile calului, fără să ştiu încotro trebuia s-o apuc, dar în aceeaşi clipă am văzut cum o dâră de fum gros ieşea din bungalow-ul lui Abel White şi o vâlvătaie de flăcări învăluia acoperişul. Mi-am dat seama că nu puteam să fiu de nici un folos stăpânului meu şi că, dacă aş fi intervenit, mi-aş fi pus pielea în joc. Din locul în care mă aflam, vedeam sute de diavoli negri, cu pelerine roşii pe spate, dănţuind şi urlând în jurul casei în flăcări. Câţiva dintre ei m-au arătat cu degetul şi o rafală de gloanţe a şuierat pe lângă urechile mele; aşa încât am luat-o prin plantaţiile de orez şi, noaptea târziu, am ajuns la Agra. Dar, după cum am constatat mai târziu, nici aici nu eram în deplină siguranţă. Ţara întreagă se agita ca un roi de albine. Acolo unde reuşeau să se strângă în grupuri mici, englezii dispuneau doar de porţiunea de teren pe care o puteau apăra cu tunurile lor. În oricare altă parte, erau nişte fugari lipsiţi de apărare.

În această luptă erau, de o parte, câteva milioane, iar de cealaltă parte, câteva sute; dar ceea ce era mai cumplit era faptul că oamenii împotriva cărora luptam, infanterişti, cavalerişti şi artilerişti, erau propriile noastre trupe de elită pe care le instruiserăm şi echipaserăm şi care acum foloseau armele noastre. La Agra se găseau regimentul 3 de puşcaşi din Bengal, câţiva sikh-i, două companii de cavalerie şi o baterie de artilerie.

Din rândurile funcţionarilor şi ale negustorilor s-a alcătuit un corp de voluntari căruia m-am alăturat şi eu, cu piciorul meu de lemn. La începutul lui iulie am pornit să-i înfruntăm pe răzvrătiţi la Shahgunge şi i-am respins, pentru un timp, dar praful de puşcă s-a terminat şi am fost siliţi să ne retragem în oraş. Din toate părţile ne soseau numai veşti proaste – ceea ce nu era de mirare căci, dacă vă uitaţi pe hartă, veţi vedea că noi ne găseam exact în inima răscoalei. Lucknow este situat la peste o sută şaizeci de kilometri spre est, iar Cawnpore cam la aceeaşi depărtare spre sud. Din toate cele patru puncte cardinale nu auzeam decât de schingiuiri, crime şi jafuri.

Agra este un oraş imens, împânzit de fanatici şi de slujitori ai diavolului de toate soiurile. Grupul nostru era alcătuit dintr-o mână de oameni rătăciţi pe străzile strâmte şi întortocheate. De aceea, comandantul nostru hotărî să trecem fluviul şi să ne stabilim poziţiile în vechiul fort al Agrei. Nu ştiu dacă vreunul dintre dumneavoastră, domnilor, a citit sau a auzit vreodată ceva despre această veche cetate. E un loc foarte straniu – cel mai straniu în care am păşit vreodată şi, slavă Domnului, am văzut destule locuri ciudate în viaţa mea. În primul rând, are dimensiuni uriaşe. Cred că se întinde pe mai multe hectare. Există o parte modernă, în care se refugiaseră toate garnizoanele noastre, femeile, copiii, şi tot aici fuseseră aduse proviziile şi toate celelalte; şi, totuşi, locul nu fusese în întregime ocupat. Dar cartierul modern

nu reprezintă nimic în comparaţie cu cartierul vechi, unde nu se duce nimeni fiindcă a fost cedat scorpionilor şi miriapozilor. Întreaga aşezare este plină de săli mari, pustii, de ulicioare întortocheate şi de coridoare lungi ca se întretaie, astfel încât te poţi rătăci cu uşurinţă.

Din această cauză, rareori se încumeta cineva să le străbată; totuşi, din când în când, câte un grup înarmat cu torţe se hazarda să exploreze locurile. Fluviul scaldă zidurile vechiului fort şi-l apără, dar în spate şi lateral există multe porţi, şi acestea trebuiau, firește, păzite atât în cartierul vechi, cât şi în cel aflat în stăpânirea trupelor noastre. Aveam prea puţini oameni care să asigure paza meterezelor şi să servească tunurile. De aceea ne era imposibil să postăm câte o pază puternică la fiecare dintre nenumăratele porţi. Ne-am mărginit să organizăm un post central de pază, în mijlocul fortului, lăsând fiecare poartă în grija unui alb şi a doi sau trei băştinaşi. Eu am fost ales să supraveghez, timp de câteva ore, în cursul nopţii, o poartă mică, izolată, în partea de sud-vest. Aveam sub comanda mea doi soldaţi sikh-i, şi am primit instrucţiuni să trag cu muscheta dacă se întâmpla ceva, spre a primi numaidecât întăriri de la postul central de pază. Dar, cum acesta se afla la mai bine de două sute de paşi, şi cum locul care ne despărţea era fărâmiţat într-un labirint de poteci şi coridoare, mă îndoiam că puteau să ajungă la timp spre a-mi da ajutor, în caz ca aş fi fost atacat.

Ei bine, trebuie să mărturisesc că mă simţeam foarte mândru că mi se încredinţase comanda acestui mic grup, dat fiind faptul că eram un recrut încă necopt şi pe deasupra infirm. Timp de două nopţi am făcut de gardă împreună cu cei doi punjab-i. Erau doi indivizi înalţi, cu privirea fioroasă, Mahomet Singh şi Abdullah Khan, amândoi veterani de război şi foşti combatanţi împotriva noastră la Chilian Wallah. Vorbeau destul de bine englezeşte, dar n-am putut să scot

prea multe de la ei. Preferau să stea unul lângă altul şi să pălăvrăgească toată noaptea, în ciudatul lor dialect sikh. În ce mă priveşte, stăteam mai mult dincolo de poartă şi priveam apa fluviului şerpuitor şi luminile sclipitoare ale marelui oraş. Bătaia tobelor, zgomotul tam-tam-urilor, ţipetele şi urletele răzvrătiţilor îmbătaţi de opium şi de vacarm ne aminteau, în tot cursul nopţii, de primejdioşii noştri vecini de pe malul celălalt. La fiecare două ore, ofiţerul de noapte obişnuia să inspecteze toate posturile, spre a se convinge că totul era în ordine.

Cea de-a treia noapte în care am făcut de gardă era întunecată şi posomorâtă, cu o ploaie măruntă şi monotonă. Era groaznic să stai ceasuri întregi, pe o asemenea vreme, în faţa porţii. Am încercat, în mai multe rânduri, să-i fac pe sikh-ii mei să vorbească, dar n-am reuşit. La orele două dimineaţa trecu controlul, care mai risipi, pentru o clipă, tristeţea nopţii. Dându-mi seama că nu voi izbuti să-i atrag pe tovarăşi într-o conversaţie, mi-am scos pipa şi am lăsat jos muscheta ca să aprind un chibrit. Într-o clipă, cei doi sikh-i s-au năpustit asupra mea. Unul mi-a luat puşca şi a îndreptat-o spre mine, în timp ce celălalt a scos un cuţit mare, mi l-a pus în dreptul gâtului şi s-a jurat printre dinţi că îl va împlânta în mine dacă fac un singur pas.

În primul moment, am crezut că aceşti indivizi erau în contact cu răzvrătiţii şi că pregăteau în felul acesta un asalt. Dacă poarta încăpea pe mâinile lor, fortul avea să cadă, iar femeile şi copiii urmau să fie trataţi ca la Cawnpore. Poate că dumneavoastră, domnilor, credeţi că eu caut acum s-o fac pe eroul, dar vă dau cuvântul meu de onoare că, atunci când m-am gândit la toate astea, deşi simţeam vârful cuţitului la gât, am deschis gura cu intenţia să scot un strigăt, chiar cu riscul de a fi ultimul, spre a alarma postul principal de pază. Omul care mă ţinea mi-a

ghicit gândurile; tocmai când mă pregăteam să ţip, mi-a şoptit: „Ţine-ţi gura. Fortul este în siguranţă. Nu există nici un rebel de partea asta a fluviului.” Spusele lui păreau adevărate, şi mi-am dat seama că dacă ridicam glasul eram un om mort. Acest lucru se putea lesne citi în ochii căprui ai individului. Am aşteptat deci liniştit să văd ce voiau de la mine.

— Ascultă, sahib, spuse cel mai înalt şi mai fioros dintre ei, cel care se numea Abdullah Khan. Acum sau eşti cu noi, sau îţi închidem gura pe veci. E vorba de ceva prea important pentru fiecare dintre noi ca să şovăim. Sau eşti trup şi suflet alături de noi şi te legi prin jurământ pe crucea creştinilor, sau cadavrul tău va fi azvârlit într-o groapă în noaptea asta, iar noi vom trece de partea fraţilor noştri, în armata răzvrătiţilor. Nu există cale de mijloc. Ce alegi – viaţa sau moartea? Îţi dăm doar trei minute ca să te hotărăşti, căci e târziu şi totul trebuie terminat înainte să vină din nou controlul.

— Cum pot să iau o hotărâre? le-am răspuns. Nici nu ştiu ce vreţi de la mine. Doar atât pot să vă spun: dacă este vorba despre o uneltire împotriva securităţii fortului, nu mă învoiesc cu voi, aşa că puteţi să înfigeţi cuţitul în mine, căci aleg moartea.

— Nu e vorba de nici o uneltire împotriva fortului, spuse el. Nu-ţi cerem altceva decât ceea ce au făcut compatrioţii tăi în această ţară. Îţi cerem să te îmbogăţeşti. Dacă eşti de partea noastră, în noaptea asta, îţi jurăm pe lama cuţitului şi pe întreitul legământ, pe care nici un sikh nu l-a încălcat vreodată, că vei avea partea cuvenită din pradă. O pătrime din comoară va fi a ta. Cred că e cât se poate de cinstit.

— Dar despre ce comoară e vorba? am întrebat. Sunt gata, ca şi voi, să mă îmbogăţesc, numai să-mi arătaţi ce trebuie să fac.

— Prin urmare, juri, spuse el, pe oasele tatălui tău, pe cinstea mamei tale, pe crucea

credinţei tale, să nu ridici mâna asupra noastră şi să nu rosteşti nici un cuvânt împotriva noastră, acum sau mai târziu?

— Jur, am răspuns, numai dacă cetatea nu este în primejdie.

— Atunci, camaradul meu şi cu mine jurăm că vei avea un sfert din comoară, care va fi împărţită în mod egal între noi patru.

— Dar nu suntem decât trei, am spus.

— Nu; Dost Akbar trebuie să aibă şi el partea lui. Până ce vin ei, îţi vom istorisi totul. Mahomet Singh, tu stai la poartă şi dă-ne de veste când apar. Iată cum stau lucrurile, sahib, şi ţi le împărtăşesc fiindcă ştiu că europenii îşi ţin jurămintele şi că putem avea încredere în tine. Dacă ai fi fost unul dintre hinduşii ăia mincinoşi, chiar dacă ai fi jurat pe toţi zeii din templele lor false, sângele ţi s-ar fi prelins acum pe lama cuţitului, iar cadavrul tău ar fi plutit pe apa fluviului. Dar sikh-i îl cunosc pe englez şi englezul îi cunoaşte pe sikh-i. Ascultă, deci, ce am să-ţi spun. În provinciile din nord există un rajah care are mari bogăţii, deşi pământurile lui nu sunt prea întinse. Multe le-a moştenit de la tatăl lui, şi încă şi mai multe le-a agonisit el însuşi, căci este o fire hapsână şi îi place mai mult să strângă aurul decât să-l cheltuiască. Când au izbucnit tulburările, a făcut ce-a făcut şi s-a împrietenit şi cu leul şi cu tigrul – cu spahiii şi cu englezii. Dar, curând după aceea, i s-a părut că zilele oamenilor albi erau numărate, fiindcă de pretutindeni nu auzea decât despre moartea sau înfrângerea lor. Totuşi, om grijuliu, şi-a ticluit în aşa fel planurile încât, orice s-ar întâmpla, să-i rămână cel puţin jumătate din comoară. Averea în aur şi argint a păstrat-o lângă el, în pivniţele palatului; iar pietrele preţioase şi perlele cele mai frumoase le-a pus într-o lădiţă de fier şi le-a trimis printr-o slugă credincioasă care, deghizat în negustor, urmează să le transporte în fortul de la Agra şi să rămână acolo până la

restabilirea păcii. În felul acesta, în cazul unei victorii a răzvrătiţilor, îi rămân banii; iar dacă ies învingători englezii, îşi salvează bijuteriile. Împărțindu-și astfel agoniseala, s-a alăturat cauzei spahiilor, fiindcă aceştia stăpânesc regiunea de la frontierele provinciei sale. Ţine seamă, sahib, că, procedând astfel, bunurile sale revin de drept celor ce-au rămas fideli legământului lor.

Acest pretins negustor, care călătoreşte sub numele de Ahmet, se află acum în oraşul Agra şi doreşte să pătrundă în cetate. El are ca însoţitor la drum pe fratele meu vitreg Dost Akbar, care-i cunoaşte secretul. Dost Akbar i-a făgăduit că-l va introduce, în noaptea asta, printr-o poartă dosnică a fortului, şi a ales-o în acest scop pe a noastră. Deci în curând va veni aici şi va da de Mahomet Singh şi de mine. Locul este pustiu şi nimeni nu va afla că i-am văzut. Lumea nu va mai şti nimic de negustorul Ahmet, iar uriaşa comoară a rajahului va fi împărţită între noi. Ce părere ai, sahib?

În Worcestershire, viaţa unui om pare un lucru măreţ şi sfânt; dar e cu totul altceva când pretutindeni în jurul tău vezi numai foc şi sânge şi te-ai deprins să întâlneşti moartea la fiecare colţ.

Faptul că negustorul Ahmet trăia sau murea mă lăsa indiferent; dar când se aducea vorba despre comoară, inima îmi tresărea şi mă gândeam ce-aş putea face cu ea în ţinutul meu natal, şi cum s-ar mai holba familia mea dacă m-ar vedea pe mine, om de nimic, că mă întorc cu buzunarele doldora de aur. De aceea m-am hotărât numaidecât. Dar Abdullah Khan, crezând că tot mai stăteam în cumpănă, stărui, ca să mă aţâţe.

— Gândeşte-te, sahib, spuse el, dacă acest om este prins de comandant, va fi spânzurat sau împuşcat, iar bijuteriile vor intra în posesia administraţiei, aşa că nimeni nu va vedea nici o rupie. Dacă tot îl înşfăcăm, de ce să nu ducem treaba până la capăt? Bijuteriile se vor simţi la fel de bine în tovărăşia noastră ca şi în seifurile

administraţiei. Sunt destule, pentru ca fiecare dintre noi să devină un om bogat şi puternic. Nimeni nu poate să afle ceva despre această poveste, căci aici suntem rupţi de restul lumii. Ce condiţii mai bune am putea pretinde pentru scopul nostru? Spune încă o dată, sahib, dacă eşti cu noi sau dacă trebuie să te privim ca pe un duşman.

— Sunt cu voi trup şi suflet, spusei.

— Aşa e bine, răspunse el, întinzându-mi înapoi puşca. Vezi că avem încredere în tine, fiindcă cuvântul tău, ca şi al nostru, nu poate fi încălcat. Acum nu mai avem altceva de făcut decât să-i aşteptăm pe fratele meu şi pe negustor.

— Deci fratele dumitale ştie ce ai de gând să faci? am întrebat.

— Planul este al lui. El l-a gândit. Să mergem la poartă, să ne alăturăm lui Mahomet Singh.

Ploaia continua să cadă fără întrerupere, căci era tocmai începutul anotimpului umed. Nori groşi, cenuşii se îngrămădeau pe cer şi era greu să vezi la o distanţă mai mare decât o aruncătură de piatră; în faţa uşii noastre se afla un şanţ adânc, dar pe alocuri apa aproape că se uscase şi deci putea fi trecut cu uşurinţă. Mi se părea bizar faptul că mă găseam acolo, cu aceşti doi punjab-i, în aşteptarea omului care venea să-şi afle moartea.

Deodată, am zărit licărirea slabă a unei lanterne de partea cealaltă a şanţului. Ea dispăru printre movile, apoi apăru din nou, înaintând încet în direcţia noastră.

— Ei sunt! am exclamat.

— Să strigi ca de obicei, sahib: „Cine e acolo?” murmură Abdullah. Să nu-i trezim bănuielile. Apoi, să ne trimiţi cu el înăuntru şi noi vom face restul, în timp ce tu vei sta aici de pază. Pregăteşte-ţi lanterna, ca să fim siguri că e omul nostru.

În depărtare se zărea cum lanterna care când înainta, când se oprea în loc, până ce am putut să disting, de cealaltă parte a şanţului, două siluete

negre. I-am lăsat să se caţere pe malul înclinat, să se târască prin noroi şi să se apropie de poartă, înainte de a-i soma.

— Cine-i acolo? spusei, cu o voce stăpânită.

— Prieteni, fu răspunsul.

Mi-am descoperit lanterna şi am aruncat o rază de lumină asupra lor. Primul era un sikh uriaş, cu o barbă neagră, care-i ajungea aproape până la brâu. Doar la spectacolele de bâlci mai văzusem un om atât de înalt. Celălalt era scund, gras, rotofei, cu un turban galben foarte mare şi cu o boccea în mână. Părea cuprins de o teamă cumplită; mâinile îi tremurau de parcă ar fi avut friguri, iar capul i se mişca tot timpul când la dreapta, când la stânga; avea doi ochi care clipeau mereu, ca ai unui şoarece care se încumetă să-şi părăsească ascunzătoarea. M-au trecut fiorii la gândul de a-l ucide, dar când mi-am adus aminte de comoara, inima mi s-a întărit ca piatra. Văzând că sunt european, a scos o exclamaţie de bucurie şi a venit în grabă spre mine.

— Vă rog să mă apăraţi, sahib, se jelui el gâfâind; apăraţi-l pe nefericitul negustor Ahmet. Am străbătut Rajputana ca să mă refugiez în fortul de la Agra. Am fost jefuit, bătut şi batjocorit pentru că am fraternizat cu englezii. Binecuvântată fie noaptea aceasta care mă face să mă simt din nou în siguranţă, împreună cu bietele mele economii.

— Ce ai în boccea? am întrebat.

— O lădiţă de fier, răspunse el, cu vreo două mici amintiri de familie, fără nici o valoare pentru alţii, dar pe care mi-ar părea rău să le pierd. Totuşi, nu sunt un cerşetor; şi am să te răsplătesc, tinere sahib, ca şi pe guvernatorul dumitale, dacă îmi va da adăpostul pe care-l cer.

Nu mă mai simţeam sigur pe mine ca să continui discuţia cu el. Cu cât mă uitam mai mult la chipul lui rotofei, înfricoşat, cu atât mai grea mi se părea misiunea de a-l ucide cu sânge rece. Cel mai bun lucru era să termin cât mai repede cu el.

— Duceţi-l la postul principal de pază, spusei.

Cei doi sikh-i se apropiară şi-l încadrară, iar uriaşul merse în spatele lor, în timp ce ei se strecurau pe poarta întunecată. Niciodată un om n-a fost atât de încolţit de moarte. Eu am rămas la poartă, cu lanterna în mână.

Ascultam cum paşii lor răsunau în cadenţă pe coridoarele singuratice. Deodată, paşii încetară şi auzii nişte voci, o încăierare şi zgomot de lovituri. O clipă mai târziu am rămas împietrit, căci auzisem paşi ce goneau spre mine şi răsuflarea zgomotoasă a unui om care fugea. Am îndreptat lanterna spre coridorul lung şi drept şi am văzut cum grăsunul zboară ca vântul, cu o pată de sânge pe faţă, iar în urma lui, sărind ca un tigru, uriaşul, sikh-ul cu barbă neagră; în mâna lui strălucea un cuţit. N-am văzut niciodată un om alergând atât de iute ca acest negustor. Sikh-ul nu-l prindea şi mi-am dat seama că, o dată trecut de mine şi ajuns afară, negustorul va fi salvat. Mi-era milă de el, dar din nou gândul la comoară îmi înăspri sufletul. Când a ajuns în dreptul meu, am aruncat puşca la picioarele lui; s-a rostogolit de două ori ca un iepure împuşcat. N-a apucat să se ridice şi sikh-ul a pus mâna pe el şi i-a implântat cuţitul de două ori. Omul n-a scos nici un geamăt, n-a făcut nici o mişcare şi a rămas pe locul unde căzuse. Cred că trebuie să-şi fi frânt gâtul în cădere. Vedeţi, domnilor, că-mi ţin făgăduiala. Vă povestesc fiecare amănunt, exact aşa cum s-a întâmplat, fie că este sau nu în favoarea mea.

Se opri şi întinse mâinile încătuşate spre paharul de whisky cu apă, pe care i-l pregătise Holmes. În ceea ce mă priveşte, mărturisesc că simţeam o oroare cumplită faţă de acest om, nu numai pentru crima pusă la cale cu atâta sânge rece şi în care fusese implicat, dar mai mult încă pentru felul nepăsător şi cinic în care o relatase. Am simţit că cel puţin din partea mea nu va putea

să se aştepte la nici un fel de milă, oricare ar fi fost pedeapsa ce i se pregătea.

Sherlock Holmes şi Jones şedeau cu mâinile pe genunchi, captivaţi de povestire, dar pe feţele lor se citea acelaşi dezgust. Se pare că şi el observase acest lucru, căci am simţit o undă de dispreţ în vocea şi în vorba sa atunci când şi-a reluat povestirea.

— Fără îndoială, am săvârşit o faptă de neiertat, spuse el. Dar aş vrea să ştiu câţi inşi în locul meu ar fi refuzat să împartă această pradă dacă ar fi ştiut că, drept răsplată pentru virtutea lor, se aleg cu beregata tăiată! De altfel, de vreme ce pătrunsese în cetate, una din vieţi – a mea sau a lui – trebuia jertfită. Dacă ar fi reuşit să se salveze, toată tărăşenia ieşea la iveală, iar eu aş fi fost adus în faţa curţii marţiale şi probabil împuşcat; căci, în perioada aceea atât de tulbure, oamenii nu erau prea îngăduitori.

— Continuă, spuse Holmes scurt.

— Ei bine, l-am transportat înăuntru, ajutat de Abdullah şi de Akbar. Deşi atât de scund, era al naibii de greu. Mahomet Singh a rămas să păzească poarta. L-am dus într-un loc dinainte pregătit de sikh. La o oarecare depărtare, un coridor îngust dădea într-o sală imensă, goală, ai cărei pereţi din cărămidă erau aproape prăbuşiţi. Duşumeaua se surpase pe o anumită porţiune, alcătuind un mormânt obişnuit, aşa că l-am lăsat acolo pe Ahmet negustorul şi am acoperit groapa cu cărămizi sparte. După aceea ne-am întors cu toţii la comoară. Rămăsese acolo unde o aruncase când a fost atacat prima oară. Era aceeaşi lădiţă care se află acum deschisă pe masă dumneavoastră. De mânerul sculptat deasupra era prinsă o panglică de mătase, la capătul căreia atârna o cheie. Am deschis-o, şi lumina lanternei a scos la iveală o colecţie de pietre preţioase, cum nu mai văzusem decât în vis, sau cum mi le imaginasem citind poveşti, pe vremea când eram

copil la Pershore. Strălucirea lor te orbea. După ce ne-am desfătat privirea, le-am scos pe toate afară şi le-am inventariat. Erau o sută patruzeci şi trei de diamante dintre cele mai pure; printre acestea, unul denumit, mi se pare, „Marele Mogul”, despre care se spune că este, ca mărime, a doua piatră din lume. Apoi erau nouăzeci şi şapte de smaralde foarte frumoase şi o sută şaptezeci de rubine, dintre care însă unele mici. De asemenea, erau patruzeci de rubine roşu aprins, două sute zece safire, şaizeci şi una de agate şi o mare cantitate de berile, onix, turcoaze şi alte pietre ale căror nume exacte nu le ştiam pe atunci, dar cu care m-am mai familiarizat după aceea. În afară de acestea mai erau aproape trei sute de perle foarte frumoase, dintre care douăsprezece fixate într-o coroniţă de aur. Apropo, acestea din urmă au fost scoase din lădiţă, şi nu le-am mai găsit când am reintrat în posesia ei.

După ce ne-am numărat bogăţiile, le-am pus la loc în lădiţă şi ne-am dus la poartă ca să i le arătăm lui Mahomet Singh. Apoi am reînnoit în mod solemn jurământul nostru de a rămâne uniţi şi de a păstra secretul. Am căzut de acord să ascundem prada într-un loc sigur, până ce va fi din nou pace în ţară, şi apoi s-o împărţim între noi în mod egal.

N-avea nici un rost s-o împărţim atunci, căci dacă s-ar fi găsit asupra noastră pietre preţioase de o asemenea valoare, s-ar fi iscat bănuieli şi, apoi, în fort nu existau nici locuinţe personale, nici alt loc unde să le fi putut ascunde. De aceea, am transportat lădiţa în aceeaşi sală în care îngropasem cadavrul şi acolo, sub nişte cărămizi, am făcut o gaură în peretele cel mai solid şi am aşezat comoara. Am memorat bine locul şi, în ziua următoare, eu am întocmit patru planuri, câte unul pentru fiecare, şi le-am parafat în partea de jos cu „semnul celor patru”, căci jurasem că întotdeauna fiecare va acţiona pentru toţi, astfel încât nici unul

să nu se aleagă cu mai multe foloase decât ceilalţi. Pot să pun mâna pe inimă şi să jur că n-am călcat niciodată acest legământ.

În sfârşit, cred că nu mai este nevoie să vă spun, domnilor, ce s-a întâmplat cu răscoala indiană. După ce Wilson a ocupat Delhi şi Sir Colin a eliberat Lucknow-ul, spatele frontului a fost zdrobit. S-au adus trupe noi şi Nana Sahib şi-a luat tălpăşiţa peste graniţă. O divizie sub conducerea colonelului Greathed a împresurat Agra şi i-a izgonit pe răzvrătiţi. Se părea că liniştea se va statornici în ţară şi începuserăm să nădăjduim că nu mai era mult până ce vom putea să plecăm în deplină siguranţă cu prada noastră. Dar într-o clipă speranţele noastre s-au spulberat, fiindcă am fost arestaţi pentru asasinarea lui Ahmet.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Când rajahul i-a încredinţat lui Ahmet bijuteriile sale, a făcut-o pentru că-l considera om de încredere. Dar în Est oamenii sunt bănuitori. Ce face atunci rajahul? Ia un al doilea slujitor, şi mai de nădejde, şi-l pune să-l spioneze pe primul. Cel de-al doilea primise porunca de a nu-l scăpa nici o clipă din vedere pe Ahmet, şi-l urmărea ca umbra lui. În noaptea aceea, se luase după el şi-l văzuse trecând dincolo de poarta cetăţii. Evident, şi-a închipuit că se refugiase în fort şi, a doua zi, a cerut la rândul lui permisiunea de a intra acolo; dar nici urmă de Ahmet. Faptul i s-a părut atât de ciudat, încât a povestit întâmplarea unui sergent care, la rândul lui, a raportat totul comandantului. S-au întreprins de îndată cercetări şi cadavrul a fost descoperit. Astfel, tocmai în clipa când credeam că totul era în ordine, am fost arestaţi toţi patru şi aduşi în faţa judecăţii sub acuzaţia de crimă – trei dintre noi fiindcă asigurasem paza porţii în noaptea aceea, iar al patrulea pentru că se ştia că fusese în tovărăşia victimei. La proces nu s-a rostit nici un cuvânt despre bijuterii, deoarece rajahul fusese detronat şi

exilat din India; aşa încât nimeni n-a manifestat vreun interes deosebit pentru ele. Dar crima era un fapt incontestabil, iar noi nu puteam fi străini de ea.

Cei trei sikh-i au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă, iar eu osândit la moarte, pentru ca, după un timp, să capăt aceeaşi pedeapsă ca şi ceilalţi. Situaţia noastră era destul de ciudată. Ne aflam laolaltă toţi patru, cu lanţurile la picioare şi cu foarte puţine şanse de a mai ieşi vreodată din închisoare, în vreme ce fiecare dintre noi deţinea un secret care, în caz că ar fi putut să fie folosit, asigura tuturor celorlalţi o viaţă îmbelşugată într-un palat. Cum să nu-ţi vină să turbezi când trebuia să înduri loviturile de picioare şi pumnii oricărui imbecil de paznic, să mănânci orez şi să bei apă, în timp ce dincolo de gratii se afla o avere imensă care nu aştepta decât să vii s-o iei.

Situaţia aceasta ar fi putut să mă aducă în pragul nebuniei; dar întotdeauna am fost un om încăpățânat, aşa că m-am stăpânit şi mi-am făcut singur curaj, în aşteptarea unor zile mai bune. Care, în sfârşit, părea că veniseră. Am fost mutat de la Agra la Madras şi de acolo pe insula Blair din Andaman. În acest penitenciar se aflau foarte puţini ocnaşi albi şi, dat fiind faptul că avusesem de la început o purtare bună, m-am trezit în scurt timp un fel de persoană privilegiată. Mi s-a dat o baracă la Hope Town, o mică aşezare pe povârnişurile muntelui Harriet, şi mă bucuram de oarecare libertate. Este o regiune îngrozitoare, bântuită de friguri şi înconjurată din toate părţile de canibali sălbatici, gata oricând să-ţi trimită o săgeată otrăvită dacă se iveşte prilejul. Aveam de săpat gropi, de săpat şanţuri, de însămânţat, şi multe alte treburi, aşa încât eram ocupaţi toată ziua; doar seara aveam puţin timp liber. Printre altele, am învăţat să prepar medicamente pentru medicul militar şi am dobândit unele cunoştinţe superficiale în profesiunea lui. Tot timpul eram în

căutarea unui prilej de a evada, dar uscatul cel mai apropiat se afla la sute de kilometri de insula noastră, iar vântul nu suflă deloc sau foarte puţin pe aceste mări; era teribil de greu să evadezi de acolo.

Medicul militar, doctorul Somerton, era un tânăr energic, sportiv; ceilalţi ofiţeri tineri se adunau seara în locuinţa lui şi jucau cărţi. Cabinetul medical unde preparam doctoriile era situat alături de salonul lui, cu un mic ghişeu între ele. Adeseori, când mă simţeam singur, stingeam lumina în cabinet şi mă postam lângă ghişeu, de unde puteam să aud ce vorbeau şi să le urmăresc jocul. Şi mie îmi place să joc căiţi, şi fiindcă aveam prilejul să-i văd pe ei făcând acest lucru, mă simţeam la fel de mulţumit ca şi când aş fi jucat eu însumi. Erau acolo maiorul Sholto, căpitanul Morstan şi locotenentul Bromley Brown, care comandau trupele indigene, medicul şi doi sau trei administratori ai închisorii; aceştia din urmă erau jucători abili, care făceau partide foarte bune şi fără risc. Reuniunile lor erau foarte plăcute.

Ei bine, foarte curând m-a izbit un lucru, şi anume că militarii pierdeau, în vreme ce civilii câştigau întotdeauna. Păcatele mele, nu vreau să spun că nu era lucru curat la mijloc, dar aşa se întâmpla. De când se aflau la Andaman, funcţionarii nu prea făcuseră altceva decât să joace cărţi şi ajunseseră să cunoască, până la un punct, jocul partenerilor lor, în timp ce ceilalţi jucau doar ca să-şi omoare timpul şi aruncau cărţile la întâmplare.

Noapte de noapte, militarii se ridicau de la masă tot mai săraci şi, cu cât pierdeau mai mult, cu atât se înverşunau mai abitir să joace. Maiorul Sholto era cel mai păgubit. La început juca cu bani gheaţă, dar curând ajungea la poliţe pentru sume importante. Uneori câştiga câteva mâini, ca să capete curaj, dar în cele din urmă norocul îi întorcea spatele mai mult ca oricând. Toată ziua

umbla de colo până colo, întunecat ca o furtună, şi la un moment dat începu să bea peste măsură.

Într-o noapte, pierdu mult mai mult decât de obicei. Mă aflam în baraca mea, când el şi căpitanul Morstan trecură poticnindu-se prin apropiere, în drum spre casele lor. Cei doi erau prieteni la cataramă şi nu se despărţeau niciodată. Maiorul se plângea de pierderile suferite.

— Totul s-a sfârşit, Morstan, spunea el pe când treceau pe lângă baraca mea. Trebuie să-mi dau demisia. Sunt un om ruinat.

— Prostii, bătrâne! spuse celălalt bătându-l pe umăr. Şi eu am avut ghinion şi totuşi...

Asta a fost tot ce-am putut să aud, dar era de ajuns ca să-mi dea de gândit.

Câteva zile mai târziu, maiorul Sholto hoinărea pe ţărm; am profitat de acest prilej ca să-i vorbesc.

— V-aş ruga să-mi daţi un sfat, domnule maior, i-am spus.

— Despre ce e vorba, Small? întrebă el, scoţându-şi ţigara de foi din gură.

— Vreau să vă întreb, domnule, cine e persoana care ar fi în măsură să ia în primire o comoară ascunsă. Ştiu unde se află o jumătate de milion şi cum eu tot nu pot să folosesc aceşti bani, m-am gândit că lucrul cel mai bun ce-mi rămâne de făcut ar fi să-i predau autorităţii în drept; poate că astfel aş obţine o reducere a pedepsei.

— O jumătate de milion, Small? gâfâi el, privindu-mă cu atenţie, ca să vadă dacă vorbesc serios.

— Exact, domnule – în perle şi pietre preţioase. Se află undeva, la îndemâna oricui, şi partea cea mai ciudată este că adevăratul proprietar e în exil şi nu poate să pretindă nimic din ea, aşa încât comoara aparţine primului venit.

— Administraţiei coloniale, Small, se bâlbâi el, administraţiei.

Dar o spuse fără convingere şi am presimţit imediat că e omul meu.

— Aşadar, dumneavoastră credeţi că ar trebui să dau această informaţie guvernatorului general? spusei calm.

— Mă rog, mă rog, nu trebuie să te grăbeşti, ca să nu-ţi pară rău. Povesteşte-mi totul, Small. Relatează-mi faptele.

I-am povestit întreaga istorie, cu mici modificări, ca să nu poată identifica locurile. Când am terminat, a rămas tăcut şi dus pe gânduri. După buzele sale crispate, mi-am dat seama că o luptă aprigă se dădea în sufletul lui.

— E o problemă foarte importantă, Small, spuse el în cele din urmă. Nu trebuie să sufli nici o vorbă nimănui şi în curând o să ne mai vedem.

Două nopţi mai târziu, el şi prietenul său, căpitanul Morstan, au venit în baraca mea, la miezul nopţii, cu o lanternă.

— Vreau ca şi căpitanul Morstan să audă povestea din gura dumitale, Small, spuse el.

Am repetat-o întocmai cum i-o spusesem lui.

— Pare adevărată, ce zici? spuse el. Merită să acţionăm?

Căpitanul Morstan dădu din cap.

— Ascultă, Small, spuse maiorul, prietenul meu şi cu mine ne-am sfătuit şi am ajuns la concluzia că, la urma urmei, această taină a dumitale nu prea e de resortul administraţiei, ci e o chestiune care te priveşte personal şi, fireşte, ai dreptul să dispui de comoară cum crezi că e mai bine. Acum, problema care se pune este ce vrei în schimbul ei? Am putea, eventual, să acceptăm condiţiile dumitale, sau cel puţin să le discutăm, spre a vedea dacă există posibilitatea unei înţelegeri.

Încerca să vorbească pe un ton rece, nepăsător, dar ochii lui străluceau de nerăbdare şi lăcomie.

— Cât despre asta, domnilor, am răspuns încercând, la rândul meu, să par nepăsător, dar simţind aceeaşi nerăbdare ca şi el, există un singur lucru pe care un om în situaţia mea l-ar putea cere. Vreau să ne ajutaţi, pe mine şi pe cei trei camarazi ai mei, să ne recăpătăm libertatea. Vă vom face asociaţii noştri, dându-vă a cincea parte s-o împărţiţi între dumneavoastră.

— Hm! spuse el. A cincea parte! Nu e prea ispititor.

— Ar reveni fiecăruia câte cincizeci de mii, spusei.

— Dar cum putem să vă redăm libertatea? Ştii foarte bine că ceri un lucru imposibil.

— Deloc, am răspuns. Am analizat totul, până la ultimul amănunt. Singura piedică în calea evadării noastre este faptul că nu putem face rost de un vas şi de proviziile necesare unei călătorii atât de îndelungate. La Calcutta sau la Madras sunt numeroase iahturi mici şi iole care ne-ar scoate din impas. Aduceţi unul aici. Vom urca la bord în cursul nopţii, şi dacă ne veţi azvârli pe oricare din ţărmurile Indiei, înseamnă că vă veţi fi îndeplinit obligaţia asumată prin convenţie.

— Dacă ar fi fost vorba numai de unul... spuse el.

— Toţi sau nici unul, am răspuns. Am jurat. Noi patru trebuie să acţionăm întotdeauna împreună.

— Vezi, Morstan, spuse el, Small este un om de cuvânt. Nu-şi trădează prietenii. Cred că putem să avem încredere în el.

— E o treabă murdară, răspunse celălalt. Dar, după cum spui, banii ne vor ajuta să ne păstrăm slujbele.

— Prin urmare, Small, continuă maiorul, cred că trebuie să încercăm. Dar, firește, mai întâi urmează să verificăm adevărul spuselor dumitale. Dezvăluie-mi unde este ascunsă comoara; o să-mi

iau un concediu şi o să mă înapoiez în India cu vasul de aprovizionare pentru a cerceta locul.

— Uşurel, nu vă pripiţi, spusei din ce în ce mai curajos, pe măsură ce el se înfierbântase. Trebuie să am consimţământul celor trei camarazi ai mei. V-am spus doar că toţi sau nici unul.

— Prostii! strigă el. Ce amestec au cei trei negri în convenţia noastră?

— Negri sau albaştri, am răspuns, ei sunt cu mine şi nu acţionăm decât împreună.

În sfârşit, afacerea s-a încheiat la o a doua întâlnire, unde au fost de faţă toţi, Mahomet Singh, Abdullah Khan şi Dost Akbar. Am luat povestea de la capăt şi, în cele din urmă, am ajuns la o înţelegere. Ne angajam să punem la dispoziţia celor doi ofiţeri hărţi ale secţiunii din fortul Agra şi să marcăm locul din perete unde se afla ascunsă comoara. Maiorul Sholto urma să plece în India, spre a verifica adevărul celor spuse de noi. În caz că găsea lădiţa, avea s-o lase acolo, să trimită un iaht mic cu provizii care să acosteze în insula Rutland – unde noi trebuia să ajungem singuri – şi, în cele din urmă, să se întoarcă la postul lui.

Căpitanul Morstan urma să-şi ia o permisie ca să se întâlnească cu noi la Agra, şi acolo să împărţim comoara, el primind atât partea lui, cât şi pe cea a maiorului. Am pecetluit toate acestea prin cel mai straşnic jurământ pe care putea să-l gândească mintea şi să-l rostească gura unor oameni. Am luat hârtie şi cerneală şi am lucrat toată noaptea. Dimineaţa, cele două hărţi erau gata, prevăzute cu „semnul celor patru”, adică al lui Abdullah, al lui Akbar, al lui Mahomet şi-al meu.

Probabil, domnilor, că vă plictisesc cu această lungă povestire şi-mi dau seama că prietenul meu, domnul Jones, este nerăbdător să mă ştie în siguranţă, dincolo de gratii. Am s-o scurtez cât mai mult cu putinţă. Ticălosul de Sholto a plecat în India, dar nu s-a mai întors niciodată. Ceva mai târziu, căpitanul Morstan mi-a arătat numele lui pe

lista pasagerilor unui vas. Unchiul său murse, lăsându-i o avere imensă, şi el părăsise cadrele armatei; cu toate acestea, n-a pregetat să tragă pe sfoară cinci oameni. Curând după aceea, Morstan a plecat la Agra şi a aflat, aşa cum ne aşteptasem, că într-adevăr comoara dispăruse. Ticălosul furase totul, nesocotind condiţiile în care-i vândusem secretul. Din ziua aceea, n-am mai trăit decât pentru răzbunare. Mă gândeam la ea ziua şi o visam noaptea. Era o patimă mai tare decât mine şi, orice aş fi făcut, răzbunarea nu-mi ieşea din minte. Nu-mi păsa nici de lege, nici de spânzurătoare. Singurul meu gând era să evadez, să-l caut pe Sholto şi să-i pun mâinile-n gât. Nici măcar de comoara de la Agra nu mă sinchiseam atât cât mă frământam cum să fac să-l ucid pe Sholto.

În decursul vieţii mele, mi-am pus în gând multe lucruri, şi pe toate le-am înfăptuit. Dar întotdeauna a trebuit să treacă mulţi ani până ce mi-am atins ţelul. Vă spuneam că-mi însuşisem unele noţiuni de medicină. Într-o zi, pe când doctorul Somerton era bolnav în pat, cu temperatură, un micuţ insular din Andaman a fost găsit în pădure de un grup de ocnaşi. Era grav bolnav şi se dusese într-un loc singuratic ca să moară. Deşi era veninos ca un şarpe, l-am luat în grija mea şi, după câteva luni, l-am pus pe picioare. Se legase atât de mult de mine, încât nu mai voia să plece; după ce, în sfârşit, se întorsese în pădure, tot mai continua să dea târcoale barăcii mele. Învăţasem de la el puţin din dialectul său, şi asta îl apropiase şi mai mult de mine. Tonga – căci acesta era numele lui – poseda o canoe mare şi încăpătoare, pe care o conducea admirabil. Când mi-am dat seama că-mi era foarte devotat şi că ar fi fost în stare să facă orice pentru mine, am întrezărit posibilitatea evadării. Am vorbit cu el despre asta. Urma să-şi aducă barca, în timpul nopţii, într-un loc care nu era păzit niciodată, şi să

mă ia cu el. I-am dat instrucţiuni să se aprovizioneze cu câteva tigve cu apă şi cu cât mai multe nuci de cocos şi cartofi dulci.

Micuţul Tonga era foarte sincer şi credincios. Nici un om n-a avut vreodată parte de un camarad mai devotat. În noaptea hotărâtă, a venit cu barca la locul stabilit. Dar întâmplarea a făcut ca acolo să se afle unul dintre paznici – un pathan ticălos, care nu pierdea niciodată prilejul să mă insulte şi să mă lovească. Îi jurasem răzbunare şi acum venise momentul. Destinul îl scosese parcă dinadins în calea mea, ca să-i plătesc datoria înainte de a părăsi insula. Şedea pe mal, cu spatele la mine, purtând carabina pe umăr. Am căutat o piatră cu care să-i zdrobesc creierii, dar n-am găsit nici una. Atunci mi-a trecut prin minte ceva ciudat. M-am aşezat într-un loc întunecos şi mi-am dezlegat piciorul de lemn! Din trei salturi mari am fost lângă el. Îşi pusese carabina la ochi, dar l-am lovit cu putere şi i-am zdrobit scăfârlia. Se poate vedea şi acum crăpătura în lemn, în partea cu care l-am lovit. Ne-am prăbuşit amândoi la pământ, căci nu puteam să-mi păstrez echilibrul; dar când m-am ridicat, l-am găsit nemişcat. M-am urcat în barcă şi, după o oră, eram departe în larg. Tonga adusese cu el tot avutul lui de pe acest pământ, armele şi zeii săi. Printre altele, avea o suliţă lungă de bambus şi câteva rogojini din fire de cocotier, din care am făcut un fel de velă. Timp de zece zile am navigat la voia întâmplării, bizuindu-ne pe noroc, iar în cea de-a unsprezecea am fost culeşi de un vas comercial care transporta pelerini malaiezi, de la Singapore la Jiddah. Era o mulţime ciudată, dar Tonga şi cu mine am izbutit să ne adaptăm. Oamenii aceia aveau o calitate foarte mare; te lăsau în pace şi nu-ţi puneau întrebări.

Ei bine, dacă aş sta să vă povestesc toate aventurile prin care am trecut, eu şi micuţul meu camarad, nu mi-aţi fi recunoscători, fiindcă v-aş ţine aici până la răsăritul soarelui. Am cutreierat

lumea în lung şi-n lat, însă întotdeauna se întâmpla ceva care ne împiedica să ajungem la Londra. Însă în tot acest timp nu mi-am pierdut niciodată din vedere ţelul. Noaptea îl visam pe Sholto. În sfârşit, acum trei sau patru ani, am ajuns în Anglia. Nu mi-a fost prea greu să aflu unde locuieşte Sholto şi m-am pus pe treabă, încercând să descopăr dacă vânduse comoara sau dacă o mai avea. M-am împrietenit cu cineva care putea să mă ajute – nu dau nume, fiindcă nu vreau să bag pe nimeni în bucluc – şi curând am aflat că bijuteriile erau încă în stăpânirea lui. Apoi, am încercat pe mai multe căi să ajung la el; dar era foarte şiret şi avea întotdeauna, în afară de fiii săi, doi boxeri şi pe khitmutgar-ul lui drept paznici.

Dar într-o bună zi mi s-a comunicat că era pe patul de moarte. Am alergat imediat în grădină, înnebunit de gândul că ar putea să-mi scape din gheare şi, uitându-mă prin fereastră, l-am văzut întins în pat; lângă el se aflau cei doi fii ai săi. Aş fi intrat în cameră şi mi-aş fi încercat norocul înfruntându-i pe toţi trei, dar când m-am uitat la el, fălcile îi căzuseră şi mi-am dat seama că murise. În aceeaşi noapte, am pătruns în odaia lui şi i-am scotocit prin sertare, ca să văd dacă exista vreun indiciu asupra locului unde ascunsese bijuteriile. Dar n-am găsit nici o urmă, aşa că am plecat mânios şi întristat la culme. Însă înainte de a pleca, mi-am spus că, dacă aş mai da vreodată ochii cu prietenii mei sikh, am avea cu toţii o satisfacţie ştiind că am lăsat un semn al urii noastre; am mâzgălit „semnul celor patru”, ca pe hartă, şi i l-am agăţat pe piept. Ar fi fost prea de tot să coboare în mormânt fără nici un semn din partea oamenilor pe care-i jefuise şi-i trădase.

În această perioadă, ne câştigam pâinea de pe urma bietului Tonga, pe care-l purtam pe la bâlciuri şi, prin alte locuri de acest soi, ca pe „canibalul negru”. Mânca, în faţa publicului, carne crudă, şi interpreta dansuri războinice; întotdeauna

ne alegeam, după o zi de muncă, cu câte o pălărie plină cu bănuţi.

Nu-mi scăpa nimic din ce se întâmpla la Pondicherry Lodge, dar timp de câţiva ani nu se petrecu nimic deosebit, în afară de faptul că porniseră în căutarea comorii. În cele din urmă, vestea pe care o aşteptam de atâta amar de vreme a venit. Comoara fusese găsită. Se afla ascunsă în podul casei, în laboratorul domnului Bartholomew Sholto. Am venit numaidecât şi am studiat locul, dar nu vedeam cum puteam să ajung până acolo cu piciorul meu de lemn. Am aflat însă de o trapă pe acoperiş, precum şi ora când lua masa domnul Sholto. M-am gândit că aş putea să mă descurc mai uşor dacă mă foloseam de Tonga. L-am adus cu mine şi i-am legat o frânghie lungă în jurul taliei. Se căţăra ca o pisică şi a ajuns repede pe acoperiş, dar nenorocirea a vrut ca Bartholomew Sholto să se afle încă în cameră. Tonga a crezut că a făcut cine ştie ce ispravă că l-a omorât, deoarece atunci când, cu ajutorul frânghiei, am ajuns şi eu sus, l-am găsit plimbându-se fudul ca un păun. A rămas foarte surprins când l-am ameninţat cu capătul frânghiei şi l-am ocărât spunându-i că este un diavol sângeros. Am luat lădiţa cu comoara şi am coborât-o pe fereastră; după ce am lăsat „semnul celor patru” pe masă, spre a arăta că bijuteriile se întorseseră în sfârşit la cei care aveau drepturi asupra lor, m-am strecurat şi eu afară. Tonga a strâns apoi frânghia, a închis fereastra şi a făcut cale întoarsă pe drumul pe care venise.

Nu văd ce-aş putea să vă mai spun. Auzisem un marinar vorbind despre viteza şalupei lui Smith, Aurora, şi m-am gândit că ar fi foarte potrivită pentru evadarea noastră. Am luat contact cu bătrânul Smith, căruia urma să-i plătesc o sumă mare de bani, în caz că am fi ajuns cu bine pe vapor. Fără îndoială, el bănuia că e ceva suspect la mijloc, dar nu ştia nimic despre taina noastră.

Acesta, domnilor, este adevărul, şi dacă vi-l mărturisesc o fac nu ca să vă distrez – căci nu prea mi-aţi făcut un serviciu – ci fiindcă socot că cea mai bună apărare pentru mine este tocmai să nu ascund nimic şi să arăt lumii întregi cât de josnic s-a purtat maiorul Sholto cu mine şi cât de nevinovat sunt de moartea fiului său.

— O povestire remarcabilă, spuse Sherlock Holmes, o încheiere potrivită a unui caz extrem de interesant. Pentru mine, nu este nimic nou în partea ultimă a naraţiunii, cu excepţia faptului că dumneata ai adus frânghia. Asta n-o ştiam. Apropo, sperasem că Tonga îşi pierduse toate săgeţile; totuşi, a mai avut una ca să ne-o trimită nouă, pe vapor.

— Le pierduse pe toate, domnule, în afară de cea care rămăsese pe ţeava.

— A, da, firește, spuse Holmes. La asta nu m-am gândit.

— Aţi mai dori vreo lămurire? întrebă prizonierul pe un ton binevoitor.

— Cred că nu, mulţumesc, răspunse prietenul meu.

— Ei bine, Holmes, spuse Athelney Jones, dumneata eşti un om căruia toată lumea vrea să-i fie pe plac, şi cu toţii ştim că eşti un cunoscător în ale crimei; dar datoria e datorie şi cred că am mers cam prea departe îndeplinindu-vă dorinţa, dumitale şi prietenului dumitale. Am să mă simt mult mai liniştit când povestitorul nostru, aici de faţă, se va afla în siguranţă, sub cheie. Birja ne aşteaptă încă şi doi inspectori se află jos. Vă sunt foarte recunoscător amândurora pentru ajutorul dat. Firește, prezenţa dumneavoastră va fi necesară la proces. Noapte bună.

— Noapte bună, domnilor, spuse Jonathan Small.

— După dumneata, Small, spuse prevăzătorul Jones când ieşiră din cameră. Voi avea o grijă deosebită ca să nu mă atingi cu piciorul dumitale

de lemn, cum ai procedat cu domnul acela din Andaman.

— Aşadar, iată-ne ajunşi la capătul micii noastre drame, am exclamat, după ce ne-am instalat să fumăm în linişte. Mă tem că s-ar putea să fie ultima investigaţie în care am avut prilejul să-ţi studiez metodele. Domnişoara Morstan mi-a făcut cinstea de a mă accepta ca soţ.

Scoase un mormăit sinistru.

— Mă şi temeam, spuse el. Mărturisesc că nu pot să te felicit.

M-am simţit cam jignit.

— Ai vreun motiv să fii nemulţumit de alegerea mea? l-am întrebat.

— Deloc. Cred că este una din cele mai fermecătoare tinere pe care le-am întâlnit vreodată. Şi mai cred că ar fi putut fi foarte utilă în treburi ca cele de care ne-am ocupat. Are, în mod cert, predispoziţii pentru aşa ceva; dovadă, modul în care a păstrat planul acela al Agrei, spre deosebire de toate celelalte documente ale tatălui ei. Dar dragostea e un lucru emoţional şi tot ce ţine de emoţional este opus raţiunii reci şi veridice pe care o situez înaintea tuturor. Eu n-am să mă însor niciodată, de teamă să nu-mi falsific raţiunea.

— Sper, spusei râzând, că raţiunea mea va trece cu bine acest examen. Dar arăţi cam obosit.

— Da, m-a cuprins moleşeala. Voi fi moale ca o cârpă o săptămână întreagă.

— Ciudat cum ceea ce la alţii aş numi lenevie alternează la dumneata cu aceste izbucniri de splendidă energie şi vigoare.

— Da, răspunse el, în mine conviețuiesc un leneş perfect şi un om plin de avânt. Mă gândesc adesea la aceste versuri ale bătrânului Goethe: „Schade dass die Natur nur einen Mensch aus dir schuf, Denn zum wurdigen Mann war und zum Schelmen der Stoff.”[15].

— Apropo de afacerea de la Norwood, ai văzut că au avut, aşa cum am bănuit, un complice în casa, care nu putea fi altul decât Lai Rao, servitorul; astfel, Jones are de fapt cinstea de a fi prins singur un peşte în uriaşa lui plasă.

— Împărţirea nu prea pare corectă, am replicat. Dumneata ai făcut totul în această poveste. Eu mă aleg cu o soţie, Jones cu onorurile; mă întreb ce-ţi mai rămâne dumitale?

— Mie, spuse Sherlock Holmes, îmi rămâne sticluţa de cocaină. Şi, spunând aceasta, întinse mâna sa lungă, albă, pentru a o lua.

{1} Lovitură de maestru (fr.) (n. tr.).

{2} Realizare iscusită (fr.) (n. tr.).

{3} Titlu de respect în India (n. tr.)

{4} Camille Corot (1796-1875), pictor francez, peisagist şi portretist, precursor al impresionismului (n. tr.).

{5} Salvatore Rosa (1615-1673), pictor italian, a pictat peisaje, scene de război, privelişti marine (n. tr.).

{6} Adolphe William Bouguereau (1825-1905), pictor clasicist francez (n. tr.).

{7} Nesimţirea duce la crimă (fr.) (n. tr.).

{8} Proştii cei mai supărători sunt cei care au câte o sclipire de inteligenţă (fr.) (n. tr.).

{9} Ştim că oamenii îşi bat joc întotdeauna de ceea ce nu înţeleg (germ.) (n. tr.).

{10} Johann Paul Friedrich Richter (1763-1825), cunoscut sub numele de Jean Paul, romantic german de o mare originalitate; personalitate dual㠄, dominată de umor, el supune universul criticii sale necruţătoare (n. tr.).

{11} Thomas Carlyle (1795-1834), scriitor englez, moralist, om politic, autor al lui *Sartor Resartus* (1833-1834), operă autobiografică, şi al eseului *Eroii şi cultul eroilor* (1841); adept al unui spiritualism aristocratic; a exercitat o influenţă considerabilă asupra literaturii engleze (n. tr.).

{12} Exagerată (fr.) (n. tr.).

{13} Petrecăreţ, chefliu (fr.) (n. tr.).

{14} Lupta poporului indian împotriva colonizatorilor englezi a culminat cu răscoala naţională din 1857-1859, cunoscută ca răscoala şipailor. Răscoala a fost cauzată de anexiunile teritoriale operate de Anglia pe teritoriul indian, începând din 1843, de hotărârea lordului Cannig de a suprima imperiul Mogul şi, mai ales, de gravele consecinţe sociale şi economice ale expansiunii colonialiste engleze. După căderea oraşului Delhi, englezii au fost alungaţi din zona centrală a ţării. Luptele grele care au urmat, asediul oraşului Lucknow, în 1857, înfrângerea rezistenţei lui Nana Sahib în India centrală au dus la înfrângerea răscoalei (n. tr.).

{15} „Păcat că natura n-a făcut din tine decât un singur om, / Tu, care ai fi putut fi şi un sfânt, şi un tâlhar.” (germ.) (n. tr.).

Table of Contents

CUPRINS
I. ŞTIINŢA DEDUCŢIEI
II. PREZENTAREA CAZULUI
III. ÎN CĂUTAREA UNEI SOLUŢII
IV. POVESTEA OMULEŢULUI CHEL
V. TRAGEDIA DE LA PONDICHERRY LODGE
VI. SHERLOCK HOLMES FACE O DEMONSTRAŢIE
VII. ÎNTÂMPLAREA CU BUTOIUL
VIII. DETECTIVII AMATORI DIN BAKER STREET
IX. LANŢUL SE RUPE
X. SFÂRŞITUL SĂLBATICULUI
XI. FABULOASA COMOARĂ DE LA AGRA
XII. CIUDATA POVESTE A LUI JONATHAN SMALL

Table of Contents

CUPRINS	2
I. ŞTIINŢA DEDUCŢIEI	3
II. PREZENTAREA CAZULUI	13
III. ÎN CĂUTAREA UNEI SOLUŢII	20
IV. POVESTEA OMULEŢULUI CHEL	26
V. TRAGEDIA DE LA PONDICHERRY LODGE	38
VI. SHERLOCK HOLMES FACE O DEMONSTRAŢIE	47
VII. ÎNTÂMPLAREA CU BUTOIUL	58
VIII. DETECTIVII AMATORI DIN BAKER STREET	72
IX. LANŢUL SE RUPE	84
X. SFÂRŞITUL SĂLBATICULUI	96
XI. FABULOASA COMOARĂ DE LA AGRA	107
XII. CIUDATA POVESTE A LUI JONATHAN SMALL	114